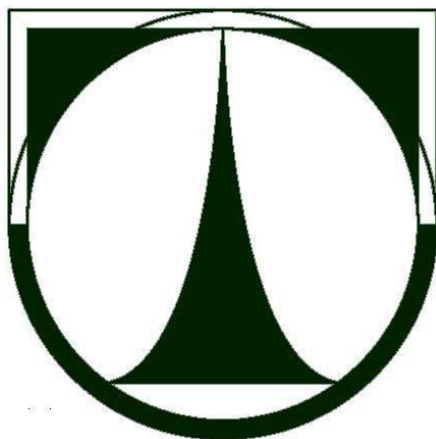

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

Bc. Monika Drbohlavová

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Ekonomická fakulta

Studijní program: **N 6208 – Ekonomika a management**
Studijní obor: **Podniková ekonomika**

Komparativní analýza ekonomického, politického, sociálního a podnikatelského prostředí mezi zeměmi Mercosuru a Africké unie

The Comparative Analysis of the Economic, Political, Social and Entrepreneurial Environment of Countries in Mercosur and the African Union

DP – PE – KEK 2012 11

Bc. Monika Drbohlavová

Vedoucí práce: Ing. Kocourek Aleš, Ph.D., katedra ekonomie
Konzultant: prof. Ing. Fárek Jiří, CSc., katedra ekonomie

Počet stran: 108 Počet příloh: 2

Datum odevzdání: 4. května 2012

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne 4. května 2012

Anotace

I přes některé nedostatky je Mercosur považován za doposud nejúspěšnější integrační seskupení v rámci Jižní Ameriky, naproti tomu Africké unii náleží titul nejrozsáhlejší africké integrace. Diplomová práce se zabývá otázkou, který z těchto dvou celků dosáhl vyšší úrovně ve svém integračním snažení. Problém je řešen analýzou ekonomického, politického, sociálního a podnikatelského prostředí mezi vybranými zeměmi Mercosuru a Africké unie a následnou vzájemnou komparací zjištěných dat. Úspěšnost ekonomik práce hodnotí pomocí základních makroekonomických ukazatelů, některých sociálních indikátorů nebo posuzováním jednotlivých navázaných vztahů mezi státy, vztahů se třetími zeměmi nebo ostatními světovými regionálními seskupeními.

V úvodu práce jsou zmíněny tři hypotézy, jenž se v průběhu zkoumání buď vyvrátí, nebo potvrdí. Každý čtenář by měl po přečtení díla získat ucelený pohled na řešenou problematiku.

Klíčová slova

Africká unie, export, import, index lidského rozvoje, integrační seskupení, Mercosur, míra inflace, míra nezaměstnanosti, přímé zahraniční investice, tempo růstu GDP, vnitroregionální obchod.

Annotation

Despite some shortage Mercosur is still consider as the most successful integration project in South America, while the title of the largest African integration belongs to the African Union. This diploma thesis deals with question which of these units reach higher level in their integration effort. The problem is solved by analysing of the economical, political, social and entrepreneurial environment of countries of Mercosur and African union and subsequent comparison of observe data. Success of every economy is assessed by basic macroeconomic and social indicators or assessment of individual relationship between member countries, relationship with third countries or other global regional group.

In the introduction, three hypotheses are discussed and during the investigation these are refuted or confirmed. After reading this essay every reader should gain a more complete view of the solved topic.

Key Words

Export, foreign direct investment, GDP growth, import, index of human development, integration groupings, intra-regional trade, Mercosur, the African Union, the inflation rate and the unemployment rate.

Obsah

Seznam zkratk	10
Seznam tabulek	12
Seznam obrázků	14
Úvod	15
1. Postavení rozvojových zemí ve světovém hospodářství	18
2. Základní analýza porovnávaných integračních uskupení	21
2.1 Mercosur	21
2.2 Africká unie	30
2.3 Porovnání důvodů vzniku a cílů společenství.....	39
3. Komparace politického prostředí	41
3.1 Politický vývoj jihoamerického kontinentu	41
3.2 Interní situace v Mercosuru	42
3.3 Externí situace v Mercosuru	43
3.4 Politický vývoj na africkém kontinentě	44
3.5 Současná interní situace v Africké unii	46
3.6 Externí situace v AU	48
3.7 Odlišnosti a analogie politického prostředí porovnávaných seskupení	49
4. Srovnání ekonomické výkonnosti Mercosuru a AU	54
4.1 GDP a jeho tempo růstu	55
4.2 Inflace	60
4.3 Nezaměstnanost	65
4.4 Vnitroregionální obchod Mercosuru	67
4.5 Vnitroregionální obchod v AU	73
4.6 Export a import Mercosuru	76
4.7 Export a import AU	77
4.8 Přímé zahraniční investice	78
4.9 Magický čtyřúhelník	83

5. Srovnání sociálního prostředí.....	87
5.1 Sociálně-ekonomický vývoj Mercosuru	87
5.2 Sociálně-ekonomický vývoj v AU.....	89
6. Srovnání podnikatelského prostředí.....	94
Závěr.....	98
Seznam použité literatury.....	100
Seznam příloh	108

Seznam zkratek

TUL	Technická univerzita v Liberci
GDP	Hrubý domácí produkt (<i>Gross Domestic Product</i>)
GNI	Hrubý národní důchod (<i>Gross National Income</i>)
Mercosur	Společný trh jihu (<i>Mercado Común del Sur</i>)
PICE	Program integrace a ekonomické kooperace Argentiny a Brazílie (<i>Programa de Integración y Cooperación Económica Argentina-Brasil</i>)
LV	Listina výjimek
FTTA	Celoamerická zóna volného obchodu
CMC	Rada společného trhu (<i>Consejo del Mercado Común</i>)
GMC	Skupina společného trhu (<i>Grupo Mercado Común</i>)
SAM	Administrativní sekretariát Mercosuru (<i>Secretaria Administrativa del Mercosur</i>)
FCES	Ekonomicko-sociální konzultativní fórum (<i>Foro Consultivo Económico-Social</i>)
CCM	Obchodní komise Mercosuru (<i>Comisión de Comercio del Mercosur</i>)
CPC	Společná parlamentní komise (<i>Comisión Parlamentaria Conjunta</i>)
AU	Africká unie
PAP	Pan-africký parlament (<i>Pan-african Parliament</i>)
OSN	Organizace spojených národů
OAU	Organizaci africké jednoty (<i>Organization of African Unity</i>)
AEC	Africké hospodářské společenství (<i>African Economic Community</i>)
AMU	Svaz arabského Maghrebu
CEMAC	Hospodářské a měnové společenství států střední Afriky
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických států

SADC	Jihoafrické rozvojové společenství
COMESA	Společný trh východní a jižní Afriky
REC	Regionální ekonomické společenství
ECOSOCC	Hospodářská, sociální a kulturní rada
CPI	Indexu spotřebitelských cen
PPI	Index cen výrobců
FDI	Přímé zahraniční investice
RSA	Jihoafrická republika (<i>Republic of South Africa</i>)
ECLAC	Ekonomická komise pro Latinskou Ameriku a Karibik

Seznam tabulek

Tabulka 1 Růst produktu ve světě, v %, 1991 - 2011.....	18
Tabulka 2 Vývoj tempa růstu GDP u sledovaných zemí Mercosuru	56
Tabulka 3 Vývoj tempa růstu GDP ve sledovaných zemích AU	59
Tabulka 4 Míra inflace v zemích Mercosuru během let 1980 – 1999, v %.....	61
Tabulka 5 Míra inflace v zemích Mercosuru během let 1980 – 1999, v %.....	62
Tabulka 6 Vývoj míry inflace ve vybraných zemích AU v letech 1991-2001, v %	64
Tabulka 7 Vývoj míry inflace ve vybraných zemích AU v letech 2002-2010, v %	64
Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti v zemích Mercosuru mezi lety 2000-2010, v %.....	65
Tabulka 9 Míra nezaměstnanosti v zemích AU mezi lety 2000-2010, v %	67
Tabulka 10 Export Argentiny do zemí Mercosuru.....	68
Tabulka 11 Import Argentiny ze zemí Mercosuru	68
Tabulka 12 Export Argentiny jako % GDP.....	69
Tabulka 13 Import Argentiny jako % GDP	69
Tabulka 14 Export Brazílie do zemí Mercosuru	69
Tabulka 15 Import Brazílie ze zemí Mercosuru.....	69
Tabulka 16 Export Brazílie jako % GDP	70
Tabulka 17 Import Brazílie jako % GDP	70
Tabulka 18 Export Paraguaye do zemí Mercosuru	70
Tabulka 19 Import Paraguaye ze zemí Mercosuru.....	70
Tabulka 20 Export Paraguaye jako % GDP	71
Tabulka 21 Import Paraguaye jako % GDP	71
Tabulka 22 Export Uruguaye do zemí Mercosuru	71
Tabulka 23 Import Uruguaye ze zemí Mercosuru.....	71
Tabulka 24 Export Uruguaye jako % GDP	72
Tabulka 25 Import Uruguaye jako % GDP	72
Tabulka 26 Export a import Botswany v rámci zemí AU	74
Tabulka 27 Export a import Botswany jako % GDP.....	74
Tabulka 28 Export a import Čadu v rámci zemí AU.....	74
Tabulka 29 Export a Import Čadu jako % GDP	75

Tabulka 30 Export a import Etiopie v rámci zemí AU.....	75
Tabulka 31 Export a import Etiopie jako % GDP	75
Tabulka 32 Export a import RSA v rámci zemí AU	76
Tabulka 33 Export a import RSA jako % GDP	76
Tabulka 34 komparace makroekonomických ukazatelů, v %	84
Tabulka 35 Přehledné srovnání vybraných sociálních ukazatelů.....	92
Tabulka 36 Celosvětové umístění srovnávaných zemí v jejich přístupu k podnikání.....	94
Tabulka 37 Komparace podnikatelského prostředí RSA vs. Uruguay	97

Seznam obrázků

Obrázek 1 Vývoj míry růstu GDP v Čadu mezi lety 1991-2010	59
Obrázek 2 Hlavní obchodní partneři AU (% z celkového obchodu).....	78
Obrázek 3 Čisté FDI (v mil. USD).....	80
Obrázek 4 Příliv FDI (v mil. USD)	81
Obrázek 5 Příliv FDI (v tis. USD) do vybraných zemí AU	82
Obrázek 6 Magický čtyřúhelník MERCOSUR, AU pro ekonomicky vyspělejší země.....	85
Obrázek 7 Magický čtyřúhelník MERCOSUR, AU pro méně vyspělé země.....	86
Obrázek 8 Komparace podnikatelského prostředí RSA vs. Uruguay	97

Úvod

S nástupem průmyslové revoluce v 19. století začala rozhodující význam v ekonomice hrát mezinárodní spolupráce. Státy zintenzivňovaly mezinárodní obchod a uvědomovaly si výhody, které by jim spojení s určitou skupinou zemí mohlo přinést. Rozvojové země uvědomující si svou zaostalost se začaly sdružovat do integračních celků s nadějí získání lepšího postavení ve světové ekonomice. V současné době existuje téměř 200 suverénních států, polovinu z nich tvoří právě rozvojové země. Deset rozvojových zemí se stalo členy společenství z Jižní Ameriky zvaného Mercosur, 53 zemí afrického kontinentu se spojilo a vytvořilo Africkou unii.

Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat rozdíly mezi vybranými státy Africké unie a Mercosuru, a to v období před vstupem do integračního uskupení i po vstupu.

Z každého integračního uskupení jsou vybrány a vzájemně srovnávány čtyři země – dvě ekonomicky lépe postavené proti dvěma státům, které jsou z ekonomického hlediska na nižších hranicích pomyslného žebříčku. Existuje řada kritérií, podle kterých by se daly jednotlivé ekonomiky vybírat, pro účely této diplomové práce byl vybrán ukazatel hrubý národní důchod (GNI)^[1] na obyvatele přepočtený na USD podle parity kupní síly, jako ukazatel s dostatečnou vypovídající schopností. Za Africkou unii byly vybrány ke komparaci následující země: Etiopie a Čad jako země s nižším GNI/obyvatele (Etiopie měla v roce 2010 GNI na obyvatele 1030 USD a Čad 1210 USD.) a Jihoafrická republika a Botswana jako vedoucí země z Afrického kontinentu. (V roce 2010 dosahovalo GNI per capita 10280 USD v Jihoafrické republice a 13710 USD v Botswaně.) Zástupci Mercosuru budou Brazílie a Paraguay (S GNI na obyvatele 10920 USD, resp. 5440 USD) a na druhé

^[1] Hrubý národní důchod (gross national income) - GNI představuje úhrn prvotních příjmových důchodů rezidentských institucionálních jednotek: náhrady zaměstnancům, daně z výroby a z dovozu minus dotace, důchody z vlastnictví (příjmové minus výdajové), hrubý provozní přebytek a hrubý smíšený důchod. Obvykle je počítán v národní měně a následně pro porovnání převeden na americké dolary. [1]

straně budou porovnávány Argentina a Uruguay (výše GNI na obyvatele v roce 2010 v Argentině dosáhla úrovně 15560 USD, v Uruguayi 13990 USD.) [2]

Obecně, země vstupující do integračního uskupení se tímto krokem snaží o zlepšení ekonomické situace. Prvním předpokladem diplomové práce tedy je, že Mercosur svým zemím přinesl větší přínos, neboli země Mercosuru vykazují lepší hospodářské výsledky než země Africké unie. Tato hypotéza je podrobně analyzována pomocí několika základních ukazatelů výkonnosti ekonomik, jako je např. tempo růstu hrubého domácího produktu nebo roční průměrná míra inflace.

Druhý předpoklad se zabývá politickou a ekonomickou spoluprací mezi státy jednotlivých společenství a zní následovně: díky vzniku, fungování a účasti na integračním uskupení se stabilizovala situace a zakotvily se principy demokratického systému v jednotlivých členských zemích. Tento předpoklad je ověřen zkoumáním politického vývoje a vztahů nejen mezi členskými zeměmi, ale také vztahy, které státy navázaly jako celek s ostatními integračními uskupeními nebo třetími zeměmi.

Poslední předpoklad se týká sociálního a politického prostředí ve zkoumaných zemích. Přátelštější sociální poměry vládnu v zemích Mercosuru, tzn., že je zde pozitivněji nastavená atmosféra pro podnikání. Sociální srovnání je prováděno pomocí postavení zemí ve světovém žebříčku v měření indexu lidského rozvoje prováděného OSN, dále také pomocí základních ukazatelů sociální prosperity jako např. počet obyvatel žijící v chudobě, míra dětské úmrtnosti, atd. Podnikatelské prostředí je komparováno pomocí deseti kategorií hodnotících přívětivost země k podnikatelům dostupných v databázi Doing business od Světové banky.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. První kapitola se zabývá postavením rozvojových zemí ve světové ekonomice, druhá shromažďuje obecné informace o Africké unii i Mercosuru – vznik, vývoj a institucionální struktura.

Třetí kapitola se věnuje politickému vývoji dvou kontinentů, na nichž se srovnávané společenství nachází. Dále analyzuje interní a externí politickou situaci obou seskupení a v poslední podkapitole práce shrnuje rozdíly a podobnosti politického prostředí.

Čtvrtá část se zaměřuje na porovnání ekonomické úspěšnosti obou integrací, jenž je měřena pomocí makroekonomických ukazatelů jakými jsou tempo růstu GDP, míra inflace a nezaměstnanosti. Kapitola také věnuje pozornost ekonomické spolupráci mezi členskými zeměmi – zabývá se vzájemným obchodem, ale i externími obchodováním s ostatními důležitými státy a celky světa nebo účasti ostatních cizích zemí v tuzemských podnikatelských aktivitách. Na závěr je ekonomický vývoj zhodnocen pomocí magického čtyřúhelníku.

Následující kapitoly vypovídají o stupni sociálního vývoje komparovaných seskupení a porovnávají přívětivost jednotlivých unijních zemí k podnikání.

V poslední kapitole jsou zhodnoceny předpoklady a zformulovány závěry.

1. Postavení rozvojových zemí ve světovém hospodářství

Během 90. let se rozvojové země jako celek staly nejdynamičtěji se vyvíjejícím prvkem světového hospodářství a poprvé od 60. let dosáhly jako skupina zemí ekonomického růstu přesahujícího 5 %. Předstihly tak v růstové dynamice ostatní segmenty světové ekonomiky – transformující se ekonomiky, jejichž začínající proces transformace byl v tomto období provázen hlubokou transformační krizí, předčily i rozvinuté ekonomiky, které v první polovině 90. let procházely různě dlouho trvající recesí. Rozvojové ekonomiky dosahují podstatně vyšších temp ekonomického růstu GDP než rozvinuté země, čímž pozitivně ovlivňují vývoj tohoto ukazatele za celé světové hospodářství. Za stejné období rozvojové země vykazují i výrazně vyšší tempa vývozu a dovozu než ostatní skupiny zemí. [3 s. 195-196]

Tabulka 1 Růst produktu ve světě, v %, 1991 - 2011

Region/země	1991 - 2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Světový produkt	2,8	4,1	3,6	4,1	4,0	1,7	-2,1	3,9	3,1
<i>z toho</i>									
Rozvinuté země	2,5	3,0	2,5	2,8	2,6	0,3	-3,6	2,5	1,8
Rozvojové země	4,6	7,5	6,9	7,6	8,0	5,4	2,5	7,4	6,3
Afrika	3,0	8,0	5,3	6,0	5,9	5,4	1,8	4,4	3,5
Jižní Amerika	2,5	6,9	5,1	5,5	6,7	5,3	-0,4	6,4	5,1

zdroj: [4 s. 2]

Během celosvětové krize se poprvé od poválečného období GDP snížilo i globálně a krize tak ovlivnila ekonomický vývoj ve všech regionech světa a to jen s pozoruhodně malou časovou prodlevou. Stejně pozoruhodné jako šíření krize mezi koncem roku 2008 a počátkem roku 2009 je rychlé zotavení v mnoha rozvojových zemích. Jedním z důvodů by mohlo být ne příliš hluboké zasažení finančních systémů v rozvojových zemích, což má za následek nepoklesnutí stimulace domácí poptávky díky dostupnosti domácích úvěrů. Růst produktu je závislý hlavně na domácím trhu. To vysvětluje poměrnou odolnost rozvojových ekonomik navzdory pomalému růstu rozvinutých ekonomik. Nicméně, jejich

relativně vysoké tempo růstu z roku 2010 bylo zaznamenáno částečně i kvůli nízkým hodnotám z předchozího roku. Naopak předpokládaný pokles tempa růstu v roce 2011 se uskutečnil díky vysokému srovnávacímu základu z předchozího roku spíše, než kvůli vnitřním překážkám růstu.

Tempo růstu ekonomiky v Africe pokleslo téměř výhradně z důvodu politické nestability v řadě severovýchodních zemí. Nejzávažnější dopady politických problémů odnesla Libye, kde se velká část ekonomických aktivit pozastavila a to včetně těžby i vývozu. Vedle toho si však země subsaharské Afriky udrží tempo růstu i nadále na hodnotě z roku 2010. Rostoucí investice do infrastruktury, expanzivní fiskální politika, rychlý vývoj v oblasti služeb (hlavně telekomunikační) by měly podpořit další hospodářský růst regionu. V Jižní Africe se růst GDP v průběhu roku 2011 dokonce zrychlil, vzhledem k silnému nárůstu odvětví zpracovatelského průmyslu. A přestože je úroveň nezaměstnanosti na přibližně 25 %, výrazně rostou reálné mzdy a soukromá spotřeba zůstává jednou z nejdůležitějších hnacích sil hospodářského růstu.

Latinská Amerika dosahovala v roce 2010 jednoho z nejvyšších temp růstu za několik desetiletí. Růst byl podpořen opět hlavně domácí poptávkou a to jak z hlediska spotřeby tak investic, dále byl posílen výrazným zlepšením v pracovních podmínkách a podmínkách pro poskytování úvěrů. Objem vývozu se oproti roku 2010 snížil, přesto vývozci komodit můžou nadále těžit z aktivních zisků, což by umožnilo rozšíření dovozu, zejména kapitálových statků. Vyšší ceny komodit tlačí na míru inflace: v květnu 2011 dosáhl region průměrné míry inflace 7,5 %, bez cen potravin a pohonných hmot inflace dosahovala hodnoty jen 5,5 %. Některé centrální banky se snaží zpřísnit monetární dohled a zavádějí restriktivní monetární opatření, ačkoliv to znamená podporu nežádoucího toku krátkodobého kapitálu. Vlády tak čelí politickému dilematu. Některé z nich zavedly nebo posílily kontrolu kapitálu, aby zmírnily nebo zabránily problémům, které by kapitálové toky mohly přivodit, např. makroekonomické výkyvy nebo zhodnocování měny.

Díky zpřísnění fiskální a monetární politiky za účelem snížení rozpočtového deficitu a omezení inflace Brazílie zaznamenala v roce 2011 přibližně o 3,5 % nižší tempo růstu GDP než v předchozím roce, míra růstu GDP klesla ze 7,5 % na zhruba 4 %. Opačná

situace nastala v Argentině, kde se nadále očekává růst vyšší než 8 % z důvodu silného nárůstu soukromé spotřeby a investic. [4 s. 1-7]

Díky tržně orientovaným reformám, probíhajících již od konce 80. let, sice docházelo k vývojovým tendencím, ale je nutné také zaznamenat a uvědomit si dopady těchto reforem na sociální sféru – na zvyšování nerovnoměrnosti v rozdělování důchodů, na růst nezaměstnanosti, zvětšování rozsahu absolutní chudoby, která působí na další mimoekonomické faktory. To vše může tempo ekonomického růstu ohrozit. [3 s. 198]

2. Základní analýza porovnávaných integračních uskupení

V následující kapitole jsou nastíněny základní informace o obou komparovaných integracích. Bude zde popsáno, jak vznikly, co samotnému vzniku předcházelo, jak se od svého vzniku vyvinuly. Další podkapitola se věnuje jejich organizačním strukturám. V závěru jsou shrnuty základní poznatky o obou seskupeních.

2.1 Mercosur

Mercosur (španělsky **Mercado Común del Sur**), Mercosul (portugalsky **Mercado Comum do Sul**), česky Společný trh Jihu, je považován za dosud nejúspěšnější integrační uskupení v Latinské Americe, které kromě toho, že přispívá k ekonomickému rozvoji na americkém kontinentě, napomáhá k udržování míru a stability. Zároveň rozvíjí politický dialekt nejen mezi plnohodnotnými členy integrace, ale i mezi přidruženými zeměmi. Za základní členy považujeme Argentinu, Brazílii, Uruguay a Paraguay. Nově k nim přistoupila i Venezuela, avšak její integraci završí až paraguayští zákonodárci, kteří doposud neratifikovali smlouvu o přijetí Venezuely s odkazem na porušování lidských práv. O vstup usiluje také Bolivie, ale ta se členem může stát tehdy, až opustí Andskou komunitu nebo se současní členové Mercosuru dohodnou na výjimce.^[2] Členství Bolívie a Venezuely je pro Mercosur důležité, protože obě země mají významné zásoby ropy (Venezuela) a plynu (Bolívie). V současné době mají obě země status přidruženého člena, podobně jako Chile, Peru, Ekvádor a Kolumbie. [5]

Mercosur se postupně rozvinul přes zónu volného obchodu na celní unii, i když zatím nedokonalou (mnohá odvětví, například automobilový a cukrářský průmysl, nemají

^[2] V Dohodě z Asunción existuje klauzule, podle které nemohou být do Mercosuru přijaty země, pokud jsou součástí jiných integračních subregionálních seskupení. [6 s. 68]

kompletně odstraněna cla), avšak jak název napovídá, jeho ambice sahají dále – vytvoření společného trhu s volným pohybem zboží, služeb, pracovních sil i kapitálu, se společným celním tarifem a společnou vnější obchodní politikou, které mělo být dosaženo pomocí:

1. plošné liberalizace obchodu
2. společného celního tarifu
3. koordinací makroekonomických politik (fiskální, monetární a zahraničně obchodní)
4. koordinace sektorových politik (dopravní, zemědělská, průmyslová, atd.)
5. právní harmonizace v dalších oblastech. [7]

Z výše uvedeného vyplývá, že kromě ekonomické spolupráce se rozvíjí spolupráce i v jiných oblastech. Z tohoto hlediska bývá přirovnáván k latinskoamerické verzi Evropské unie, i když se svými 12 miliony m² je přibližně 4krát větší.

2.1.1 Vznik a vývoj Společného trhu Jihu

Obecně můžeme říct, že Mercosur je dobrým příkladem stabilizace demokratických poměrů v Jižní Americe. Argentině, Brazílii, Paraguayi i Uruguayi se podařilo odklonit od diktátorských režimů a nastolit demokracii až během 80.let. Avšak nemůžeme říct, že tento stav je konečný – to dokazuje i situace z roku 1998, kdy se odehrál pokus o destabilizaci politické situace v Paraguayi. Prvořadým cílem nově demokratických režimů nebyla integrace zemí do většího ekonomického celku, nýbrž se jím staly protiinflační politika, celková stabilizační ekonomická politika a vytváření demokratických struktur. Důvodem pro toto rozhodnutí byla řada ožehavých problémů, např. hyperinflace, makroekonomická nerovnováha a absence jakýchkoliv demokratických prvků v politickém systému. [3 s. 190-200]

Integrační proces čtyř sousedních zemí navázal na integraci, kterou v osmdesátých letech započali dávní rivalové Brazílie a Argentina. Boj těchto dvou zemí o mocenský vliv nad jihoamerickým kontinentem sahá až do 18. století a dalo by se říct, že neskončil ani do 80. let 20. století. Konkrétně roku 1985 podepsali prezident Argentiny Raúl Alfonsín a prezident Brazílie José Sarney Program integrace a ekonomické kooperace Argentiny a

Brazílie - **PICE** (španělsky: Programa de Integración y Cooperación Económica Argentina-Brasil, portugalsky: Programa de Integração e Cooperação Econômica Argentina-Brasil). Původně to byl spíš politický projekt, který měl přispět k usmíření a sblížení těchto dvou států. Avšak úspěch bilaterální spolupráce přilákal také další země, především Uruguay, jež vyvážela značnou část produkce do Argentiny. Jednání o vytvoření integračního seskupení se účastnilo i Chile a přizvána byla rovněž Paraguay. Chile se však nakonec rozhodlo na projektu neanticipovat. Naopak Paraguay, po pádu diktatury generála Stroessnera v roce 1989, měla zájem na připojení.

26. března 1991 tak Argentina, Brazílie, Uruguay a Paraguay podepsaly Dohodu z Asunción, jíž se ustanovily hlavní principy budování společného trhu. Tuto smlouvu lze považovat pouze za mezinárodní nástroj určený k vytvoření Mercosuru, protože nezakládá toto seskupení právně. Ve smlouvě je dále projednáván program liberalizace obchodu, koordinace makroekonomických politik, zavedení společného celního tarifu, apod. Je zde také zakotveno, že nejpozději do konce roku 1994 státy vypracují dodatečný protokol. Tím se stal Protokol z Ouro Preto, podepsaný prezidenty čtyř členských zemí 17. prosince 1994, na jehož základě teprve získal Mercosur mezinárodněprávní subjektivitu a došlo také k institucionalizaci jeho organizační struktury, jež je tvořena třemi orgány s rozhodovacími pravomocemi a třemi orgány s výkonnými a konzultantskými pravomoci. [6 s. 67-68]

Pokud zkoumáme faktory, které vedly Brazílii a Argentinu k integračním tendencím, zřejmě dojdeme k odlišným důvodům. Brazílie jako tehdejší lídr měla zájem o rozvoj jihoamerického hospodářství. Po pádu komunistických režimů dal očekávat nárůst zájmu investorů ve střední a východní Evropě a současně pokles zájmu v Jižní Americe, což by mohlo ohrozit především Brazílii. Dále brazilská vláda brala Mercosur jako prostředek k posílení své vlastní role na mezinárodní scéně (zejména v oblasti zahraniční politiky). Naproti tomu Argentina, která si uvědomovala svůj slábnoucí vliv na kontinentě, lákána vyhlídkou obchodních zisků, se snažila o založení integračního uskupení, aby oživila svou zaostávající ekonomiku a aby se spolu s Brazílií mohla podílet na vedoucím postavení v rámci Jižní Ameriky. [8 s. 10]

Mercosur si již od počátku vytyčil velmi ambiciózní cíle. Zakládající členové se v roce 1991 domluvili, že do 1. 1. 1995 nejprve vytváří zónu volného obchodu, kterou postupně rozšíří na celní unii. Časový úsek před jejich vytvořením se nazývá přechodné období. Každý stát vstoupil do tohoto období s konkrétně stanovenými body postupu liberalizace, aby tak splnil jeden z hlavních cílů smlouvy. Tím pádem byly členské země integrovány ještě dříve, než došlo k úplnému završení alespoň nejnižšího stupně liberalizace vzájemného obchodu. V minulosti se od potenciálních členských států integračního uskupení jakéhokoli stupně vyžadovalo plnění většiny liberalizačních podmínek, bez možnosti určitého přechodného období. Avšak dříve se nekladl takový důraz na integraci, ani jí nebyl dáván potřebný význam. To byl pravděpodobně hlavní důvod pro země, které neuznávaly úlevy ve formě přechodných období. Nový přístup, dynamičnost, flexibilita a razantnost Mercosuru může být vzorem i pro jiná integrační seskupení nejen v místním regionu.

Přechodné období se zdálo být dostačující na celkovou liberalizaci vzájemného obchodu, přiblížení ekonomik a vytvoření společného vnějšího tarifu, až na několik výjimek byl tento cíl naplněn. Existuje tedy seznam s výrobky, takzvaná Listina výjimek (dále LV), kde jsou vyjmenovány produkty, jež jsou vyřazeny z režimu volného obchodu i režimu celní unie (Uruguay, Argentina a Brazílie prezentovala tuto Listinu 300 svými výrobky, Paraguay 399 výrobky). Hlavní výjimky tvoří obchod s automobily a s cukrem, byly vyňaty z vnitřního bezcelního režimu i z aplikace společného vnějšího tarifu, tudíž stojí zcela mimo rámec spolupráce a vzájemné integrace. Pokud nějaký výrobek nepodléhá společnému vnějšímu tarifu (je umístěn na LV), musí být prokázán místní původ daného druhu zboží, což znamená, že minimálně 60 % komponentů musí pocházet z místních zdrojů. V případě kapitálového zboží je třeba, aby jeho hodnota byla tvořena 80 % v rámci Mercosuru. V LV jsou však stanoveny přesné termíny zapojení předmětů vynětí do liberalizace obchodu. U volného pohybu zboží to byl rok 2010, u služeb se jedná o rok 2015. [3 s. 195, 6 s. 67-68]

Na svém zasedání v Punta del Este Summit v prosinci roku 1995 všechny členské státy potvrdily, že i nadále chtějí prohlubovat integrační proces. Hlavním cílem bylo konsolidovat volný trh, zlepšit celní unii a přejít ke společnému trhu. Dokument uvádí řadu

opatření, která mají být přijata v různých odvětvích. Tato opatření jsou namířená na zlepšení podmínek pro hospodářskou soutěž, zdokonalování společné obchodní politiky a na právní a institucionální rozvoj. Na základě tohoto programu, byly na konci roku 1996 ve Fortaleze v Brazílii podepsány další dva dokumenty: první harmonizuje pravidla hospodářské soutěže a druhý upravuje oblast ochrany spotřebitele. Dále se na tomto summitu domluvilo rozšířit spolupráci v zemědělství, průmyslu, těžbě, energetice, dopravě, v cestovním ruchu a ve financích (financování investičních projektů v oblasti integrace). [9]

V rámci dalších jednání Mercosuru i jeho přidružených členů, se postupně dohodly na užší koordinaci makroekonomických politik, hlubší integraci přidružených zemí a dotvoření funkční celní unie tak, aby bylo možné v co nejkratší době vybudovat i společný trh. Cílem je zajistit stabilní hospodářský růst subregionu. ^[3] Jak uvádí Adamcová a Gombala [6 s. 68], „*Mercosur je klasickým příkladem nezbytnosti politické vůle pro nastartování a prohlubování procesu integrace.*“ Harmonizace politik členských států s předpokládanou postupnou konvergencí jednotlivých signatářských zemí dosáhla neuvěřitelného stupně, který nebyl dosažen žádným jiným regionálním uskupením. Mercosuru se podařilo překročit veškeré předpovědi, které byly nastaveny původním rámcem a během 90. let byl považován za jeden z nejdynamičtější se vyvíjejících obchodních bloků na světě. Na své cestě ke společnému trhu musí však odstranit ještě mnoho vad, ale pokud se vrátí ke své bývalé dynamice, bude se pohybovat správným směrem. [6 s. 68, 8 s. 1]

2.1.2 Mezinárodní dohody Mercosuru

Po získání právní subjektivity na konci roku 1994 se podařilo uzavřít několik důležitých mezinárodních dohod s jinými integračními seskupeními nebo i třetími zeměmi. V prosinci roku 1995 začala spolupráce Mercosuru s Evropskou unií. Obě formace podepsaly

^[3] Po vzoru Maastrichtských konvergenčních kritérií v EU si členové Mercosuru vytyčily obdobné cíle při koordinaci makroekonomické politiky v oblasti fiskální, měnové, obchodní a hospodářských politik a při sběru statistických údajů.

Rámcovou dohodu o spolupráci. Dále začal Mercosur projednávat s EU Dohodu o přidružení (Asociační dohodě), avšak jak stojí v úředním věstníku EU [10] „jednání se v roce 2004 zasekla v důsledku významných rozporů existujících mezi stranami v otázce přístupu k trhům a v jejich očekávání ohledně výsledků rozvojového kola z Dohá. V rámci neformálních kontaktů navázaných v roce 2009 byly zjištěny změny v postojích, které strany vedly k závěru, že existují nové možnosti shody, a díky nimž bylo možné na summitu Latinské Ameriky, Karibiku a EU v květnu 2010 rozhodnout o znovuzahájení jednání. Mělo se jednat o ambiciózní dohodu o přidružení, jež by do části týkající se obchodu zahrnula nejen obchod se zbožím, ale také služby, investice, veřejné zakázky, duševní vlastnictví (včetně zeměpisných označení), usnadňování obchodu, sanitární a fytosanitární opatření, obchod a udržitelný rozvoj, hospodářskou soutěž nebo nástroje ochrany obchodu.“ I přes mnohé nedostatky a slabá místa Dohody o přidružení, dne 25. května 2011 Evropský hospodářský a sociální výbor přijal kladné stanovisko k vytvoření dohody.

Další spolupráci, kterou Mercosur navázal, byla Dohoda o ekonomické komplementaci (Acuerdo de Complementación económica Mercosur) s Chile v podepsaná 25. června 1996 na 10. summitu Mercosuru v San Luis. Tutéž dohodu uzavřel v prosinci roku 1996 na 11. summitu Mercosur také s Bolivií. Na základě těchto dohod se obě země staly přidruženými zeměmi k integračnímu uskupení, tzn. formálně se k bloku připojily. Přidružené země nejsou plnoprávními členy, nejsou součástí celní unie, ale tvoří zónu volného obchodu s plnohodnotnými členy Mercosuru. [11 s. 7]

V roce 1998 se podařilo podepsat další dohodu o vytvoření zóny volného obchodu, tentokrát s Andským společenstvím. Z této dohody plyne, že zúčastněné země se zavazují k liberalizaci obchodní výměny k 1. 1. 2000.

V neposlední řadě došlo v roce 2000 ke ztotožnění zemí Mercosuru s myšlenkou vytvoření FTTA, což je projekt na vytvoření celoamerické zóny volného obchodu Ameriky, který vyhlásil prezident Bill Clinton na setkání 34 amerických států v prosinci roku 1994 v Miami. Detailní rámec fungování FTAA byl zahrnut i do dlouhodobých zahraničněpolitických a zahraničněobchodních plánů Mercosuru. [3 s. 231-232]

V roce 2003 podpisem Acuerdo de Complementación económica Mercosur-Peru se další přidruženou zemí stalo Peru, a to na 15. summitu Mercosuru v Montevideu. Venezuela, Ekvádor a Kolumbie se formálně k bloku připojily jako přidružení členové 17. prosince 2004 v Ouro Preto. Ve fázi jednání se nachází i dohoda o zóně volného obchodu s Mexikem, jehož lze nazvat jako „člena pozorovatele“ [11 s. 7]

Dne 23. května 2006 země Mercosuru přijaly Protokol o zapojení Venezuely do vzájemné integrace. V této Rámcové dohodě o připojení Venezuely se Venezuela zavázala k přijetí Protokolu Ouro Preto. Po jeho ratifikaci a vstupu v platnost se stane plnoprávným členem integrace. Dále se Venezuela zavázala k podpisu Protokolu z Olivos, který se zabývá mechanismem řešení sporů. Od vstupu a v uvedení v platnost těchto protokolů bude mít Venezuela čtyři roky na přijetí právních předpisů, aby mohla přijmout celní kodex a společné vnější sazby. Smlouva mimo jiné obsahuje lhůty k liberalizaci obchodu v rámci zemí Mercosuru. Jsou zde vyjmenovány určité druhy výrobků, které mají být liberalizovány okamžitě. U dalších výrobků byly stanoveny časové limity. Přejídná období pro otevření trhu k volnému obchodu s těmito výrobky se mezi jednotlivými zeměmi stanovila odlišně. Brazílie a Argentina vytvořily zónu volného obchodu s Venezuelou k 1. 1. 2010, Paraguay s Uruguayí vytvoří tuto zónu k 1. 1. 2013. Všem čtyřem členským zemím se Venezuela zavázala otevřít trh k 1. 1. 2012. U zbývajících citlivých výrobků se předpokládá liberalizace do roku 2014. [12 s. 1-3]

2.1.3 Institucionální struktura a organizace Mercosuru

Mercosur byl založen v roce 1991 Smlouvou z Asunción, krátkou smlouvou, která definuje jeho cíle, principy a nástroje. Institucionální strukturu založil Dodatečný protokol k této smlouvě. Formálně však byly orgány institucionalizovány až v roce 1994 prostřednictvím protokolu Ouro Preto. Organizace Mercosuru tím byla završena a dostala svou dnešní podobu. V roce 2002 se státy dohodly, že pro řešení sporů vytvoří stálý soud. Tudiž institucionální strukturu ještě doplnily Protokolem z Olivos.

Institucionální strukturu Mercosuru tvoří šest orgánů, z toho tři z nich mají zákonodárnou moc. Nejvyšším a hlavním rozhodovacím orgánem, který zodpovídá za plnění cílů definovaných v Dohodě z Asunción, je **Rada společného trhu** (Consejo del Mercado Común, dále jen **CMC**). Skládá se z ministrů pro zahraniční věci a z ministrů hospodářství členských států. Předsednictví se střídá po šesti měsících a rotuje mezi státy podle abecedního pořádku. Rada se schází podle potřeby, nejméně však jednou za půl roku. Jednání se účastní i prezidenti členských zemí. CMC dohlíží na plnění smluv, zastupuje Mercosur navenek, podepisuje dohody se třetími zeměmi nebo mezinárodními organizacemi, určuje hlavní politické směry, přijímá finanční a rozpočtové opatření, jmenuje ředitele Administrativního sekretariátu Mercosuru, spravuje návrhy předložené Skupinou společného trhu, atd. Přijatá rozhodnutí CMC mají obecnou povahu a jsou závazná pro všechny členské státy. Všechna rozhodnutí jsou přijímána jednomyslně a v tomto okamžiku se neuvažuje o změně volebního systému.

Skupina společného trhu (Grupo Mercado Común, dále **GMC**) založená, stejně jako Rada, Smlouvou z Asunción, představuje výkonný orgán Mercosuru. Skládá se ze čtyř stálých členů a čtyř náhradníků, jedná se o obecně vysoce postavené úředníky z ministerstva zahraničních věcí, hospodářství a světové banky, jmenovaných jednotlivými vládami členských států. GMC se schází podle potřeby a v souladu s ustanoveními k tomuto orgánu. Základním úkolem je kontrolovat dodržování a soulad zákona s Dohodou z Asunción, stejně tak jejích protokolů a dalších dohod schválených v rámci Smlouvy. GMC připravuje návrhy rozhodnutí pro Radu. Přijímá opatření nezbytná k zajištění výkonu přijatých rozhodnutí Radou. Zabývá se návrhy na pokročení k společnému trhu. Podílí se na vyjednávání a podpisu smluv s nečlenskými zeměmi, skupinami zemí nebo mezinárodními organizacemi. Připravuje zasedání Rady a to včetně nezbytných podkladů. Kontroluje aktivity Administrativního sekretariátu Mercosuru, vybírá jejího ředitele a schvaluje rozpočet. Rozhodnutí Skupiny mají podobu usnesení, jež jsou pro členské státy závazná. Stejně tak jako Rada, i GMC přijímá rozhodnutí na základě konsensu.

Dále v rámci organizační struktury existují tzv. pracovní podskupiny (Subgrupos), které napomáhají plnit některé funkce GMS. Mezi takové patří např. podskupina pro dopravu, finance, zemědělství a průmysl, životní prostředí, zaměstnanost, komunikaci, a další

(celkem 15 oborů). Tyto podskupiny fungují jako vyjednávací a konzultativní skupiny. V průběhu let se vytvořily i tzv. Reuniones especializadas, tvořené ministry a technickými skupinami.

Hlavním úkolem **Obchodní komise Mercosuru** (Comisión de Comercio del Mercosur, dále **CCM**), orgánu, který byl vytvořen až sekundárně – tedy Protokolem Ouro Preto, je dohled nad využíváním nástrojů společné obchodní politiky, odsouhlasených členskými státy, a spravování celní unie. Kromě toho řeší otázky související se společnou obchodní politikou, a to jak v rámci vnitřní unie, tak i ve vztahu ke třetím zemím. CCM se také skládá ze čtyř stálých členů a čtyř náhradníků z každého státu. Schází se kdykoliv to vyžaduje Skupina nebo některý ze členských států, minimálně však jednou do měsíce. CCM je odpovědná za posuzování stížností podaných jednotlivci nebo i členskými státy. Napomáhá tak při odstraňování obchodních konfliktů mezi členskými státy, zároveň pracuje na bázi dozorčího orgánu. Vydává rozhodnutí spojená s administrativou a aplikací společné obchodní politiky. Analyzuje vývoj celní unie. Podává návrhy změn v legislativě Skupině společného trhu. Zřizuje technické výbory a výbor pro ochranu obchodu a bezpečnosti, které napomáhají řídit a kontrolovat tarify, pravidla obchodu a hospodářské soutěže. Rozhodnutí CCM má podobu směrnic, které jsou závazná pro všechny členské státy.

Protokol Ouro Preto rovněž vytvořil dvě poradní instituce: Ekonomicko-sociální konzultativní (poradní) fórum = Foro Consultivo Económico y Social; a Společnou parlamentní komisy = Comisión Parlamentaria Conjunta.

Společná parlamentní komise (Comisión Parlamentaria Conjunta – **CPC**) je reprezentativní orgán parlamentů členských států. Skládá se z rovného počtu poslanců (dnes 16 poslanců) za každý členský stát. Členové společné parlamentní komise jsou jmenováni příslušnými národními parlamenty, v souladu se svými vnitřními ustanoveními. CPC usiluje o urychlení příslušných vnitřních postupů ve státech smluvních stran za účelem harmonizace a rychlého vstupu v platnost rozhodnutí vydaného orgány Mercosuru. CPC předkládá doporučení Radě společného trhu přes Skupinu spol. trhu. Komise má tedy poradenský charakter.

Ekonomicko-sociální konzultativní fórum (Foro Consultivo Económico-Social, dále **FCES**) tvoří zástupci podnikatelských a odborových organizací a zástupci jiných občanských institucí (družstva, skupiny spotřebitelů, nevládní organizace). Ačkoliv je Fórum poradním orgánem, vyjadřuje zároveň svá stanoviska a názory v podobě doporučení, která předkládá Skupině společného trhu. FCES se zejména zabývá oblastmi sociální politiky a politiky zaměstnanosti. Jako jediný orgán reprezentuje soukromý sektor a občanskou společnost.

Smlouva z Asunción popsala ve svých řádcích orgán, který původně vznikl jako sekretariát GMC, jehož funkcí bylo plnit převážně administrativní úkoly zadané Skupinou. Postupem času však stoupal jeho význam a to až do chvíle, než se z něj stal jediný orgán Mercosuru, který se skládá i z nezávislých úředníků nejmenovaných vládami jednotlivých států. Dnešní podobu získal v roce 2002 a je znám pod názvem **Administrativní sekretariát Mercosuru** (Secretaria Administrativa del MERCOSUR – **SAM**). Nezávislí odborníci jsou zastoupeni dvěma právníky a dvěma ekonomy. SAM sídlí v Montevideu, poskytuje technickou a administrativní podporu pro ostatní orgány Mercosuru a odpovídá za poskytování služeb pro tyto orgány. Slouží jako oficiální archiv pro veškerou dokumentaci Mercosuru. Tyto dokumenty jsou podle zákona publikovány v úředním věstníku, a to v portugalské i španělské. SAM zajišťuje logistické aspekty na zasedání CMC, GMC a CCM, pokud se tato setkání konají v jejím sídle. Sekretariát je řízen ředitelem, příslušníkem jednoho z členských států, který je volen Skupinou společného trhu a jmenován Radou na dvouleté funkční období bez možnosti znovuzvolení. Sekretariát má svůj vlastní rozpočet tvořený příspěvky členských států. [11 s. 48-52, 13, 14 s. 17-52]

2.2 Africká unie

Africká unie (dále AU, African Union) vznikla v roce 2002 z někdejší Organizace africké jednoty, mezivládní organizace sdružující nezávislé státy Afriky (podrobnější údaje o vzniku dále). Jejím cílem je pohánět sjednocený kontinent vstříc míru a prosperitě. Podporuje politické a hospodářské integrace mezi svými 53 členskými zeměmi, snaží se o rozvoj, vymýcení chudoby a zároveň usiluje o zapojení Afriky do světové ekonomiky.

AU zahrnuje všechny státy černého kontinentu kromě Maroka^[4]. V roce 2008 bylo Mauretánii a Guineji dočasně pozastaveno členství. O rok později organizace pozastavila členství také Madagaskaru, Nigeru a Pobřeží slonoviny. Pozastavení členství si také vyžádala Eritrea poté, co AU apelovala na OSN, aby zemi potrestala sankcemi za údajnou podporu islamistických povstalců v Somálsku. AU je největší a nejvýznamnější mezivládní organizací na kontinentu. Africkou unii můžeme pokládat za třetí stupeň institucionalizace panafricanismu. [15]

V odpovědi na otázku, co je panafricanismus, se mnozí odborníci liší – existují různá pojetí a každé z nich klade důraz na jinou dimenzi: kulturní uvědomění, politickou jednotu, nadčasovou spjatost s africkými předky apod. Pro pochopení tohoto termínu je však vhodnější na něj pohlížet jako na ideové a politické hnutí s jedním společným tématem, jímž je boj za politickou a sociální rovnost, vysvobození z rasového útlaču a ekonomického vykořisťování. Olisanwuche Esedebe [16] definuje panafricanismus jako *„politický a kulturní fenomén, který pohlíží na Afriku, Afričany a lidi afrického původu v zahraničí jako na celek (agregát). Tento fenomén usiluje o obrození a sjednocení Afriky a propaguje cítění jednoty mezi lidmi afrického světa. Oslavuje africkou minulost a hlásá hrdost na africké hodnoty.“* Podle Kwama Nkrumaha [17] panafricanismus tvoří čtyři hlavních fáze: národní nezávislost, nadnárodní jednota, národní konsolidace a konečně ekonomická a sociální rekonstrukce. Lze konstatovat, že na konci 19. století se jednalo pouze o hnutí, které se snažilo sjednotit Afričany proti rasové diskriminaci, postupně se rozšířilo na široké hnutí bojující za hospodářskou a politickou nezávislost a za sjednocení národů Afriky. Panafricanismus iniciovaný černošskou inteligencí v USA a karibské oblasti se začal formovat na přelomu 19. – 20. století. Základy dnešního panafricanismu položil zejména 5. panafrický kongres (1945) v Manchesteru. [18]

^[4] Roku 1984 Maroko vystoupilo z Organizace africké jednoty poté, co organizace udělila členství Saharské arabské demokratické republice, kvůli jejíž autonomii vede Maroko vleklé spory.

2.2.1 Ekonomická integrace na africkém kontinentě vedoucí k založení Africké unie

Procesy regionální ekonomické integrace se v Africe začaly vznikat od začátku 60. let, po vyhlášení politické nezávislosti, a probíhají s větším či menším úspěchem až do současnosti. Důvodem pro zahájení integračních procesů byl hlavně problém nastartování ekonomického rozvoje, nedostatku financí pro realizaci prvních rozvojových projektů, hledání pozice v mezinárodní dělbě práce a společné úsilí o snížení ekonomické závislosti na bývalých metropolích. [3 s. 160-169]

V roce 1960 vznikla za podpory OSN v Kongu v Brazzaville tzv. Brazzavillská skupina. V květnu o rok později se z Brazzavillské skupiny stala po přistoupení dalších států Organizace spolupráce afrických a malgašských států. Roku 1963 v etiopské Addis Abebě se transformovala v Organizaci africké jednoty (OAU – Organization of African Unity), na jejíž formování měl velký vliv panafricanismus spolu s myšlenkami afrického nacionalismu. Celkem 32 představitelů afrických států stálo u zrodu této regionální organizace a samotného podpisu zakládajícího dokumentu Charty OAU. Dalších 21 zemí přistoupilo k OAU postupně v průběhu dalších let. Bezpochyby je možné konstatovat, že od svého vzniku OAU sehrávala klíčovou roli např. při postupném procesu dekolonizace a dosahování jednoty na africkém kontinentu. Prošla značnou transformací a významně přispěla k politické i hospodářské integraci v regionu. [19, 20]

Vývoj v následujících dekáдах od 60. let znamenal výrazné zpomalení, případně úplné pozastavení procesů integrace. K tomuto stavu přispěly kromě ekonomických obtíží také mnohé faktory mimoekonomického ražení – etnické konflikty, nepříznivé klimatické konflikty, skupinové, resp. klanové zájmy, atd. Obtížnou situaci se země afrického kontinentu rozhodly řešit např. prostřednictvím Lagoského akčního plánu vypracovaného v rámci OAU, na jehož základě se v 80. letech začalo budovat africké hospodářské společenství. Během 90. let docházelo k ožívání myšlenek regionální ekonomické integrace od dimenze subregionální až po celoafrickou. Nové integrační tendence již přesněji formulují nejen své cíle, ale i metody a nástroje jejich dosažení. Ve srovnání s 60. lety jsou mnohem více inspirované fungováním Evropské unie. Uvědomujíce si hrozeb

pro Afriku ze současných procesů globalizace světového hospodářství afričtí představitelé přistoupili vedle podpory rozvoje subregionálních ekonomických integrací i k projektu celoafrické integrace, resp. k vybudování Afrického hospodářského společenství (AEC – African Economic Community), jež se stalo součástí již zmiňovaného Lagoského akčního plánu z roku 1980. Smlouva zakládající AEC byla podepsána 3. června 1991 na vrcholném summitu OAU v nigerijském městě Abuja (Smlouva z Abuji vstoupila v platnost 12. května 1994 po její ratifikaci dvěma třetinami států z OAU).

Ve smlouvě o vytvoření AEC lze vycítit jednak znatelný posun ve formulaci jeho cílů, tak i přesnější etapizace celého procesu. Cíle společenství jsou následující:

1. podpora ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje a integrace afrických ekonomik, vedoucí ke zvýšení samostatnosti a soběstačnosti afrických ekonomik,
2. vytvoření základny pro rozvoj, mobilizaci a využití lidských a materiálních zdrojů Afriky k dosažení rozvoje bez cizí pomoci a to v kontinentálním měřítku,
3. podpora spolupráce vedoucí ke zvýšení životní úrovně Afričanů, stability, rozvoji těsných a přátelských vztahů mezi členskými zeměmi,
4. koordinace a harmonizace politiky již existujících i budoucích subregionálních integrací za účelem podpory postupného utváření celoregionálního společenství. [6 s. 50-51]

Ve smlouvě o AEC je uveden časový harmonogram pro postupné vytváření AEC – proces je rozdělen do šesti vývojových etap, kdy každá trvá od dvou do deseti let a dohromady tvoří přechodné období v celkové délce nepřesahující 34 let. V rámci činnosti AEC dochází k napojení na stávající a existující subregionální integrační ekonomická seskupení: Svaz arabského Maghrebu (AMU), Hospodářské a měnové společenství států střední Afriky (CEMAC), Hospodářské společenství západoafrických států (ECOWAS), Jihoafrické rozvojové společenství (SADC), Společný trh východní a jižní Afriky (COMESA). Samotná Smlouva z Abuji má být postupně implementována vytvářením zón volného obchodu a celních unií, vznikem afrického společného trhu a postupnou snahou integrovat ekonomickou, politickou, sociální a kulturní oblast, dokončit formování vnitřního trhu a postupně přejít do závěrečné fáze vytvoření celoafrické hospodářské a

měnové unie, kterou je: a) založení Africké centrální banky a zavedení jednotné africké měny, b) konstituování panafrického parlamentu na základě voleb jeho poslanců ve všech členských státech, c) vytvoření afrických nadnárodních společností ve všech sektorech a vytvoření organizační struktury AEC, vše do roku 2028. [6 s. 51-52, 19]

Díky rozvoji globalizace, ukončení studené války a šíření demokratických a liberálních myšlenek na začátku 90. let africké země najednou stály tváří v tvář své neschopnosti efektivně reagovat na neustále se rozšiřující a přetrvávající vnitrostátní konflikty. Zároveň bylo čím dál tím více patrné, že Západ společně s Radou bezpečnosti OSN nebude schopný dostatečně rychle reagovat na problémy zejména v otázkách bezpečnosti. Především díky těmto okolnostem byli představitelé afrických států donuceni reagovat. Výsledkem jejich jednání bylo přijetí Káhirské deklarace v roce 1993, ve které je zhodnocena dosavadní činnost OAU, úspěchy i neúspěchy, včetně snahy o jejich trvalé řešení. Hlavy států se shodly na přijetí Mechanismu pro prevenci, management a řešení konfliktů v rámci OAU. [21] Pomocí tohoto mechanismu reagovala OAU na řadu konfliktů, např. v Angole, Libérii, Burundi, Středoafrické republice nebo Rwandě, nicméně ve většině případů byly výsledky nového orgánu hodnoceny jako nedostatečné. Při detailnější analýze tohoto problému zjistíme, proč byl daný mechanismus neefektivní. Především to byla zásada nevměšování se. OAU se totiž velmi striktně držela principu státní suverenity či nezasahování do vnitřních záležitostí jednotlivých států a respektovala stanovené hranice a teritoriální integritu. OAU tak nebyla dostatečně vybavena legitimními a operativními prostředky k zásahu do vnitrostátních i mezistátních konfliktů. I když měl Mechanismus pro prevenci, management a řešení konfliktů OAU vybavit těmito potřebnými pravomocemi, nedokázal u většiny afrických představitelů změnit pohled na jakousi posvátnost státní suverenity a nedotknutelnosti území. Situace žádala nové řešení řízení sporů v Africe a jasně poukazovala na potřebu vyhraněnějšího postoje k otázkám hospodaření, který by zaručil ekonomický rozvoj na africkém kontinentě. Představitelé OAU se nakonec shodli na neschopnosti a strukturální nezpůsobilosti organizace a požadovali obnovu integračního procesu. Takovou, která by byla schopná podstoupit riziko a vzít na sebe odpovědnost při prosazování míru, rozvoje a bezpečnosti na kontinentu. Tyto skutečnosti stály v pozadí konání zvláštního summitu v Sirte (Libye) v září 1999, na kterém byla vydána Sirtská deklarace, v níž se rozhodlo o vytvoření AU. Ustavující

dokument AU byl přijat na summitu v Lomé (Togo) v červenci 2000, v platnost vstoupil o rok později (měsíc poté, kdy jej ratifikovala Nigérie jako 36. členský stát OAU). Lusacký summit OAU však rozhodl o tom, že Charta OAU zůstane ještě po dobu jednoho roku v platnosti. „Africká renesance“ vyvrcholila na prvním summitu v jihoafrickém Durbanu v červenci 2002, kde s definitivní platností Chartu nahradil zakládající akt AU. [17]

Jako první z cílů AU uvedených ve 3. článku zakládajícího aktu je dosažení větší jednoty a solidarity mezi národy a zeměmi Afriky, čímž se od svého předchůdce odlišuje, OAU se jednotné a silné Afriky snažila dosáhnout pouze budováním solidarity mezi státy, aniž by zmínila občanskou dimenzi problému. Některé další cíle jsou podobné cílům AHC: podpora ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje a integrace kontinentu (posílení pozice ve světové ekonomice, podpora spolupráce, zvýšení životní úrovně, zajištění stability bezpečnosti a míru anebo koordinace a harmonizace politik již existujících i v budoucnu vzniklých regionálních ekonomických společenství (REC). Bude-li podpora stability, bezpečnosti a míru chápána jako pouze ochrana domácích hranic nebo teritoriální celistvosti, pak by se přístup AU od přístupu OAU nelišil. Je tedy potřeba to chápat jako ochranu obyvatel, jejich hodnot, norem a institucí. Avšak ne všechny státy se podle toho řídí (př. opět Darfúr). [17, 22 s. 5-6]

K dalším cílům AU patří obrana státní suverenity, územní celistvosti a nezávislosti členských států, podpora afrických zájmů, podpora mezinárodní spolupráce s poukázáním na Chartu OSN a Všeobecnou deklaraci lidských práv. V souvislosti se situací v Darfúru nebo Zimbabwe však není jisté, zda bude zejména cíl ochrany lidských práv naplněn. Rovněž se v dokumentu hovoří o snaze podporovat demokratické principy a občanské účasti na věcích veřejných (OAU tento bod vůbec nezmiňuje). [22]

2.2.2 Orgány Africké unie

Zakládající akt stanovuje devět orgánů s možností založení dalších: Shromáždění AU, Výkonná rada, Panafrický parlament, Soudní dvůr, Komise AU, Výbor stálých zástupců, Odborné technické výbory, Hospodářská, sociální a kulturní rada a konečně finanční

instituce AU, které jsou tři: Africká centrální banka, Africká investiční banka a Africký měnový fond. Na konci roku 2003 se představitelé AU dohodli o založení Mírové a bezpečnostní rady, která dohlíží nad vojenskými misemi a operacemi AU, jakožto stálý orgán na prevenci, management a řešení konfliktů, má 15 členů.

Vrcholný orgán představuje **Shromáždění AU**. Tvoří ho hlavy států a vlád nebo jimi pověřeni zástupci. Schází se minimálně jedenkrát za rok na řádném zasedání. Na žádost některého z členů AU lze uspořádat i mimořádné zasedání, pokud to odsouhlasí dvoutřetinová většina členských států. Předseda shromáždění je volen na období jednoho roku. Shromáždění přijímá svá rozhodnutí na základě konsensu, v případě neshody se přistupuje ke schválení projednávané věci dvoutřetinovou většinou. Nicméně procedurální záležitosti (včetně řešení otázky, zda se jedná o procedurální záležitost či nikoliv) jsou schvalovány prostou většinou. Zasedání shromáždění je usnášeníschopné, pokud se ho účastní alespoň dvě třetiny všech členů unie.

K nejdůležitějším funkcím vykonávaných Shromážděním patří určování směru společných politik; přijímání, posuzování a rozhodování o zprávách a doporučeních od jiných unijních orgánů; posuzování žádostí o členství, dále Shromáždění rozhoduje o založení nových orgánů AU; monitoruje správnou implementaci a dodržování svých politik a rozhodnutí ze strany všech členů; schvaluje rozpočet; stanovuje direktivy pro Výkonnou radu AU v otázkách managementu konfliktů, válek a jiných nouzových případech a ve věci obnovení míru. Jmenuje soudce soudního dvora, jmenuje a odvolává soudce Soudního dvora, jakož i jmenuje předsedu Komise a jeho zástupce.

Shromáždění stanovuje přiměřené sankce podle článku 23 zakládajícího dokumentu na členské státy tehdy, pokud nezaplatí příspěvky do rozpočtu obvyklým způsobem nebo pokud nedodrží nařízení plynoucí z jimi schválených rozhodnutí. [22 s. 8-10]

Ačkoliv by se mohlo zdát, že má Shromáždění přesně definované tresty za nedodržování hlavních cílů a principů, jejich realizace je v současnosti nedostatečná. Politická vůle vedoucích představitelů a zejména kooperace mezi členskými zeměmi a obyvateli Afriky může napomoci jejich prosazování do budoucna. [17]

Výkonná rada se skládá z ministrů zahraničních věcí nebo z jiných ministrů, které jmenují vlády členských států. Řádné zasedání Rady se koná dvakrát do roka. Mimořádné zasedání lze uspořádat opět na žádost nějakého člena a po odsouhlasení dvěma třetinami všech členských států. Ohledně schvalování platí stejná pravidla jako u Shromáždění AU.

Výkonná rada koordinuje a rozhoduje v oblastech všeobecného zájmu členských států, včetně otázek např. zahraničního obchodu; energie, průmyslu a nerostných zdrojů; potravin, zemědělských a chovatelských zdrojů, živočišné výroby a lesnictví; vodních zdrojů a zavlažování; ochrany životního prostředí, humanitárních akcí; dopravy a komunikace; pojištění; vzdělání, kultury, zdraví a rozvoje lidských zdrojů; vědy a techniky; státního občanství a migračních otázek; sociálního zabezpečení, atd. Rada je odpovědná Shromáždění AU a to hlavně za kontrolu správné implementace jeho rozhodnutí. Výkonná rada může delegovat jakoukoliv ze svých pravomocí a funkcí uvedených v odstavci 1, článku 13 zakládajícího dokumentu na Odborné technické výbory zřízené podle článku 14 téhož dokumentu. [22 s. 10-12]

Odborné technické výbory jsou přímo odpovědné Výkonné radě. K jejich základním funkcím patří příprava projektů a programů v rámci unie, výsledky předkládají Výkonné radě; dále zajištění dohledu, sledování a vyhodnocení provádění rozhodnutí přijatých unijními orgány; zajištění koordinace a harmonizace projektů a programů unie a předkládání doporučení buď z vlastního podnětu, nebo na žádost Rady. V rámci tohoto orgánu existují jednotlivé komise, jež se zaměřují na odlišné oblasti. Výbory tvoří ministři nebo vysocí úředníci odpovědní za konkrétní problematiku. [17]

K zajištění plné účasti afrických národů na rozvoji a ekonomické integraci kontinentu byl založen **Panafrický parlament**, a to článkem 17 zakládajícího aktu AU v březnu 2004. Parlament má sloužit jako platforma pro africké obyvatele a jejich místní organizace, aby mohli být více zapojeni do diskuzí a rozhodování o problémech a výzvách, kterým africký kontinent čelí. Sídlí v městě Mirand, v Jihoafrické republice. V současné době má parlament 235 členů ze 47 států. Každý stát má svých pět zástupců, přičemž minimálně jeden z nich musí být žena. Konečným záměrem parlamentu je vyvinout se v instituci s veškerými legislativními pravomocemi, přičemž jejich členové by měli být voleni přímo

všeobecným hlasovacím právem. Do té doby bude mít pouze poradní a konzultační roli. Členové jsou jmenováni podle článku 4 protokolu o založení AEC a Panafrického parlamentu.

Mezi hlavní cíle patří např. prosazování zásad lidských práv a demokracie, podpora míru, bezpečnosti a stability, usnadnění účinného provádění politik a cílů AU, podpora řádné správy věcí veřejných, transparentnosti a odpovědnosti v členských státech nebo usnadňování spolupráce a rozvoje v rámci kontinentu.

Panafrický parlament může vyjádřit, zkoumat nebo diskutovat jakoukoliv záležitost, zároveň se předpokládá, že PAP bude podávat doporučení týkající se ochrany lidských práv, demokratických principů, atd. Další funkcí PAP je diskuze ohledně rozpočtu AU, práce na harmonizaci a koordinaci právních předpisů členských států, aj. [23 s. 3-7]

Výkonným orgánem AU je **Komise AU**, která zároveň plní funkci sekretariátu. Komise se skládá z 10 členů: předsedy, místopředsedy a osmi komisařů. Každý z komisařů zastupuje určitou oblast: mír a bezpečnost, politické záležitosti, obchod a průmysl, infrastrukturu a energetiku, sociální věci, hospodářství venkova a zemědělství, lidské zdroje, vědu a techniku a ekonomické záležitosti. Posláním Komise je stát se „*An efficient and value adding institution driving the African integration and development process in close collaboration with African Union Member States, the Regional Economic Communities and African citizens*”. (Posláním Komise je stát se výkonnou a hodnotnou institucí řídící africkou integraci a proces vývoje v úzké spolupráci se členy AU, REC a africkými občany.) [24]

Komise by se měla řídit následujícími zásadami: subsidiarita a komplementarita s jinými orgány, členskými zeměmi a REC; orientace na výsledky, zaměření na proveditelnost a dopad; úzká koordinace a spolupráce s regionálními ekonomickými uskupeními; soudržnost politik a programů; přístup ke všem dostupným informacím. [24]

Komise by dále měla zabezpečovat AU po administrativní stránce i plnit funkci výkonného orgánu, který by nedělal vlastní rozhodnutí, ale pouze implementoval rozhodnutí jiných

orgánů. V současnosti však Komise oplývá neomezenou silou, v jejímž důsledku dochází k omezování pravomocí jiných orgánů, např. Mírové a bezpečnostní rady. [17]

Zřízená podle ustanovení článků 5 a 22 zakládajícím aktu AU, **Hospodářská, sociální a kulturní rada (ECOSOCC)** je prostředkem pro budování silného partnerství mezi vládami a všemi segmenty africké občanské společnosti. Statut ECOSOCC, který byl přijat hlavami států a vlád na třetím řádném zasedání Valného shromáždění v červenci 2004, jej definuje jako poradní orgán pro Africkou unii složený z různých sociálních a profesních skupin členských států Africké unie. [25]

2.3 Porovnání důvodů vzniku a cílů společenství

Analýza samotných důvodů vzniku je podrobně popsána v předešlých kapitolách. Lze konstatovat, že důvody vzniku jsou podobné, nikoliv totožné. V případě AU i Mercosuru se jednalo o integraci, která původně měla vylepšit vzájemné vztahy mezi zúčastněnými stranami, prohloubit spolupráci a zabránit šíření sporů. Podobnost obou institucí lze spatřit i ve snaze sjednotit region, vytvořit fungující a spolupracující trhy tak, aby mohly konkurovat obdobným integračním celkům, např. EU nebo NAFTA.

Avšak Mercosuru se podařilo dostat dále, protože tuto politickou spolupráci rozšířil více do ekonomické dimenze. AU v tomto hledisku poněkud zaostává. Důvodem může být kratší časové trvání unie, na vině jsou i častější problémy s občanskými válkami a politickými převraty.

Mercosur dnes lze považovat za celní unii (i když nedokonalou – u některých druhů produktů nebyla plně odstraněna cla). Hlavním ryze ekonomickým cílem společenství definovaným v Dohodě z Asunciónu je vytvoření společného trhu, kterého chtějí dosáhnout např. v podobě liberalizace trhů, přiblížení ekonomik, prohloubení spolupráce a hlavně zajištění dlouhodobého hospodářského růstu pro své členy. I v ostatních záměrech převažuje ekonomický podtext, jímž se snaží dostat svého názvu. Integrační cíle AU (jako vytvoření měnové unie a jednoho politického celku) jsou stanoveny příliš ambiciózně a jejich plnění se týká vzdálené budoucnosti. Nástroje na jeho dosažení jsou definovány

příliš obecně a z dosavadního vývoje se zdá, že každý stát zatím řeší své problémy nebo problémy subregionální integrace, jíž je členem, podle svých pravidel.

Ačkoliv mají obě integrační uskupení ve svých základních pravidlech stanovenou podmínku dodržování demokratických principů, Mercosur je v dodržování těchto pravidel důslednější, proto se o udržení demokracie, jakož i snahy o dosažení míru a bezpečnosti při pohybu v členských zemích, zasloužil patrně více. Samozřejmě toto tvrzení neplatí absolutně, což ostatně dokazuje i nestabilní situace v Paraguayi. Je nutné podotknout, že ve snaze o zajištění demokracie v členských i přidružených zemích vydal v roce 1998 Mercosur Protokol z Ushuaia o demokratickém kompromisu mezi smluvními státy Bolívie, Chile a zeměmi Mercosuru, ve kterém se strany zavazují přijmout opatření v případě ohrožení demokratických institucí, vše pod záštitou snahy o prohloubení integračních procesů. V roce 2011 byl vytvořen podobný dokument (Ushuaia II) tentokrát podepsaný státem Montevideo. Dále je demokratický přístup zakotven přímo ve smlouvách o samotném Mercosuru, při nedodržování hrozí reálné vyloučení z integrace. To samé však o AU říci nejde. Demokratický princip je ve smlouvách zakotven, avšak není bezpodmínečně vynucován.

3. Komparace politického prostředí

Kapitola 3 zkoumá podobnosti a odlišnosti politického prostředí v obou regionech a to tím způsobem, že nejdříve objasní hlavní problémy a milníky v současném i minulém politickém dění na obou kontinentech, dále se zabývá úvodem do interní situace v porovnávaných integračních seskupeních, naznačuje vztahy a spolupráci obou integrací s okolním světem, na závěr analyzuje rozdíly vlivu vstupu do Mercosuru nebo Africké unie na členech samotných i co se změnilo v rámci celého kontinentu.

3.1 Politický vývoj jihoamerického kontinentu

Jihoamerický kontinent byl od 16. do 19. století zcela roztržštěn na kolonie Portugalska a Španělska. Od začátku kolonizace uběhla řada let, během nichž se při pokusech států Jižní Ameriky o získání nezávislosti odehráli různé války, povstání, převraty. Období nejistoty nastalo prvním osídlením kontinentu a trvalo až téměř do konce minulého století. Jednalo se o dobu vyvražďování, občanských válek a mnohých konfliktů. Probíhaly i tzv. osvobozené války mezi zeměmi a kolonizátory, jimiž kromě Španělů a Portugalců byli Francouzi, Britové, a další. Některé státy se osamostatnily dokonce až v druhé polovině 20. století (Surinam, Panama a Trinidad a Tobago). V současné době zde existuje 12 nezávislých republik a 3 závislá území – kolonie. Jsou jimi Francouzská Guyana, Falklandy a Jižní Georgie. [26]

Pokud by někdo očekával zmírnění situace během 20. století, mýlil by se. Ani toto století nebylo ve znaku klidu a míru, ale neustálých dramatických změn. Docházelo k častým válkám, politickým i vojenským konfliktům, k nečekaným převratům, změnám vlády, atd. Stejně tak jako ve zbytku světa i v Jižní Americe probíhala studená válka. V roce 1960 byla svržena vláda v Argentině, Uruguayi, Chile a Brazílii a byla nastolena vojenská diktatura. Po staletích nepokojů a nestabilitě režimů a vlády se začala v 80. letech politická situace uklidňovat. Země se odkláněly od autoritářských režimů, začaly nastolovat demokracii. Ke konci 20. století došlo k ukončení ozbrojených konfliktů a státy přešly k politickému dialogu. [27]

Ačkoliv by se mohlo zdát, že situace se už uklidnila, demokracie v tomto regionu nemá silné kořeny a její uspořádání nemůžeme brát jako zcela stabilní. Jako příklad lze uvést situaci v Paraguayi z roku 1998. Cihelková [3 s. 233] tvrdí „*vzájemný spor mezi tehdejšími paraguayským prezidentem Wasmosym a hlavním prezidentským kandidátem strany Colorado generálem Oviedou hrozil vyústit v nedemokratickou změnu vlády.*“ Naštěstí Mercosur zakotvil demokratický princip ve svých zakládajících smlouvách, což znamená, že mohl vyvinout nemalý tlak na Paraguay, protože stát nerespektující demokracii a její zásady může být vyloučen z daného uskupení. [3 s. 233]

Jako další příklad nestability demokratického režimu na jihoamerickém kontinentě lze uvést vyústění mnohaletých neshod o území nedaleko Amazonky v ozbrojené střety mezi Peru a Ekvádorem v roce 1995. [28] Existuje řada dalších problémů, se kterými se země musí vypořádat, např. kriminalita, terorismus, obchod s drogami, nárůst chudinských čtvrtí u velkých měst, atd.

Během první dekády 21. století se voliči v Jižní Americe rozhodli dát přednost levicovým vládám. Mezi nejlevicovější státy patří Venezuela, Bolívie a Ekvádor. Levicově orientovány jsou také Brazílie, Uruguay, Paraguay, Argentina a do konce roku 2009 také Chile. Přesto v ekonomické sféře většinou prosazují politiku volného trhu a aktivně směřují k větší integraci v rámci kontinentu. Pravicové vlády mají v Peru a Kolumbii. [29]

3.2 Interní situace v Mercosuru

V posledních letech získává Mercosur nové politické rozměry. Představitelé se shodli na tom, že Mercosur není pouze obchodním blokem, ale že by měl klást důraz i na hodnoty, tradici a společnou budoucnost. Domnívají se, že pokud upevní a prohloubí svou regionální integraci a postavení, posílí si tak i moc k vyjednávání. Jako důkaz snahy o vytvoření hlubší integrace lze uvést několik kroků, které Mercosur podnikl. Např.: podepsání Protokolu z Olivos, který se zabývá řešením sporů, konkrétně tvorbou arbitráží a kontrolou rozhodčích soudů; mnohá rozhodnutí zplozená na summitech: Summit Brasilia v prosinci roku 2002 (povýšení administrativního sekretariátu na technický sekretariát),

Summit Iguazú (začlenění pěti nových přidružených zemí), Montevideo Summit (přijetí nového plánu na odstranění výjimek ze společného celního sazebníku), Ouro Preto Summitu v prosinci 2004 (založení fondu strukturální konvergence), Asunción summit (přijetí nového protokolu o lidských právech), atd. I přes veškeré snahy, proces ekonomické integrace není u konce a stále existují jisté demografické, geografické, průmyslové a hospodářské asymetrie. [11 s. 6-7]

3.3 Externí situace v Mercosuru

Mercosur se snaží o rozšíření své územní působnosti tím, že se spojuje s ostatními zeměmi Jižní Ameriky a připravuje se na plné přijetí Venezuely.^[5] Status přidruženého člena má celkem pět zemí, o kterých bylo zmíněno již v kapitole 2.1.2 Mezinárodní dohody Mercosuru. Stát se přidruženou zemí znamená podepsat bilaterální dohodu s Mercosurem, ve které se jednotlivé státy dohodnou na časovém rozmezí pro vytvoření zóny volného obchodu a zavázat se k tomu, že se země bude řídit demokratickými principy stanovenými v Ushuaia protokolu z roku 1998 (popř. 2011), Protokolu z Montevidea (rok 2005) a v prezidentském prohlášení týkajících se demokratických závazků (rok 1996). Přidružené země se účastní periodických schůzek Mercosuru jako přizvaný člen.

Státy Mercosuru se snaží sjednotit své postoje, aby na mezinárodních jednáních měly lepší vyjednávací pozici. Tato snaha se projevila při přijetí rozhodnutí CMC 32/2000, které ukládá všem členům povinnost koordinace při jednání se třetími zeměmi. I když ne vždy je toto rozhodnutí aplikovatelné, země Mercosuru našly alespoň nějakou míru shody při jednání na kontinentě i mimo kontinent – všechny země jsou členy G20 a vykazují určitou míru jednoty hlavně v klíčových otázkách.

^[5] 7. prosince 2005 státy Mercosuru oficiálně přijaly žádost Venezuely o připojení. Od tohoto data užívá Venezuela status „aktivní pozorovatel“, toto označení znamená, že se může účastnit formálních schůzí, ale zatím nemá právo volit.

Co se týče celoamerické zóny volného obchodu (FTAA), objevily se zde rozdíly v přístupu k tomuto integračnímu uskupení mezi zeměmi Mercosuru a USA a to hlavně v oblasti působnosti dohody. Mercosur se zaměřuje spíše na zemědělství a věnuje se otázkám přístupu na trh, USA vyvíjí tlak na úpravu oblastí týkajících se např. služeb, investic nebo práv duševního vlastnictví. Od Schůze ministrů v Miami v roce 2003 se jednání dostala do slepé uličky, hlavně díky neschopnosti dosáhnout konsensu o tom, co konkrétně by mělo tvořit společný soubor práv a povinností. Ani další dva summity nepřinesly pokroky v nalezení společné řeči, a to i přesto, že se státy shodly na snížení základních požadavků v rámci dohody FTTA. [11 s. 7-8]

3.4 Politický vývoj na africkém kontinentě

Přibližně před padesáti lety se evropské koloniální mocnosti stáhly z afrického kontinentu. Celý svět se zatajeným dechem doufal a očekával zlepšení místních poměrů – přechod k ekonomické nezávislosti a demokracii. Afričtí vůdci přistoupili k řešení problémů rozvoje a budování státu. V polovině dvacátého století byla Afrika kontinentem slibů. Nicméně dnešní situace vypadá tak, že z velké části jsou sliby jen pouhou ideou a nenaplněnými touhami afrických obyvatelů. Co stojí za velmi malým úspěchem a problémy, se kterými se africký lid musí neustále potýkat? [30]

Je zcela zřejmé, že na podobě dnešní Afriky se podepsala jeho pohnutá minulost – Afrika je nešťastným kontinentem, obchodníky s otroky střídali misionáři ^[6], objevitele afrického kontinentu střídali koloniální vojáci evropských velmocí. K současnému zbídačenému stavu Afriky vedlo snad právě toto. V druhé polovině 19. století se evropská impéria zapojila do mocenského boje o území Afriky a zabrala většinu kontinentu. Jen dva státy zůstaly nezávislé – Etiopie a Libérie. ^[7] Do roku 1960, známého jako Rok Afriky, si

^[6] Odhaduje se, že od 14. až do 20. století bylo zotročeno 12 až 28 milionů Afričanů.

^[7] Egypt a Súdán nebyly nikdy oficiálně začleněny do žádné evropské koloniální říše, nicméně, po britské okupaci roku 1882, Egypt byl pod britskou správou až do roku 1922.

Afriku rozparcelovaly světové velmoci jako např. Velká Británie, Francie, Portugalsko, či Španělsko. Období kolonizace přineslo velkou destabilizaci místních poměrů. Tím, jak si evropské země zabíraly části Afriky, vytvářely nepřirozené hranice pro zdejší obyvatele. Mnoho kmenů bylo rozděleno a naopak některé nepřátelské kmeny se násilně spojily. To přineslo řadu bojů a násilných konfliktů, které nebyly kolonialisty regulovány. Autoritářské režimy a diktatury rozhodně nebyly výjimkou. Životní úroveň Afričanů byla uvržena do hluboké propasti. [31]

Krátce po dekolonizaci státy postupně získávaly nezávislost a začaly cítit potřebu integrace. Tato potřeba pramení již v 19. století, kdy docházelo na území USA ke zrodu prvních myšlenek panafricanismu, jako boje za rasovou rovnost a lidskou důstojnost Afroameričanů a černošského obyvatelstva Karibiku. Právě pocit odcizení, zotročování, podřadnosti a diskriminace nebo zničení kmenové kontinuity stojí za hlavními motivy panafrického hnutí a jeho následné institucionalizace ve formě OAU.

Nebylo by fér poukazovat jen na vnější zdroje neúspěchu a politické nestability. Existují také interní důvody selhání afrického kontinentu – samotná nestabilita afrických států, vysoká korupce, inklinace k řešení sporů pouze násilným způsobem, autoritářské režimy a jejich vůdci. Jen pár z převážně většinou afrických republik bylo schopno vytvořit demokratickou vládu namísto diktatur a série pučů. ^[8] Někteří lidé dokonce zneužívali svého postavení proto, aby obnovili bývalé koloniální etnické spory. [32]

Stejně jako většinu zbytku světa, i Afriku neminula studená válka, ale zatímco na západě a ve východním bloku to byla otázka ostříleného politického boje a jaderných hrozeb, zde byl boj spíše skrytý. Zápas o nadvládu mezi silami kapitalismu a komunismu vyvolal další převraty a revoluce. Mnohé země v severní Africe získaly sovětskou vojenskou pomoc, zatímco některé státy střední a jižní Afriky podpořily spojenci ze strany Spojených států. Hřebíkem do rakve, hlavně subsaharské Afriky, byly v 80. a 90. letech programy

^[8] Od 60. do 80. let proběhlo v Africe 70 pučů a 13 vražd představitelů nějakého státu.

strukturálních úprav – „pomoc“ Světové banky a Mezinárodního měnového fondu. Tyto úpravy vyvrcholily naprostým hospodářským rozvratem a závislostí. [31]

3.5 Současná interní situace v Africké unii

I přes to, že je Afrika nejbohatším kontinentem na nerostné suroviny, je zároveň nejchudším a nejzaostalejším regionem světa. Kolébka dnešní moderní evropské i americké civilizace pomohla rozmachu mnoha národům, ale jejich vlastní státy se potýkají s chudobou, ekonomickými krizemi a četnými válečnými konflikty. [31]

Po jatkách a genocidě ve Rwandě, začal zuřit snad nejničivější vojenský konflikt v moderní nezávislé Africe – druhá konžská válka. Do roku 2008, tento nesvár i jeho následky sebraly životy 5,4 milionu lidí. Další ničivý konflikt odehrávající se na jihu Súdánu, jenž vznikl v roce 2003 v Dárfúru, trvá dodnes.^[9] V oblasti od té doby vládne humanitární krize. V důsledku konfliktu zemřelo mezi 200 000 – 400 000 lidí. [33]

V Čadu je velmi napjatá situace od roku 2006 a střety mezi různými rebelskými skupinami a úřední armádou rostou na množství i intenzitě. Etnické roztržky zůstávají silně znepokojivé, hlavně pokud v zónách konfliktu zasáhne armáda. Např. do východní Afriky nebo do regionu Velkých jezer přichází velké množství somálských ozbrojenců. Od roku 2005 silně roste stupeň politického násilí a kriminality v Keni. Přitvrzení politického režimu a vážné problémy v Zimbabwe, kde se v roce 2007 propadla ekonomie, vedly ke zhoršení represí. Konflikty jsou přesto zjevné také v zemích, které byly nedávno neuvěřitelně stabilní. Je to případ Mali nebo Nigeru, kde jsou rebelie Tuaregů na vzestupu. Novým teroristickým útokům musí čelit Alžírsko a Maroko. [34 s. 1]

^[9] Dárfürští povstalci se vzbouřili proti údajnému útlaku proarabské vlády a zaútočili na vládní pozice v Chartúmu. Vláda využila k potlačení konfliktu nevládní militantní skupinu Janjaweed, která v boji užívala kruté praktiky.

Černý kontinent sužují hladomory, nemoci, migrace obyvatelstva v důsledku válek, chudoba, hrozivě se rozšiřující pandemie AIDS, negramotnost a v neposlední řadě také problémy s životním prostředím jako nešetrná těžba přírodního bohatství, rozšiřování pouští nebo kácení deštných pralesů. Po konci studené války se snížila strategická důležitosti afrických států na poli mezinárodní politiky, což vyvolalo tlak na demokratizaci regionu, protože demokratičnost režimů je hlavním měřítkem zahraniční hospodářské pomoci. [31]

Na začátku 21. století počty ozbrojených konfliktů klesly. Např. občanská válka v Angole skončila v roce 2002 po téměř 30 letech. AU dokonce svým vyjednáváním zabránila převratu v Somálsku. Velká část afrických zemí je dnes stabilní a v několika křehkých státech probíhá normalizace politiky. Stále více států uzákoňuje své vlády volbami ve všeobecném hlasování. Lepší stabilita v některých zemích AU a snaha o nastupující ekonomické reformy vedly k nárůstu zahraničních investic do některých afrických zemí, hlavně z Číny, která umožnila urychlit ekonomický růst v těchto státech. Čína si tak zabezpečuje přístup k tamějším surovinám, jako jsou zlato, ropa a diamanty. Většina západních států se naopak nabídku finanční pomoci národům Afriky snaží zpřísnit, hlavně kvůli tomu, že díky neustálým dotacím státy ztrácí soběstačnost a často využívají podpory nevhodně nebo je zneužívají k politickým a vojenským cílům čelních představitelů afrických států. [34 s. 1, 35]

Je všeobecně známo, že rozvoj a potírání chudoby se neobejdou bez strukturálních změn. Nicméně reformy v Africe se implementují příliš pomalu a jsou snadno odvolatelné místními vládami. Některým africkým zemím se sice podařilo udělat pokroky v boji proti korupci i dojít ke zlepšení odpovědnosti a transparentnosti ve správě prostřednictvím civilní účasti občanů na řízení společnosti, ale to se týká spíše stabilnějších států AU.^[10] Situace ostatních členů AU zůstala konzistentní nebo se dokonce zhoršila, a poněvadž vysoká úroveň korupce bývá doprovázena zejména silnou politickou nestabilitou,

^[10] Jižní Afrika, Namibie, Seychely a Svazijsko

pro stabilizaci kontinentu zůstává boj proti korupci základním prvkem. Obrovským výzvám také čelí oblast svobody tisku. [36 s. 8]

Ačkoliv se AU snaží konflikty řešit, stále nechává rozhodující úlohu na rozdíl od Mercosuru na regionálních hegemonech, což může vyvolávat protichůdné zájmy. Petr Jelínek tvrdí: [37] „*Skutečnost, že došlo k vytvoření Africké unie, aniž by byly splněny cíle stanovené v minulosti, může vést k závěru, že šlo pouze o symbolické gesto, které nebude mít na situaci na kontinentě ani žádný významný vliv. Tomuto závěru by odpovídala bohatá historie schválených a neimplementovaných rozhodnutí týkajících se integrace v Africe.*“ Naopak v Mercosuru se snaží o větší zapojení nadstátních orgánů, o posílení a legitimizování jejich moci. Přestože existují jisté asymetrie, jejich politický vliv jihoamerické integrace je o poznání vyšší než v případě AU.

3.6 Externí situace v AU

Vzhledem k tomu, že z 54 afrických států jsou všechny kromě Maroka členy AU, nemá smysl zabývat se smlouvami a rozšiřováním unie na kontinentu.

AU se nechává slyšet, že je třeba spolupracovat s regionálními uskupeními, mezinárodními organizacemi a státy nejen na tržním poli tak, aby získala podporu okolí a mohla lépe dosáhnout svých cílů, zlepšila mezinárodní postavení Afriky a získala globální vliv. Ve strategickém plánu Horizont 2007 v odstavci IV (společné vize a cíle) je zdůrazněn cíl posílit své postavení ve světě a prioritou rozvoje strategických aliancí s regionálními seskupeními, zvláště nacházející se na jižní polokouli. V důsledku toho navázala od roku 2004 řadu nových partnerství, např. s Jižní Amerikou, Indií, Tureckem, ale i Íránem. Zároveň oživila a posílila spolupráci s tradičními partnery, jako jsou Evropa, Francie (francouzsko-africký summit), Spojené státy americké, Japonsko, Čína a africko-asijská

subregionální spolupráce. Rostoucí počet partnerství i jejich prohlubování svědčí o snaze naplnění cíle o zlepšení pozice na mezinárodní scéně. ^[11] [38]

3.7 Odlišnosti a analogie politického prostředí porovnávaných seskupení

Motivace vzniku obchodních bloků zahrnuje vedle ekonomických i důležité neekonomické faktory. Zapojení zemí do ekonomické integrace je podněcuje k politickému dialogu. Integrační seskupení jsou pro státy životně důležitá. Zakládají silné pouto ovlivňující politické a bezpečnostní otázky. Obchod, politika a bezpečnost jsou od počátku úzce propojeny. [39] Tím, že si začnou vyjednávat podmínky pro své obchodní prostředí, spustí lavinu vyjednávání mezi státy. Chtě nechtě se země musí dohodnout, najít kompromis tak, aby výhody plynoucí z integrace byly nezanedbatelné pro každou z účastněných zemí. Při posuzování politických přínosů Mercosuru nebo AU svým členům se lze zaměřit na následující kategorie: pomohla existence obou bloků ke zlepšení vztahů mezi státy? Znamená vstup do unií zlepšení vyjednávací pozice ve světě? Zasloužily se seskupení o upevnění stability demokratického režimu v členských státech?

Problémy provázející všeobecnou spolupráci v rámci všech států Mercosuru mohou být odlišné zájmy jednotlivých zemí, jejich představa o tom, co jim vstup do seskupení má přinášet a politické preference jednotlivých vlád. Tvzení, že zúčastněné země musí sdílet stejné zájmy, není zcela pravdivé. Tedy není pochyb o tom, že sdílejí-li integrované státy stejné zájmy, jejich vyjednávání je snazší a vzájemná spolupráce o to jednodušší (nedochází k žádným neshodám). V realitě se ale většinou národní zájmy liší. Integrující se

^[11] AU přijala čtyři formy strategického partnerství: Jedním z nich je vztah kontinentu ke kontinentu s důrazem na Evropu, Jižní Ameriku a Asii. Druhým je vztah kontinentu k zemi (Indie, Turecko, Čína, Japonsko a Francie). Třetí úroveň partnerství je partnerství s novými státy nebo regiony. Tuto kategorii lze rozdělit do dvou skupin – znovunavázané vztahy (afro-arabské partnerství a afro-karibské partnerství) a zcela nové (Írán). Čtvrtá forma vztahů: AU a ostatní instituce (Organizace amerických států, Organizace islámské konference nebo Commonwealth).

státy nemají stejné postavení, stejné ekonomiky, nejsou stejně velké, to vše vede k odlišným zájmům a představám. Jako příklad lze uvést samotnou motivaci vstupu např. pro Argentinu a Brazílii. Zatímco brazilská vláda považuje Mercosur jako prostředek k posílení jeho role na mezinárodní scéně (zejména v oblasti zahraniční politiky), argentinskou vládu lákala vyhlídka obchodních zisků a domácí politické úvahy. Tento příklad nám tedy slouží k zamítnutí původního tvrzení, že integrující se státy musejí sdílet stejné zájmy. Je tedy velmi důležité překonat rozdíly v zájmech jednotlivých zemí, najít kompromis, který povede k vyrovnaným vzájemným ziskům. [8 s. 10]

Co se týče konkrétních vztahů, je zřejmé, že pro samotný vznik uskupení bylo důležité zastavit vzájemné negativní rivality Argentiny a Brazílie, jejich nevraživost v minulých letech vedla ke konfliktům a k ochlazení vzájemných vztahů. Po vstupu do seskupení se utvořila vzájemná závislost států plynoucí především z navázání ekonomické spolupráce. Tuto interdependenci lze považovat za hlavního prvek sloužící ke snížení počtu sporů. Státy navázaly spolupráci např. v oblasti jaderné energie, Argentina i Brazílie vytvořily agenturu pro evidenci a kontrolu jaderného materiálu, tzv. ABACC (Agency for Accounting and Control of Nuclear Materials), ta byla zřízena na základě dohody o mírovém užití jaderné energie mezi oběma státy v roce 1991. Další shody panují např. v názorech na stabilitu a demokratizaci regionu, prosperitu a vnější politiku. Ještě před vytvořením Mercosuru, byl mezi Brazílií a Argentinou, které samy sebe definovaly jako globální obchodníky, velmi nízký stupeň závislosti. Avšak brzy po vytvoření uskupení začaly Argentina a Brazílie hledat mezi sebou partnery pro hospodářskou spolupráci jako prostředek ke zvýšení vzájemné závislosti, což umožnilo snížit zranitelnost a počet vzájemných sporů u obou zemí. A když během ekonomické a finanční krize na přelomu století došlo ke zhoršení vztahů hlavně z důvodu nejrozsáhlejších protekcionářských opatření, lze se stále domnívat, že vzájemnou spolupráci v rámci Mercosuru došlo k urovnání sporů a prohloubení vztahů mezi těmito dvěma státy. [40 s. 6-7]

Další výzvou pro Mercosur je dosažení dohody o reformách zaměřených na řešení zhoršené obchodní nerovnováhy mezi silnějšími národy Mercosuru (Argentina, Brazílie a Venezuela), a její menšími členy (Uruguay a Paraguay). Malé státy si začínají stěžovat na své neuspokojivé postavení v rámci seskupení. Tvrdí, že pro větší státy plynou

ze členství v Mercosuru větší výhody. Menší státy hrozí odchodem, respektive vytvořením zóny volného obchodu s USA, což by bylo v rozporu se základními pravidly fungování integrace. Brazílie s Argentinou se brání i vytvoření FTTA a to hlavně z důvodu obavy nad ztrátou jejich dominantní vyjednávací pozice. Těmto napjatým vztahům nepomohl ani spor o továrnu na papír na březích řeky Uruguay, kdy se za Uruguay postavila USA proti Argentině. Nicméně představitelé obou států se shodli na tom, že je třeba ukončit soupeření, urovnat spory a navázat na předešlou velmi úspěšnou obchodní spolupráci ve jménu integrace. Vztahy mezi menšími (myšleno Paraguay a Uruguay) a většími státy (Brazílie a Argentina) se po novém tisíciletí ochladily, ale i tak se ve jménu hlubší integrace a spolupráce snaží o jejich zlepšení. Větší státy přislíbily, že budou ochotně naslouchat požadavkům menších členů a pokusí se jim vyjít vstříc a umožnit jim tak získávat z integrace stejně velké výhody jako mají i větší státy. I přes mnohé problémy, lze tvrdit, že Mercosur přispěl ke zlepšení vzájemných vztahů mezi všemi členskými zeměmi. [8 s. 11-13, 41 s. 11, 42]

AU vznikla na ideologickém základě myšlenek panafricanismu, které nabádaly k podpoře spolupráce a solidarity mezi všemi lidmi černošského původu žijícími buď na africkém kontinentě, nebo v diaspoře. K hlavním principům AU jako instituce panafricanismu patří snaha o navázání dialogu mezi africkými státy, přijetí určitého přesvědčení, že všichni lidé afrického původu sdílejí společné cíle, ať už se jedná o snahu o osvobození od koloniální nadvlády a odstranění pocitů marginalizace a odcizení v dobách OAU, nebo o snahu o rozvoj celého kontinentu. Vzhledem k tomu, že na stejných základech vznikla už i OAU, nedá se jednoznačně říct, jak a jestli vůbec AU ke zlepšení vztahů mezi svými členy přispěla. A protože Afrika jako celek se rozhodně nevyznačuje vysokou mírou vzájemné závislosti (nízký podíl vnitroafrického obchodu), státy mezi sebou nejsou nikterak donucovány konkrétně z tohoto hlediska vztahy zlepšovat. [17, 37 s. 9]

Co se týče druhé otázky, zda-li se státům zlepšila vyjednávací pozice po vytvoření uskupení, lze se zaměřit na dohody, které Mercosur a AU navázaly se třetími zeměmi nebo jinými integračními seskupeními. Na jejich základě se snaží zlepšit situaci a prosazovat zájmy všech svých členů. Je tedy zřejmé, že pokud budou všechny členské státy jednotně vystupovat, můžou si snadněji prosadit své požadavky, než kdyby vystupoval každý stát

sám za sebe. Jestliže státy budou schopny dohodnout se na určitém společném kompromisu, posílí tím konkurenceschopnost svého subregionu na světových trzích. AU se v posledních letech výrazně snaží dosáhnout nezávislosti na mezinárodních institucích a rozšiřuje počet partnerství s dalšími zeměmi. Stejně tak i Mercosur (viz kapitolu o externí situaci).

Ohledně stabilizace demokratických poměrů se snaží dělat pokroky obě integrace, každá svým způsobem. V červnu 1996 přijala CMC Mercosuru dva velice důležité dokumenty. Prezidentské Prohlášení o demokratizaci stanovuje závazek, že jakékoli nepokoje v demokratickém řádu představují nepřijatelnou překážku pro pokračování integračního procesu. Tímto dokumentem je umožněno pozastavit členství jakéhokoliv státu v uskupení, pokud by došlo k porušování demokratických principů a nebyly by respektovány demokraticky zvolené instituce. Jak bylo uvedeno výše tato klausule začleněná do základních listin Mercosuru pomohla při řešení politické situace v Paraguayi v dubnu 1996 a v roce 1998. Pod hrozbou úplné politické a obchodní izolace byla vedena intenzivní politická jednání, která vedla k zažehnání paraguayského převratu. Stojí za to ještě zmínit, že Bolívie, Chile a Montevideo (Ushuaia) se připojily k Deklaraci podpisem tohoto dokumentu.

Druhým dokumentem je Prohlášení o politickém dialogu, kterým se stanoví mechanismus konzultací a politických dohod s cílem upevnit jejich koordinaci a usnadnit vyjednávání o mezinárodních otázkách. Tak byl zahájen proces, který v rámci politické spolupráce bude mít tendenci podporovat transparentnost v procesu vyjednávání o Mercosuru a demokratizace rozhodovacího systému. [9]

I AU se sice snaží o demokratizaci místních poměrů. Lze tvrdit, že stabilita a africká demokracie se zlepšují, demokratické instituce je však reprezentují stále jen málo. AU se ohání zaváděním demokratických principů, ale převážná část představitelů členských zemí vládne stále autokraticky. Právní normy, svoboda tisku a průhlednost vlády zůstává slabá, zatímco korupce se rozšířila na všech politických a ekonomických úrovních. Rovněž vzrostla sociální a politická nestabilita a to dokonce i v tradičně stabilních zemích. Avšak i

přes všechna negativa dlouhodobá tendence zůstává povzbuzující, protože během minulých let byly učiněny významné pokroky. [34 s. 1-2]

Všechny země – africké i jihoamerické se nepochybně potýkají s bohatou historií, které dominují autoritativní režimy a časté politické převraty. Obecně se ale dá říct, že Mercosur více přispěl k uklidnění vztahu mezi státy, díky tomu, že zakotvil principy demokracie ve svých požadavcích na členech, upevňuje tím pozici demokratického myšlení a pozice obecně v celé Jižní Americe. ^[12]

^[12] Jako výše uvedená situace v Paraguayi, nastal také v Argentině, Peru, Ekvádoru a Venezuele. Před tím, nelze najít žádný jiný záznam o otevřeném či skrytém regionálním zásahu do transformačního procesu. [43 s. 10]

4. Srovnání ekonomické výkonnosti Mercosuru a AU

Regionální integrační seskupení vzniká na základě společných ekonomických a politických zájmů a sdružované země se snaží o spolupráci v záležitostech tvorby hospodářské a obchodní politiky. Cílem je odstranění bariér mezi státy takovým způsobem, aby z toho zemím plynuly větší zisky. Přínosem jsou větší obchodní příležitosti, neboť každý člen získá přednostní vstup na trhy ostatních členů. Základní motivací pro založení integračního seskupení je růst blahobytu pro obyvatele umožněný z využití úspor z rozsahu pro dotčené země, ze zvyšování efektivnosti alokace výrobních faktorů (práce, půda, kapitál) a z vytvoření nových příležitostí pro obchod. [39]

Během prvních deseti let fungování Společného trhu jihu (Mercosuru) byl v členských zemích zaznamenán mimořádně rychlý růst obchodu v rámci regionu, nárůst investičních toků a rychlý pokrok v odstraňování tarifů. Nicméně po slibném začátku se Mercosur musel vypořádat i s dalšími problémy týkajícími se prohlubování integračního procesu – odstranění hraničně-obchodních bariér, harmonizace a dohled nad hospodářskou soutěží a prosazování společné obchodní politiky, atd. V těchto oblastech byly úspěchy poněkud skromnější. [8 s. 1]

AU si již během své krátké působnosti stačila stanovit velmi vysoké ambice. Chystá se založit centrální banku, monetární fond ustanovit soud pro lidská práva, a v daleké budoucnosti dokonce měnovou komunitu podobnou eurozóně s jednotným oběživem. Kritici však poukazují na pouhou deklarativnost unie. V jejich názoru je utvrzuje i to, že mnoho minulých vůdců nefungující OAU známých jako spolek diktátorů zastává vedoucí pozice i v dnešní AU. Dalším problémem je nedostačující finanční zaopatření ambiciózních projektů. Otázkou je, zda AU dostojí svých velkých plánů či skončí jako její předchůdce v propadlišti dějin. [16]

Následující kapitola se snaží zachytit ekonomický vývoj Mercosuru a AU pomocí zkoumání jednotlivých vybraných ekonomik samostatně tak, aby bylo možno výsledky

vzájemně analyzovat. Porovnáványi makroekonomickými kritérii jsou GDP a jeho růst, saldo účtu platební bilance, míra nezaměstnanosti a míra inflace, aby se ke komparaci dalo využít vypovídajících schopností tzv. magického čtyřúhelníku. Dále se práce zaměřuje na další otázky indikátorů stability a výkonnosti ekonomiky – vnitroregionální obchod, export a import zemí a FDI.

4.1 GDP a jeho tempo růstu

Úspěšnost ekonomiky se měří tzv. makroekonomickými výstupy, v nichž dominantní postavení zaujímá hrubý domácí produkt (gross domestic product = GDP). O GDP Kraft a Bednářová [43 s. 47] tvrdí, že *„je souhrnem v penězích vyjádřené veškeré finální produkce zboží a služeb vyrobených během jednoho roku na daném území, tedy veškerého vytvořeného bohatství.“* GDP lze vypočítat výdajovou nebo příjmovou metodou. Nepostihuje netržní produkci, šedou ekonomiku, volný čas, produkci škodlivin, kvalitu zboží a služeb. [43 s. 47-8]

4.1.1 Mercosur

MERCOSUR je čtvrtým největším hospodářským seskupením na světě s GDP (PPP) 2892 miliard USD (2010) a 254 967 092 obyvatel k červenci 2011. Největším trhem je bezpochyby Brazílie, jež tvoří 76 % GDP Mercosuru, následována je Argentinou 21 %, Uruguayí 1,8 % a Paraguayí 1,2 %. [2]

V návaznosti na závažnou bankovní a finanční krizi a potažmo krizi celé ekonomiky, kterou trpěly Argentina, Uruguay a Paraguay od roku 1998-99, a brazilské finanční trhy se s ní potýkaly hlavně během let 2000-2002, byl zaznamenán propad GDP. Od druhé poloviny roku 2003 se ekonomiky Mercosuru začínaly zotavovat. Ale celosvětová finanční krize poznamenala i tento region, největší zbrzdění ekonomik nastalo v roce 2009. O rok později tempo růstu narostlo na velmi vysokou hodnotu. Toto vysoké tempo je hlavně odrazem nízké výchozí úrovně předešlého roku, kdy brazilská ekonomika vykázala vzhledem k celosvětové krizi pokles.

Následující tabulka zachycuje vývoj růstu GDP od roku 1980 až do současnosti. Práce se snaží zachytit trendy v rámci integračního seskupení Mercosur. Jak bude patrné, tabulka je rozdělena na období před integrací 1980 – 1990. Poté od vzniku integrace až do období krize 1991 – 1998, to je následováno krizí 1998 – 2002. Poslední období je období po krizi až po současnost.

Tabulka 2 Vývoj tempa růstu GDP u sledovaných zemí Mercosuru

Název země	2010	2010	1980-90	1991-97	1998-02	2003-07	2008	2009	2010
	GDP (PPP) v mil. USD	GDP/obyv. v USD	růst GDP v %						
Brazílie	2169180	11127	2,5	3,0	0,6	4,0	5,0	-1,0	7,0
Argentina	642255	15893	-0,9	6,9	-3,0	9,0	7,0	1,0	9,0
Uruguay	47922	14277	0,6	5,1	-1,8	4,8	9,0	3,0	8,0
Paraguay	33256	5152	2,8	3,0	-0,2	4,4	6,0	-4,0	15,0

zdroj: [2], vlastní

Velmi zajímavé tempo růstu GDP bylo zaznamenáno v Argentině. V předintegračním období převažují záporné růsty (resp. poklesy) GDP, typické pro toto období jsou i velké výkyvy. V roce 1984 vyrostlo GDP o 2 %, v následujícím roce pokleslo o 8 %, v dalším roce zase o 8 % vyrostlo. Tři roky před vstupem do Mercosuru se GDP jen propadalo. Po vstupu je zajímavý signifikantní nárůst GDP o 13 %. Růst, i když mírnější, se tomuto státu podařilo zajistit až do roku 1998. Poté opět nastal propad, který vyvrcholil v roce 2002 propadem o 11 %. O rok později se zemi podařilo nastartovat tempo růstu přibližně kolem 9 %, které se podařilo Argentině udržet až do roku 2008. Tento růst byl provázen obnovením měny a cenové stability a postupným návratem vkladatelů do bankovního systému.

K podobným zlepšením po bankovní krizi došlo i ve všech zemích Mercosuru. V Brazílii díky omezující hospodářské politice Lula da Silva se podařilo obnovit důvěru na finančních trzích a zabránit tak větším negativním dopadům. V podstatě k obnovení ekonomik po krizi bylo potřeba splnit tři klíčové faktory: 1) zlepšení konkurenceschopnosti (během krize muselo docházet ke znehodnocování měny) 2) oživení obchodu 3) zvýšení mezinárodních cen hlavních vývozních komodit. [11 s. 9]

Na otázku, co bylo příčinou krize, už poukazovali mnozí ekonomové ještě před vypuknutím krize. Varovali státy Latinské Ameriky před možným rizikem úplné

liberalizace ekonomik vůči světu nebo riziko bezhlavé finanční deregulace v podmínkách, kde nebyla zajištěna požadovaná úroveň národních úspor a také před tím, než se podaří získat makroekonomickou nerovnováhu pod kontrolu. V 90. letech v zemích Latinské Ameriky nastal masivní příliv zahraničního kapitálu, který byl zapříčiněn liberalizací pohybů na kapitálovém účtu. Tento návrat investorů do zemí s sebou ovšem přinesl i riziko vnějších šoků, jež mohou být způsobeny náhlým odlivem zahraničního kapitálu z těchto zemí, který může být způsoben prvotními náznaky ekonomických problémů konkrétní země, např. velký a dlouhodobý deficit běžného účtu platební bilance. Tento typ deficitu platební bilance v zemích Mercosuru zapříčinila situace, kde sice export zaznamenával vysoká tempa růstu, ale import dosahoval ještě vyšších. Ani zahraniční kapitál bohužel neposloužil k pokrytí deficitu běžného účtu platební bilance, ale naopak jej ještě prohloubil. ^[13] To v kombinaci s jinými faktory (fiskální a monetární opatření, složení externích finančních zdrojů – krátkodobý a dlouhodobý kapitál, přímé nebo portfolio investice) způsobilo rostoucí pocit nejistoty, na níž jsou finanční trhy velmi citlivé.

Zemím Mercosuru se však úspěšně podařilo těžit z lepšího regionálního a globálního ekonomického prostředí a ačkoliv zůstávala Argentina do značné míry odříznuta od mezinárodních kapitálových trhů díky své platební neschopnosti, celkově došlo k výraznému oživení přílivu kapitálu. Od roku 2003 se země snažily o vyrovnání deficitu platební bilance, v roce 2005 došlo k významnému zlepšení běžného účtu. Regionu jako celku se podařilo přejít od schodku běžného účtu platební bilance k přebytku. Zároveň došlo k odpovídající reaktivaci kapitálových toků a úroveň devizových rezerv, které jako jeden z faktorů přispěly k finančním otřesům, byly ještě v letech 2001 – 2002 na minimální úrovni. [44 s. 13-18]

^[13] Důvody byly dva – zaprvé došlo k reálné apreciaci domácí měny, což mělo za následek zhoršení exportní výkonnosti a celkové konkurenceschopnosti daného státu. Druhým důvodem byl samotný příliv zahraničního kapitálu, protože umožnil zvýšit výdaje státu v zahraničí a to se negativně projevilo v ekonomice v podobě zvýšeného vývozu. [45 s. 15]

V roce 2010 Ekonomiky Mercosuru vzrostly o 9,75 % (v celkové výši GDP = 2 892 miliard USD). GDP na obyvatele v tomto regionu se zvýšil zhruba o 9 %, dosáhl 11 612 / 8 673 USD, ale existují velké rozdíly mezi jednotlivými státy: 5 152 / 2 862 USD v Paraguayi, 14 277 / 11 996 USD v Uruguayi, 11 127 / 10 710 USD v Brazílii a 15 893 / 9 124 dolarů v Argentině (v PPP). [2]

4.1.2 Africká unie

Celkové GDP kterého AU dosáhla v roce 2010, činilo přibližně 2 392 miliard USD, přičemž k tomuto číslu nejvíce přispívá Republika Jižní Afrika (Jihoafrická republika) – asi 20 %, dále Egypt přibližně 13 %, Nigérie asi 11,5 % a Alžírsko kolem 9 %. [2]

V návaznosti na oživení světové ekonomiky AU dosáhla průměrného tempa růstu 4,9 % za rok 2010, což je o 1,8 % více než v roce předchozím. Výraznějších temp růstu dosáhly spíše rozvíjející se ekonomiky než ty více vyspělé. Nižší růst z roku 2009 byl způsobený globální recesí, během které se ukázala vysoká míra odolnosti afrických zemí způsobená malou závislostí na světových finančních trzích. Nejvíce byla hospodářskou krizí zasažena jižní část unie. Jinde, zejména v západní Africe a oblasti východní Afriky, se projevilo stabilní tempo růstu, díky dobré hospodářské výkonnosti v zemích jako je Ghana (5,9%), Burkina Faso (5,7%) a Keňa (5,0%). Nyní Afrika zažívá hospodářské oživení, které se rozběhlo v polovině roku 2009, posílilo v průběhu roku 2010 díky expanzivnímu mezinárodnímu obchodu, oživení cen komodit, zvýšení domácí poptávky způsobené vyšší spotřebou a růstem investic, jejichž podíl na GDP zůstává stabilní kolem 25 %. V roce 2010 dokonce žádná země nezaznamenala pokles výroby, na rozdíl od předchozího roku, kdy došlo k omezení výroby v 9 zemích. [45 s. 42-44]

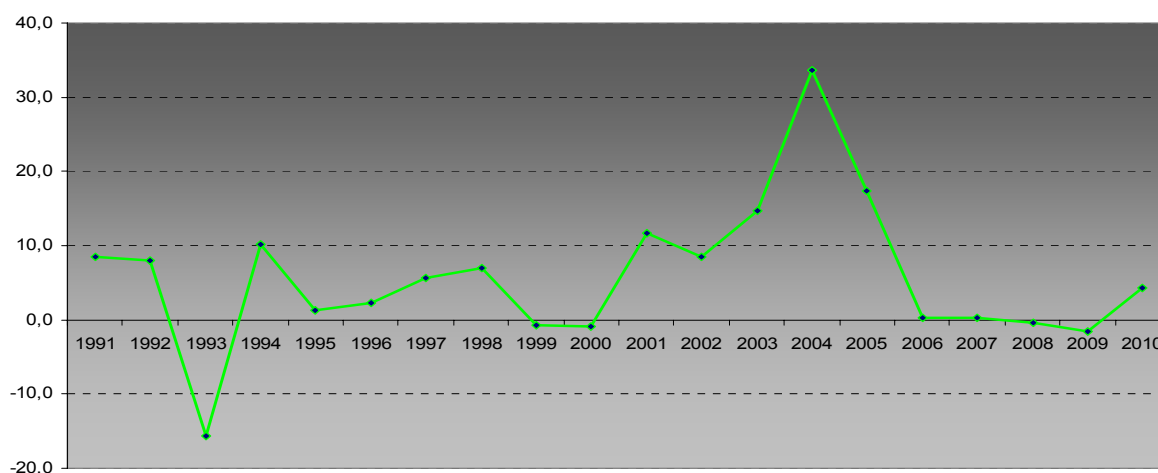
Následující tabulka zachycuje průměrné tempo růstu GDP komparovaných zemí v době před vznikem AU, poté průměr během prvních šesti let jejího fungování a roky 2008 – 2010 jsou v tabulce zachyceny samostatně.

Tabulka 3 Vývoj tempa růstu GDP ve sledovaných zemích AU

Název země	2010	2010	1991-2001	2002-2007	2008	2009	2010
	GDP (PPP) v mil. USD	GDP/obyv. v USD	růst GDP (v %)				
Botswana	27878	13891	5,6	5,5	2,9	-4,9	7,2
Čad	15383	1370	3,4	12,4	-0,4	-1,6	4,3
Etiopie	86354	1041	3,5	7,8	10,8	8,8	10,1
Jižní Afrika	528423	10570	1,9	4,6	3,6	-1,7	2,8

zdroj: [2], vlastní

Botswana si od roku 1991 až do roku 2009 udržovala kladné, relativně vysoké tempo růstu GDP. A zdá se, že se k předchozím hodnotám vrátila již o rok později. U Čadu je situace o něco komplikovanější. Zobrazuje ji následující graf. Vysoké hodnoty tempa růstu střídají vysoké hodnoty poklesu, které jsou v zápětí nahrazeny stagnací (hodnotami okolo nuly). Zajímavý je také prudký nárůst od roku 2001 o 12 % bodů, jenž se v roce 2004 vyšplhal na hodnotu 33,6 %. Etiopie v roce 1991 začínala na záporné hodnotě tohoto ukazatele (-7,1 %), v dalších letech se dostala do kladných hodnot, ale typické jsou pro tento stát velké výkyvy. Tedy až do roku 2004, od kterého se vyjma malé odchylky v roce 2009 tempo růstu nedostalo pod hranici 10 %. Vývoj tempa růstu GDP je v Jihoafrické republice relativně stabilní bez větších odchylek, poznamenaný globálním vývojem.

Obrázek 1 Vývoj míry růstu GDP v Čadu mezi lety 1991-2010

zdroj: [2], vlastní

4.2 Inlace

Inlace označuje nepřetržitý růst cenové hladiny v čase, který postihuje všechna zboží a služby, tedy charakterizuje míru znehodnocování měny v určitém časovém období. V důsledku inflace dochází ke snižování kupní síly peněz. Míra inflace je pak míra růstu agregátní cenové hladiny mezi dvěma obdobími. Inflaci můžeme měřit pomocí indexu spotřebitelských cen (CPI), cenového deflátoru nebo indexu cen výrobců (PPI).

Podle prvotních zdrojů, které inflační proces vyvolaly, rozlišujeme dva druhy inflace: poptávkovou inflaci, jež je způsobena nadměrným růstem agregátní poptávky; a nabídkovou inflaci, která vzniká na nabídkové straně v podobě růstu cen (ten je způsobený růstem nákladů výrobcům). [46 s. 281] Podle tempa růstu rozlišujeme mírnou inflaci (0-10 % ročně); pádivou (10-50 % ročně) a hyperinflaci (nad 50 % ročně). [43 s. 31-32]

4.2.1 Míra inflace v Mercosuru

Se změnou politického systému v 80. letech docházelo i ke změně v orientaci hospodářských politik. Aplikované hospodářské reformy se zaměřovaly hlavně na makroekonomickou rovnováhu a uplatňování principů volného trhu v ekonomice. Hlavními změnami byly fiskální restrikce a opatrnější monetární politika. Důvěra v pozitivní efekty těchto reforem z hlediska dlouhodobého období, přispěla k návratu kapitálových toků do Mercosuru a v době vzniku tohoto integračního uskupení se začaly objevovat signály, že astronomická inflace, která provázela hlavně Argentinu a Brazílii by se konečně mohla dostat do normálu.

Během devadesátých let docházelo k postupnému snižování roční míry inflace ve všech zemích Mercosuru. Jediný paradox nastal v Brazílii mezi lety 1990-1993. Toto období bylo provázeno protiinflační politikou a měnovou restrikcí všech vlád v uskupení. Následující tabulky ukazují vývoj inflace ve státech Mercosuru od roku 1980 až do roku 1999.

Tabulka 4 Míra inflace v zemích Mercosuru během let 1980 – 1999, v %

Název země	1980 - 1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Argentina	273	3080	2314	172	25	11	4	3	0	1	1	-1
Brazílie	220	1431	2948	433	952	1928	2076	66	16	7	3	5
Paraguay	19	26	37	24	15	18	21	13	10	7	12	7
Uruguay	55	8	113	102	68	54	45	42	28	20	11	6

zdroj: [2], vlastní

V průběhu let 1989 až 1996 vykázal celý MERCOSUR růst inflace oproti období od roku 1980-1988 o 548 %. Nejvíce tomuto negativnímu vývoji přispěla Brazílie, Argentina a Uruguay, nejlepší stav inflace byl zaznamenán v Paraguayi. Celkem zajímavá souvislost se dá najít mezi inflací a hospodářským růstem v Brazílii a Argentině. V Brazílii mezi roky 1991 a 1996 dosahoval roční průměr inflace výše 912 %, zatímco v Argentině tento samý ukazatel byl ve výši 36 %. Brazílii se podařilo snížit průměrný roční růst spotřebitelských cen v roce 1995 na 66 %, o rok později na 16 %. V těchto letech stejný ukazatel v Argentině dosahoval hodnot 3 %, resp. 0,4 %. Míra růstu GDP v tomto období byla v Brazílii jen 3 %, kdežto v Argentině to bylo 6,9 %. Obecně lze vypožorovat trend mezi těmito dvěma zeměmi, že léta největšího růstu v GDP, resp. poklesu inflace jedné země znamená zhoršení tohoto ukazatele v druhé zemi a tato období se střídají. [44 s. 19-20]

Druhá tabulka ukazuje vývoj míry inflace v letech 2000-2010. V těchto letech je patrná snaha o udržení nejlépe jednociferné inflace, avšak ne vždy se to zemím podařilo. Největší nárůst je patrný v letech 2002-2003, což můžeme brát jako následek finanční krize. Od roku 2004 se země začínaly vzpamatovávat a inflace se více či méně opět dostala pod kontrolu. Někteří ekonomové upozorňují na cyklus nárůstu a poklesu inflace v zemích Jižní Ameriky z důvodů snahy o zvýšení státních příjmů, protože „vlády v tomto regionu jsou příliš velké ve srovnání s jejich schopnostmi zvýšit státní příjmy běžnými způsoby zdanění.“ Jedním z důvodů nárůstu inflace je snaha o nárůst příjmů do státního rozpočtu tím, že rostou příjmy z daní a dluh zůstává stabilní. (Dalším způsobem je prosté narůstání dluhu.) Typickým příkladem pro toto tvrzení je Argentina. Během vzestupu inflace rostou příjmy z daní, dluh je stabilní. Ale po uplynutí nějakého času se obyvatelé země naučí s vysokou mírou inflace žít a izolují ekonomiku od jejích účinků, čímž se sníží příjmy získané "inflační daní". V této chvíli začnou mizet výhody vysoké inflace, tudíž nastane

situace zmenšování státních příjmů. Vláda se poté rozhodne o konsolidaci politické podpory makroekonomické stabilizace. [47]

Tabulka 5 Míra inflace v zemích Mercosuru během let 1980 – 1999, v %

Název země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Argentina	-1	-1	26	13	4	10	11	9	9	6	11
Brazílie	7	7	8	15	7	7	4	4	6	5	5
Paraguay	9	7	11	14	4	7	10	8	10	3	5
Uruguay	5	4	14	19	9	5	6	8	8	7	7

zdroj: [2], vlastní

V Listopadu 2011 paraguayská centrální banka oznámila, že míra inflace v listopadu 2011 byla -0,1 %, jedná se tedy o deflaci. Paraguay tak má nejnižší míru inflace v celé oblasti. Důvodem je snížení cen masa, mléčných výrobků a cukru. [48]

4.2.2 Míra inflace v Africké unii

Navzdory zvýšení cen potravin a pohonných hmot se ve většině afrických zemí míra inflace během roku 2010 obešla bez větších nárůstů. Pouze 19 zemí zaznamenalo vyšší inflaci než v předchozím roce. Souhrnná průměrná míra inflace v AU klesla na 7,7 % z téměř 10 % z roku 2009. Inflace se snížila ve všech krajích, s výjimkou západní Afriky, kde celková míra inflace v regionu mírně vzrostla o 0,1 procentního bodu na 10,4 %. Díky zmírnění inflace zůstala měnová politika vcelku vstřícná. V Jižní Africe se zákonodárné orgány rozhodly snížit úrokovou sazbu, aby více podpořily ekonomickou aktivitu. [45 s. 44]

Při pozorování tabulek uvedených na konci podkapitoly lze zjistit, že před vstupem do AU se země nepotýkaly s hyperinflací jako země Mercosuru. V Botswaně je hlavním cílem měnové politiky dosažení nízké a stabilní úrovně inflace, která bude stimulovat růst ekonomiky a konkurenceschopnosti. Od roku 1997 se jí podařilo udržet mírnou inflaci. Zvýšení inflace nad 10% míru se přisuzuje obnovením školného na státních školách. Opětovně inflace narostla za rok 2008 díky kombinaci růstu devizových rezerv (z 2,3 miliard na 10,2 miliardy USD) a díky celkovému zvýšení světových cen, kvůli kterému vzrostly hlavně ceny potravin (masných výrobků) a energie. [49 s. 157]

V Čadu míra inflace před vstupem i po vstupu relativně hodně fluktuuje. Čad je země, která je z velké části závislá na příjmech z prodeje ropy a do velké míry závisí na zemědělství a pastevectví, které poskytují obživu 85 % obyvatelstva. Obě tyto položky hrají významnou roli nejen v příjmech z vývozu, ale i v míře inflace. Výkyvy v inflaci byly zaviněny tedy především změnami v cenách ropných a zemědělských komodit. Zajímavá je také situace, kdy se inflace promění na deflaci (roky 1992, 1993, 1999, 2003, 2004, nebo 2007). Např. v roce 2002 inflaci pomohla snížit zemědělská výroba, míra inflace poté nadále klesala až do roku 2003, a to díky poklesu investic a zhodnocení měny.

Přestože těžba ropy přináší tolik potřebné příjmy do Čadu, je otázkou, zda země bude prosperovat či se peníze přelijí jen do zvýšení vládní korupce. Spíše než inflační cílování se země musí soustředit na obnovení politické stability a zabránit tak situacím jako je např. Dárfúr. Důležité pro rozvoj ekonomiky Čadu je diverzifikace, pokud by zemi došly zásoby ropy nebo by se díky počasí nevypěstovalo tolik úrody, znamenalo by to další významné problémy. [50]

Etiopie začala mít problémy s inflací v průběhu nového tisíciletí. Mimořádně vysoká inflace za současného dvouciferného tempa růstu ekonomiky a akutní hluboká devizová krize mají vesměs domácí původ a pocházejí již z doby krátce před propuknutím světové krize. Inflace narůstá do závratných rozměrů (meziroční hodnoty se, např. u potravin, již blíží hranici 100 %), hlavně z důvodu špatného zásobování (problémy domácí produkce i omezování dovozů vynucené nedostatkem volné měny). Úrokovou míru však vláda z politických důvodů ponechává na jednociferné hodnotě.

Po skokovém zdražení z roku 2008 se světové ceny potravin vrátily k normálu. Z tohoto pozitivního dopadu krize ale Etiopie nijak neprofituje. Již původní zdražení potravin v Etiopii neznamenal nic jiného než vychytralé využití dominantní globální komunikace ve prospěch domácích výrobců, obvykle propojených se státní mocí. Také propad domácí

produkce v oblasti základní etiopské potravinové skladby ^[14] pro zdůvodňování zvyšování místních cen potravin celosvětovými trendy rozhodně neobstojí, jakkoliv primární vstupy (dovozové PHM, hnojiva) prudce podražily a na propadu se podílely i klimatické vlivy (nepřišly sezónní deště, když přišly mimo sezónu, zničily značnou část úrody). [51]

Míra inflace v Jihoafrické republice byla naposledy hlášena na 6,1 % v únoru 2012, a překročila tak hranici stanovenou centrální bankou 3-6 %. Od roku 1991 do roku 2010, roční průměrná míra inflace byla 7,5 %, přičemž maxima v tomto období dosáhla v roce 1991 (15,3 %) a minima v roce 2004 (roční míra inflace byla pouhých 1,4% bodů). [52]

Tabulka 6 Vývoj míry inflace ve vybraných zemích AU v letech 1991-2001, v %

Název země	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Botswana	11,8	16,2	14,3	10,5	10,5	10,1	8,7	6,7	7,7	8,6	6,6
Čad	3,2	-3,1	-8,4	41,7	9,2	11,3	5,6	4,3	-8,0	3,8	12,4
Etiopie	35,7	10,5	3,5	7,6	10,0	-5,1	2,4	2,6	7,9	0,7	-8,2
Jihoafrická republika	15,3	13,9	9,7	8,9	8,7	7,4	8,6	6,9	5,2	5,3	5,7

zdroj: [2], vlastní

Tabulka 7 Vývoj míry inflace ve vybraných zemích AU v letech 2002-2010, v %

Název země	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Botswana	8,0	9,2	6,9	8,6	11,6	7,1	12,7	8,0	6,9
Čad	5,2	-1,8	-5,4	7,9	8,0	-9,0	10,3	10,0	-2,1
Etiopie	1,7	17,8	3,3	11,6	12,3	17,2	44,4	8,5	8,1
Jihoafrická republika	9,2	5,9	1,4	3,4	4,6	7,1	11,5	7,1	4,3

zdroj: [2], vlastní

Díky tomu, že v současné době AU nepodmiňuje členství určitou mírou inflace, ale její hlídání přenechává na centrálních bankách jednotlivých států, není možné tvrdit, že se přímo AU podílela na snížení a stabilizaci inflace.

^[14] chléb „injara“ (vyrábí se z endemické nízkovýnosové obiloviny „tef“) a produkty lokálního chovu skotu tj. mléko a maso (největší stádo v Africe)

4.3 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je důsledkem nerovnováhy na trhu práce, příčinou je nerovnovážený stav hospodářství jako celku. Nezaměstnaní jsou všechny osoby starší 15 let, splňující tři kritéria:

- nebyly v placeném zaměstnání ani nebyly sebezaměstnané, tzn., byly bez práce
- aktivně hledaly práci
- byly připraveny k nástupu do práce.

Stejně jako inflace i nezaměstnanost je jevem rozporuplným. Na jedné straně působí na hospodářství negativně, protože se nevyužívá jednoho ze tří základních zdrojů (práce, půda, kapitál), na straně druhé může stimulovat růst pracovní výkonnosti, což je klasifikováno jako jev pozitivní. Základní typy nezaměstnanosti jsou frikční, strukturální, cyklická a sezónní. [46 s. 37-38]

4.3.1 Míra nezaměstnanosti v Mercosuru

Průměrná roční míra nezaměstnanosti v zemích Mercosuru za rok 2010 byla o devět desetin procentních bodů nižší než v předchozím roce. Snížila se z 8,2 % na 7,3 %. Uruguayský národní statistický institut dokonce oznámil, že míra nezaměstnanosti v Uruguayi v srpnu 2011, klesla na 6,2 %, což je nejnižší míra nezaměstnanosti za posledních 25 let. Podle některých odhadů se počet nezaměstnaných v tři a půl milionové Uruguayi snížil z přibližně 118 000 v červenci na cca. 116 tisíc v srpnu. [53]

Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti v zemích Mercosuru mezi lety 2000-2010, v %

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Argentina	15,1	17,4	19,7	17,3	13,6	11,6	10,2	8,5	7,9	8,7	7,7
Brazílie	7,1	6,2	11,7	12,3	11,5	9,8	10,0	9,3	7,9	8,1	6,7
Paraguay	10,0	10,8	14,7	11,2	10,0	7,6	8,9	7,2	7,4	8,2	7,8
Uruguay	13,6	15,3	17,0	16,9	13,1	12,2	11,4	9,6	7,9	7,6	7,1

zdroj: [2], vlastní

Nezaměstnanost Paraguaye v roce 2010 dosáhla podle oficiálních zdrojů (Derección General de Estadística, Encuestas y Censos) 7,7 %. Uváděný údaj je však nereálný, neboť neodráží tzv. neformální sektor ekonomiky. Vzhledem k odborné nepřipravenosti při vstupu na trh práce je nezaměstnaností nejvíce postižena mladá část populace a venkovské obyvatelstvo. Reálná nezaměstnanost je odhadována na 20 %. [54]

Ve čtvrtém čtvrtletí 2011 argentinská míra nezaměstnanosti činila 6,7 %. Nezaměstnanost se dostala na nejnižší úroveň za poslední dvě desetiletí, nicméně analytici tvrdí, že udržení zaměstnanosti bude pro současnou vládu velká výzva. Napjatý trh práce potvrzuje, že argentinská ekonomika roste velmi vysokým (přes devět procent) a neudržitelným tempem s přetěžováním kapacit. Nezaměstnanost v Argentině a Brazílii je hodně pod průměrem posledních deseti let. Počet lidí bez práce je na rekordně nízké úrovni, zatímco mzdy stoupají. [55]

4.3.2 Míra nezaměstnanosti v Africké unii

Chudoba v Africe je podstatně vyšší než v ostatních rozvojových oblastech. Podíl z celkového počtu populace žijící pod 1 dolar klesá jen velmi pomalu a to i přes zlepšování růstu GDP v některých státech v posledních letech. Chudoba tedy jen velmi málo reaguje na změny v hospodářském růstu. Důvodem je, že africký růst je stále velmi závislý na prvovýrobě a vývozu, jejichž výhody připadají na malé procento populace. Hospodářský růst byl tedy soustředěn v tradičně kapitálově náročném těžebním sektoru. Zemědělství, které zaměstnává nejvíce obyvatel z afrických zemí, se vyznačuje nízkým růstem produktivity, a tak neposkytuje dostatek skutečné jistoty zaměstnání a příjmu obyvatelstvu, zejména ve venkovských oblastech. Většina lidí buď nemá žádné zaměstnání, nebo nemá bezpečné zdroje příjmů. Na druhém Kongresu afrických ekonomů konaném ve městě Abidjan se představitelé členských států AU zavázaly omezit nezaměstnanost a obnovit a podporovat integrační dynamiku. [56 s. 14]

Přetrvávající vysoká nezaměstnanost je nejvýraznějším výsledkem slabé světové ekonomiky. Africký trh práce charakterizuje především vysoká nezaměstnanost mladých

lidí. Afrika se může pochlubit nejmladší populací mezi všemi světovými regiony. Mládež by měla být nejcenějším zdrojem pro směr ekonomických i sociálních reforem. Chtějí-li africké vlády uvolnit jejich potenciál, budou muset splnit závazky v oblasti zaměstnanosti mladých lidí a investovat prostředky zaměřené na klíčové faktory ovlivňující zaměstnávání mladých lidí (neodpovídající dovednosti, nedostatečný přístup k úvěrům a výrobním prostředkům). [57 s. 14 - 15]

V komparovaných zemích z AU nejsou k dispozici některé konkrétní hodnoty míry nezaměstnanosti. Následující tabulka zachycuje všechny veřejně dostupné míry nezaměstnanosti v Botswaně, Čadu, Etiopii i RSA od roku 2000 po současnost.

Tabulka 9 Míra nezaměstnanosti v zemích AU mezi lety 2000-2010, v %

Země	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Botswana	15,8	18,6	n/a	23,8	n/a	n/a	17,6	n/a	n/a	n/a	n/a
Čad	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Etiopie	n/a	n/a	n/a	n/a	23,1	5,4	17	n/a	n/a	20,5	20,5
RSA	26,7	29,5	30,5	31,2	26,2	26,7	25,5	23	22,9	23,8	24,9

zdroj: [2], vlastní

Od roku 2000 je míra nezaměstnanosti v Jihoafrické republice jednou z nejvyšších z celého světa, zároveň je velmi nerovnoměrně rozložená. Nejvíce ohroženými skupinami je černošské, mladé, a nevzdělané obyvatelstvo žijící převážně na venkově. Jihoafrická nezaměstnanost má navíc dva rysy: venkovská míra nezaměstnanosti je mnohokrát vyšší než městská nezaměstnanost a většina (62%) nezaměstnaných nikdy dřív žádnou práci nevykonávala, tj. stali se nezaměstnanými od okamžiku vstupu na trh práce. Za vysoký podíl (68 %) zejména dlouhodobé nezaměstnanosti (> 1 rok) je z velké části zodpovědná nedostatečná strana poptávky na trhu práce. [57 s. 14-15]

4.4 Vnitroregionální obchod Mercosuru

Od spojení zemí do ekonomické integrace lze vysledovat zvyšující se podíl vnitroregionálního exportu na celkovém exportu zemí, na přílivu FDI a také na dynamice růstu celkového zahraničního obchodu (exportu a importu) až do začátku krize. Nejpatrnější nárůst (zlom) nastal ihned po vzniku Mercosuru. Byl zaznamenán růst o 76 %

z 14,3 % v roce 1992 na 25,2 % v roce 1998 [43 s. 11]. V letech 2002-2005 byla úroveň vnitřního obchodu dost nízká, v průměru 15,0 % celkového obchodu (pro porovnání v EU to bylo 65,9 %, v NAFTA 43,5 %). V této kapitole nejprve bude zjištěna procentuální výše celkového obchodu mezi čtyřmi zeměmi Mercosuru z jejich celkového obchodu, dále bude export a import vyjádřen v GDP tak, aby bylo možno porovnat úroveň obchodu každé země. Výsledky jsou rozděleny do čtyř sekcí, následně je zachycen celkový vývoj a směr, jakým se obchod uchyluje. [11 s. 10-11]

4.4.1 Argentina

Jak je vidět z tabulek, během posledních 30 let většina vývozu a dovozu z Argentiny putuje do Brazílie. Celkový podíl obchodu s Paraguayí a Uruguayí není tak významný z celkového obchodu Argentiny. Podobný závěr lze usoudit i z porovnání podílu exportu a importu na GDP, opět největší část importu i exportu (2 %) je do Brazílie. Absolutní hodnota exportu za rok 2010 se vyšplhala až na 80 mld. USD, což znamená nárůst oproti roku 2009, kdy vývoz byl 65,57 mld. USD. I argentinský dovoz vzrostl ze 49,14 mld. USD za rok 2009 na 67,85 mld. USD.

Tabulka 10 Export Argentiny do zemí Mercosuru

Export do:	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Brazílie	8%	22%	19%
Paraguay	0%	0%	0%
Uruguay	2%	3%	2%
Export celkem	100%	100%	100%

zdroj: [58 s. 54]

Tabulka 11 Import Argentiny ze zemí Mercosuru

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Brazílie	15%	21%	31%
Paraguay	1%	1%	2%
Uruguay	2%	2%	1%
Import celkem	100%	100%	100%

zdroj: [58 s. 54]

Tabulka 12 Export Argentiny jako % GDP

Export do	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Brazílie	1%	2%	4%
Paraguay	0%	0%	0%
Uruguay	0%	0%	0%
Export celkem	7%	8%	19%

*zdroj: [58 s. 54]***Tabulka 13 Import Argentiny jako % GDP**

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Brazílie	1%	2%	4%
Paraguay	0%	0%	0%
Uruguay	0%	0%	0%
Import celkem	5%	8%	13%

zdroj: [58 s. 54]

4.4.2 Brazílie

Od roku 1999 byla brazilská obchodní struktura silně orientována směrem ke světovým trhům (obchod s jinými zeměmi Mercosur dosahoval pouhých 9,4 % z celkového obchodu v Brazílii v letech 2002-2005). Nevětším obchodním partnerem Brazílie v rámci Mercosuru je Argentina.

Tabulka 14 Export Brazílie do zemí Mercosuru

Export do:	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	3%	9%	8%
Paraguay	0%	0%	0%
Uruguay	1%	2%	1%
Export celkem	100%	100%	100%

*zdroj: [58 s. 54]***Tabulka 15 Import Brazílie ze zemí Mercosuru**

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	4%	11%	9%
Paraguay	1%	1%	1%
Uruguay	1%	2%	1%
Import celkem	100%	100%	100%

zdroj: [58 s. 54]

Tabulka 16 Export Brazílie jako % GDP

Export do	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	0%	1%	1%
Paraguay	0%	0%	0%
Uruguay	0%	0%	0%
Export celkem	10%	7%	12%

*zdroj: [58 s. 54]***Tabulka 17 Import Brazílie jako % GDP**

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	0%	1%	1%
Paraguay	0%	0%	0%
Uruguay	0%	0%	0%
Import celkem	7%	7%	9%

zdroj: [58 s. 54]

4.4.3 Paraguay

Mezi lety 1980 a 1990 byla jednoznačně největším obchodním partnerem Brazílie, nezanedbatelným partnerem ovšem nebyla ani Argentina. Nicméně v posledních deseti letech se procento vývozu s těmito dvěma zeměmi mírně snížilo, zato významně vzrostl objem exportů do Uruguaye, díky tomu vzrostl i celkový vývoz do Mercosuru. Stav importů je víceméně stabilní. Nejvíce se do Paraguaye dováží z Brazílie, dále z Argentiny a nejméně z Uruguaye.

Tabulka 18 Export Paraguaye do zemí Mercosuru

Export do:	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	13%	13%	9%
Brazílie	22%	33%	25%
Uruguay	2%	2%	19%
Export celkem	100%	100%	100%

*zdroj: [58 s. 55]***Tabulka 19 Import Paraguaye ze zemí Mercosuru**

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	16%	16%	19%
Brazílie	30%	25%	28%
Uruguay	2%	2%	2%
Import celkem	100%	100%	100%

zdroj: [58 s. 55]

Tabulka 20 Export Paraguaye jako % GDP

Export do	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	2%	5%	8%
Brazílie	4%	8%	12%
Uruguay	0%	0%	1%
Export celkem	13%	31%	45%

*zdroj: [58 s. 55]***Tabulka 21 Import Paraguaye jako % GDP**

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	2%	5%	8%
Brazílie	4%	8%	12%
Uruguay	0%	0%	0%
Import celkem	13%	31%	45%

zdroj: [58 s. 55]

4.4.4 Uruguay

Jak lze předpokládat největšími obchodními partnery Uruguaye jsou Brazílie a Argentina. Nárůst obchodu s těmito dvěma zeměmi probíhal hlavně v posledním desetiletí 20. století, poté se situace vrátila na podobnou úroveň. Jak je patrné, během posledního desetiletí narostl hlavně import z Paraguaye. Obecně u této země nejde říct, zda převažuje vývoz nad dovozem či naopak, ale v průměru od roku 1980 do současnosti převažuje vývoz. Každopádně rozdíly mezi exporty a importy nejsou velké.

Tabulka 22 Export Uruguaye do zemí Mercosuru

Export do:	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	9%	14%	9%
Brazílie	17%	28%	18%
Paraguay	0%	0%	0%
Export celkem	100%	100%	100%

*zdroj: [58 s. 55]***Tabulka 23 Import Uruguaye ze zemí Mercosuru**

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	12%	20%	22%
Brazílie	20%	23%	19%
Paraguay	1%	1%	4%
Import celkem	100%	100%	100%

zdroj: [58 s. 55]

Tabulka 24 Export Uruguaye jako % GDP

Export do	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	1%	2%	1%
Brazílie	3%	4%	3%
Paraguay	0%	0%	0%
Export celkem	16%	13%	18%

*zdroj: [58 s. 55]***Tabulka 25 Import Uruguaye jako % GDP**

Import z	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Argentina	2%	3%	5%
Brazílie	3%	4%	4%
Paraguay	0%	0%	1%
Import celkem	15%	16%	21%

zdroj: [58 s. 55]

4.4.5 Shrnutí

I přes počáteční rostoucí tendence obchodu mezi členskými zeměmi krize z přelomu tisíciletí zapříčinila stagnaci a v případech některých komodit i prudký pokles vnitroregionálního obchodu. Hlavním „viníkem“ tohoto stavu je Brazílie, která se od roku 1999 orientovala spíše na světové trhy než na společný trh. Na druhou stranu z výše uvedeného je patrná zvýšená závislost Argentiny, Uruguaye a Paraguaye na obchodních partnerech z Mercosuru (v roce 2009 v případě Argentiny 28,5 %, 34,0% Uruguay a 44,5 % Paraguay). Argentina a Brazílie, dvě největší ekonomiky, představují téměř 97 % (2010) GDP Mercosuru. Brazílii v posledních deseti letech výrazně narůstá podíl exportu na světové trhy na úkor podílu obchodu se svými partnery z Mercosuru. V absolutních číslech však vývoz roste i do zemí Mercosuru (v roce 2009 činil export 14 mld. USD, v roce 2010 18 mld. USD). Na druhé straně Argentina snížila svůj vývoz do ostatních zemí Mercosuru (a to jak v relativních, tak absolutních hodnotách), zatímco zvyšuje podíl importů z Mercosuru. V důsledku toho od roku 2003 Argentina zaznamenala trvale rostoucí negativní saldo obchodní bilance s Brazílií (po osmi letech přebytku). Tento deficit je z velké části ovlivněn rekordním dovozem průmyslového zboží a snížení vývozu argentinské energie, primárního zboží, aut a zpracovaných zemědělských produktů. Nárůst dovozu byl částečně způsoben vyšším hospodářským růstem ve srovnání s Brazílií a vývojem směnného kurzu. [11 s. 10-11]

4.5 Vnitroregionální obchod v AU

I přes zavedení několika zón volného obchodu, celních unií a společných trhů v rámci jednotlivých regionů, úroveň vnitro-afrického obchodu patří stále k nejnižším na světě – jen asi 10% afrického obchodu je uskutečněno v rámci kontinentu, v porovnání se 40 % v Severní Americe a zhruba 60 % v západní Evropě.

Představitelé Africké unie se shodují, že je nezbytné jednotlivé ekonomiky AU otevřít k obchodu v rámci kontinentu, zvýšit konkurenceschopnost a umožnit tak realizovat úspory z rozsahu. Podpora afrického obchodu se musí stát prioritou číslo jedna. Vždyť miliarda afrických spotřebitelů představuje potřebnou hnací sílu pro růst ekonomik a zaměstnanosti.

Jedním z cílů AU je koordinovat a harmonizovat politiky všech subregionálních uskupení tak, aby se mohly postupně spojit a vytvořit fungující celoregionální společenství. Je tedy nutné důsledně implementovat všechny politické závazky přijaté v rámci existujících subregionálních obchodních dohod. Bez toho k posílení obchodu mezi zeměmi AU nedojde.

Dalším překážkou obchodu je malá diverzifikace afrických ekonomik. Největší příjmy většiny států v rámci AU tvoří těžba přírodních zdrojů nebo zemědělství. Bude nevyhnutelné namířit ekonomickou činnost od zemědělského sektoru k sektoru výrobnímu. K tomu bude zapotřebí zvýšení konkurenceschopnosti – přijetím mnoha politických reforem k zajištění více konkurenčních trhů k usnadnění obchodu i dopravy, zesílení efektivity vládních agend, eliminace překážek a omezení k přeshraničnímu obchodu, zvětšení produktivity, přírůstek investic do infrastruktury, nastavení lepšího investičního klimatu a snížení nákladů na podnikání, a to nejen pro velké nadnárodní firmy a panafrické společnosti, ale i pro malé a střední podnikání a mnoho dalších kroků. [59]

Následující podkapitoly se snaží zachytit vývoj afrického vnitroregionálního obchodu v komparovaných zemích v 90. letech (období před vznikem AU) a v letech 2002-2010 (od vzniku AU po současnost). Protože AU má 53 členů, není zde import a export

rozepsaný ke každé zemi, ale pouze v souhrnu za celé společenství. Opět se sleduje podíl exportu a importu mezi jednotlivými státy AU na celkovém exportu a dále i procentuální výše exportu a importu z GDP.

4.5.1 Botswana

Botswanská ekonomika je velmi otevřená. Dominantní vývozní položku tvoří diamanty. Na druhou stranu Botswana dováží prakticky veškeré spotřební zboží a potraviny. Hlavním obchodním partnerem Botswany však není AU, ale EU a zvláště pak Velká Británie, jejíž podíl na celkovém exportu je téměř 82 %. [60]

Tabulka 26 Export a import Botswany v rámci zemí AU

Botswana	Export do zemí AU	Export celkem	Import do zemí AU	Import celkem
2010	9%	100%	74%	100%

zdroj: [2], vlastní

Tabulka 27 Export a import Botswany jako % GDP

Botswana	Export do zemí AU	Export celkem	Import do zemí AU	Import celkem
2010	3%	29%	24%	32%

zdroj: [2], vlastní

4.5.2 Čad

Na území Čadu se nacházejí naleziště ropy. Je tedy pochopitelné, že hlavní vývozní položkou se stala právě ropa. Export tedy putuje spíše za hranice AU. Naopak stát musí dovážet téměř všechno ostatní zboží neropného charakteru, proto je import ze zemí AU podstatně vyšší než export. [61]

Tabulka 28 Export a import Čadu v rámci zemí AU

Čad	1991-2001	2002-2010
Export do zemí AU	9%	1%
Export celkem	100%	100%
Import ze zemí AU	18%	20%
Import celkem	100%	100%

zdroj: [2], vlastní

Tabulka 29 Export a Import Čadu jako % GDP

Čad	1991-2001	2002-2010
Export do zemí AU	1%	1%
Export celkem	16%	45%
Import ze zemí AU	6%	11%
Import celkem	32%	54%

zdroj: [2], vlastní

4.5.3 Etiopie

Etiopie v posledních několika letech vykazuje deficit obchodní bilance, tedy více celkově dováží. Týká se to všech regionů (v AU i mimo ni), s nimiž Etiopie obchoduje. Jedinou výjimku tvoří země subsaharské Afriky.

Tabulka 30 Export a import Etiopie v rámci zemí AU

Etiopie	1991-2001	2002-2010
Export do zemí AU	1%	4%
Export celkem	100%	100%
Import ze zemí AU	2%	2%
Import celkem	100%	100%

*zdroj: [2], vlastní***Tabulka 31 Export a import Etiopie jako % GDP**

Etiopie	1991-2001	2002-2010
Export do zemí AU	0%	0%
Export celkem	9%	13%
Import ze zemí AU	0%	1%
Import celkem	17%	31%

zdroj: [2], vlastní

4.5.4 Jihoafrická republika

Co se týká vnitroregionálního obchodování v AU, Jihoafrická republika se stala dominantní silou a to i přes to, že její africké vývozy a dovozy představují přibližně jen 6 % GDP. Z afrických zemí nejvíce Jihoafrická republika obchoduje se zeměmi SACU, s nimiž má uzavřenou smlouvu o celní unii. Z důvodu celní unie je tento obchod brán jako vnitřní a není tedy uváděn ve statistikách.

Tabulka 32 Export a import RSA v rámci zemí AU

Jihoafrická republika	1991-2001	2002-2010
Export do zemí AU	13%	15%
Export celkem	100%	100%
Import ze zemí AU	1%	5%
Import celkem	100%	100%

*zdroj: [2], vlastní***Tabulka 33 Export a import RSA jako % GDP**

Jihoafrická republika	1991-2001	2002-2010
Export do zemí AU	3%	4%
Export celkem	24%	29%
Import ze zemí AU	0%	2%
Import celkem	22%	31%

zdroj: [2], vlastní

4.5.5 Shrnutí

I přestože se AU snaží o rozvoj obchodní spolupráce, její cíl o vytvoření celoregionálního společenství však zůstává spíše jen na papíře, než že by se stával realitou. Potřebují více vizionářských vůdců a to na všech úrovních. Bylo by ale nespravedlivé tvrdit, že země neudělaly v obchodu pokrok. Všechny státy v období od vstupu do AU po současnost si absolutně zvýšily hodnoty exportů i importů do afrických zemí. Je pravda, že většina z toho byl obchod se zemědělskými produkty, ale další a další státy se přidávají a budují kapacity, stávají se více konkurenceschopné a otevřené obchodu s průmyslovým zbožím bez ohledu na to, jak pomalu.

4.6 Export a import Mercosuru

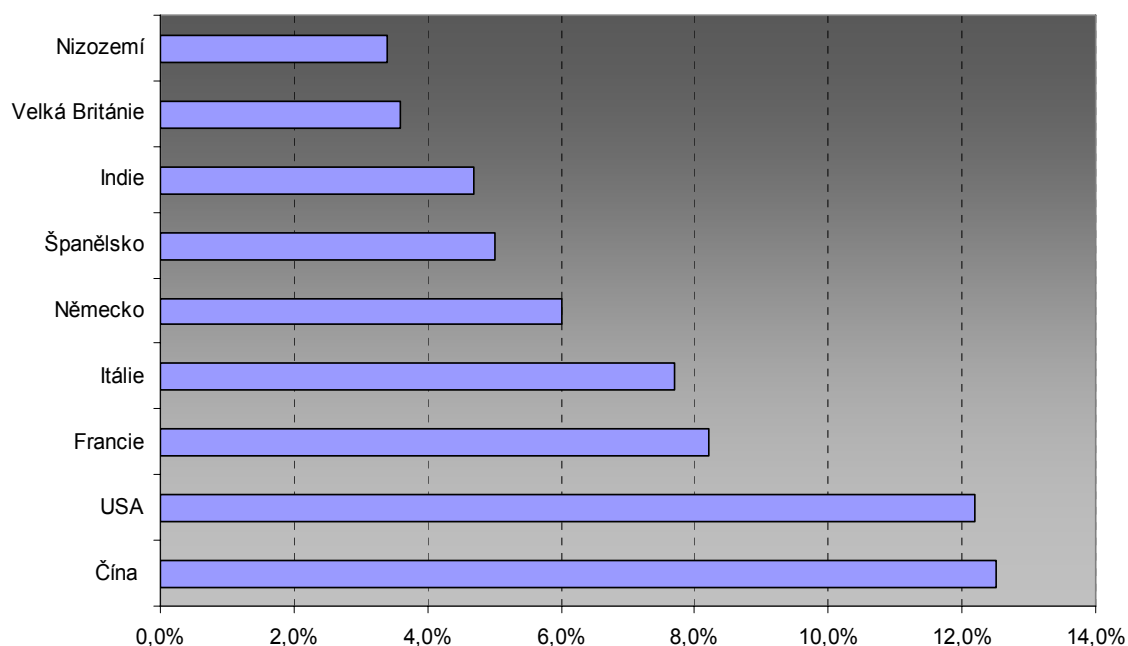
Účast Mercosuru na světovém obchodu je poměrně nízká – 2,4 % z celkového světového obchodu. ^[15] Hlavním obchodním partnerem Mercosuru je Evropská Unie, obchod s ní představuje 20,7 % z celkového obchodu, poté následuje obchod s USA, který představuje

^[15] V tomto čísle je zahrnut obchod jen plnoprávných členů Mercosuru (tedy Argentiny, Brazílie, Uruguaye a Paraguaye).

asi 14 %, dále Mercosur obchoduje s Čínou (10,9 %) a podstatný zbytek tvoří obchody Mercosuru se zeměmi Latinské Ameriky. Od roku 2000 obchod mezi EU a Mercosurem vykazuje postupný a konzistentní přechod od pozitivní bilance ve prospěch EU na obchodní přebytek ve prospěch Mercosuru. V roce 2010 se bilance znovu vyrovnává. Tento rok se z EU do Mercosuru dovezlo zboží v celkovém objemu 40,1 mld. EUR, služeb 12,3 mld. EUR; naopak se vyvezlo zboží v celkové hodnotě 44 mld. EUR, služeb 8,6 mld. EUR. Nejčastěji se vyváží sójové boby a výrobky z nich, ropa a zemní plyn, kukuřice, pšenice, dopravní prostředky a zařízení, železná ruda, obuv, káva, maso nebo celulóza. Naopak se dováží stroje motorová vozidla, chemické výrobky, plasty, elektronika, automobilové díly, plasty, olej nebo ropa. [62]

4.7 Export a import AU

Podíl AU na světovém obchodu je přibližně 3,2 %. Energetické produkty tvoří více než polovinu z celkového exportu Afriky. Mnozí ekonomové poukazují na problém nízké diverzifikace vývozu. Podíl AU na světovém obchodu s ropou a zemním plynem se pohybuje kolem 18 %. Největším obchodním partnerem AU je Čína (viz obr. 2). Celková velikost obchodu je asi 12,5 %. Za ní následují USA (12,2%), Francie (8,5%), Itálie (8,2%) a Německo (6%). Nicméně, hlavní zemí vývozu afrických zemí je USA s podílem 17,4 % z celkového exportu. Zatímco Čína se stala hlavním importérem do Afriky, s podílem kolem 13,3 %. Analýza dovozu Afriky podle kategorií výrobků ukazuje, že stroje a dopravní prostředky představují největší podíl na dovozu (36,7%), dále následují zpracovatelský průmysl (17,9 %) a potraviny a živá zvířata činily 10,7 % z celkového obchodu. [45 s. 43-44]

Obrázek 2 Hlavní obchodní partneři AU (% z celkového obchodu)

zdroj: [45 s. 43-44], vlastní

4.8 Přímé zahraniční investice

Následující definice FDI vychází z charakteristiky OECD stanovené v souladu s EUROSTATem a IMF, která stanoví, že: „*Přímá zahraniční investice odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky (přímý investor) získat trvalou účast v subjektu, který je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika investora (přímá investice). Trvalá účast implikuje existenci dlouhodobého vztahu mezi přímým investorem a přímou investicí a významný vliv na řízení podniku. Přímá investice zahrnuje jak původní transakci mezi oběma subjekty, tak všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi afilovanými podniky, zapsanými i nezapsanými v obchodním rejstříku. Podnik – přímá investice je dále definován jako „Podnik zapsaný nebo nezapsaný v obchodním rejstříku, v němž zahraniční investor vlastní 10 a více procent akcií (podílu) nebo hlasovacích práv u zapsaného podniku nebo ekvivalent u nezapsaného podniku.“ [63 s. 2]*

4.8.1 Přímé zahraniční investice Mercosuru

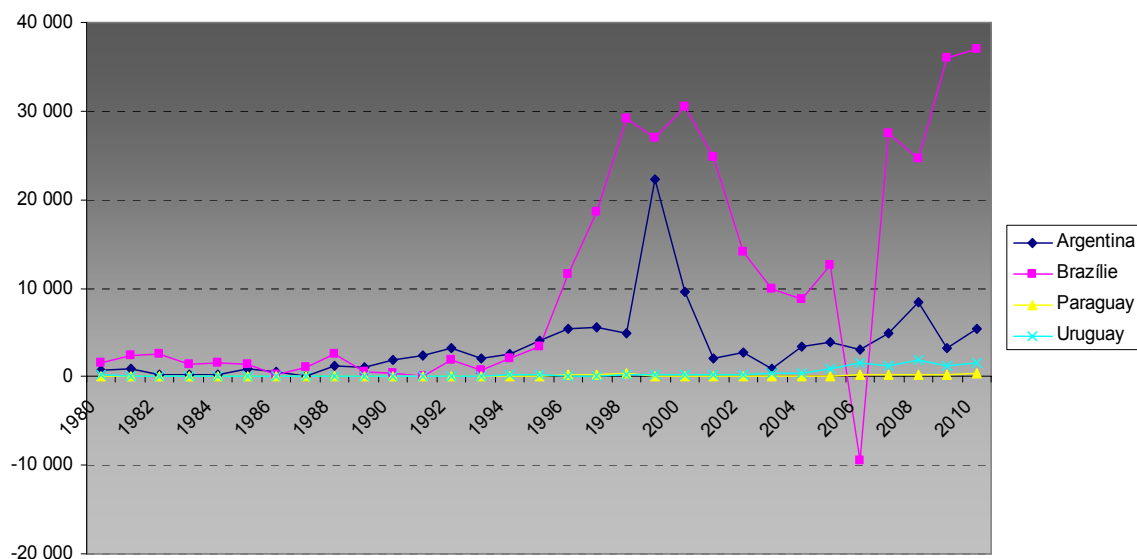
O přímých zahraničních investicích Gombala [44 s. 7] píše, že „*FDI jsou spolu s domácími úsporami nedílnou součástí financování domácích investičních aktivit a jejich příliv vyjadřuje důvěru a odliv naopak nedůvěru investorů v hospodářskou stabilitu a perspektivy dané země.*“ Celkový vývoj čistého přílivu FDI i celkového FDI (upravené o odliv FDI do zahraničí) během let 1980-2010 je zobrazen v grafu.

Jestliže v roce 1980 činila celková částka přílivu FDI do zemí Mercosuru 2 911 mil. USD, pak v roce 1999 již tyto investice dosáhly hodnoty 52 894 mil USD. Příčiny takového nárůstu byly v zásadě tři. První byl rozsáhlý program privatizace především v Argentině a Brazílii, o který projevíli zájem i zahraniční partneři. Druhým důvodem byla postupující integrace zemí Mercosuru ^[16] a třetím důvodem mohla být razantní liberalizace obchodu zemí regionu s celým světem a umožnění tak efektivnějšího zapojení těchto států do mezinárodní dělby práce. [44 s. 7-8]

Největší příliv čistých FDI zaznamenaly větší ekonomiky z integračního seskupení (v roce 1999 Argentina obdržela ve formě FDI téměř 24 mld. USD, Brazílie 28,5 mld. USD). Tento rostoucí trend byl ukončen na začátku roku 2000 prudkým poklesem jako důsledek vývoje světové ekonomiky a zhoršujícího se stavu vnitřní ekonomické a politické situace, který zasáhl téměř všechny země Jihoamerického kontinentu. Brazílii se podařilo dosáhnout nového růstu již po roce 2003, zatímco Argentina se pomalu zotavuje z tohoto šoku a její úroveň FDI se jen velmi pomalu dostává na úroveň před finanční krizí. Po přepočtu FDI vzhledem k velikosti ekonomiky (upravené o GDP) vedoucí pozice v Mercosuru dosahuje Uruguay, hlavně po roce 2005. Rostoucí význam FDI (vyjádřeno rostoucím ukazatelem FDI v % GDP) je obecný trend v této oblasti za posledních deset let (s výjimkou Paraguaye). Celosvětová finanční krize udeřila i v tomto regionu a po roce

^[16] Zahraniční investoři se totiž snažili o efektivnější zhodnocení jimi vloženého kapitálu v důsledku zvýšené produkce a expanze na potenciální integrované trhy.

2008 způsobila následný útlum přílivu FDI do zemí Mercosuru, ten však byl brzy vystřídán opětovým nárůstem.

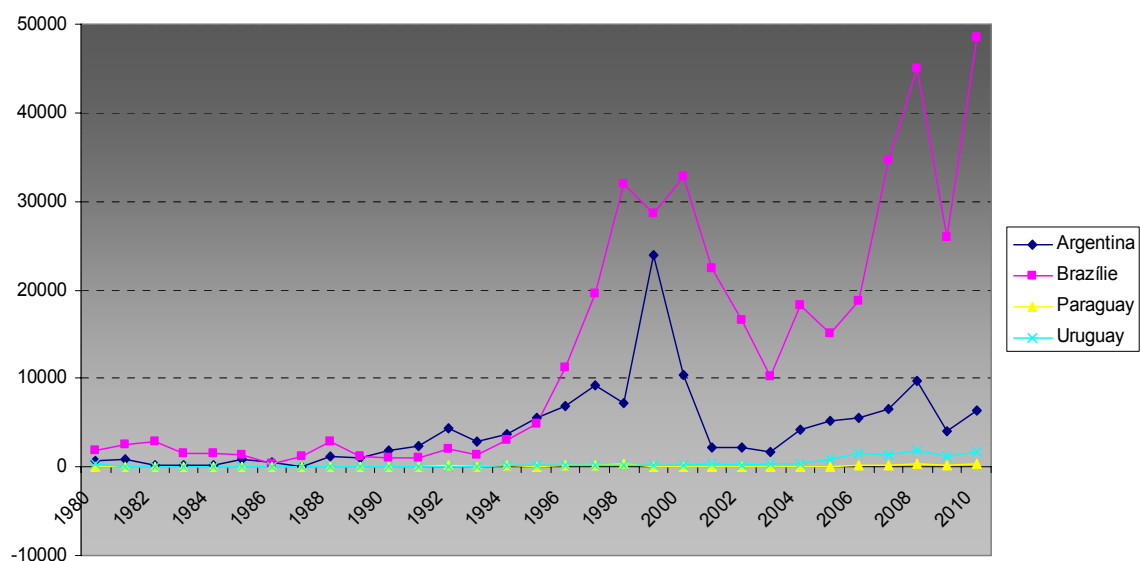

Obrázek 3 Čisté FDI (v mil. USD)

zdroj: [2], vlastní

V současnosti ze všech zemí Mercosuru (a potažmo i celé Jižní Ameriky) nejvíc láká zahraniční investory brazilská ekonomika, jejíž reálná úroková míra, která (i přes určitý pokles zejména v krizovém roce 2009) patří mezi nejvyšší na světě. Reálná úroková míra se odvíjí od tzv. základní úrokové míry ekonomiky (SELIC), která představovala v květnu téměř 12 %. [64]

Pokud pozorujeme celkový vývoj čistých FDI (upravené o tuzemské FDI plynoucí do ostatních zemí světa), lze zjistit, že hodnoty se moc od přílivu FDI neliší, tedy až do roku 2003, kdy investoři z Brazílie a Argentiny začali podnikat i v jiných zemích světa (v Paraguayi ani Uruguayi nebyl nárůst nijak významný ve srovnání s velkými ekonomikami). Tento rostoucí trend přetrvává až do současnosti (s mírným útlumem po roce 2008).

Obrázek 4 Příliv FDI (v mil. USD)

zdroj: [2], vlastní

Mezi největší investory v Mercosuru patří USA, dále Lucembursko, Španělsko, Nizozemí, Japonsko a Francie.

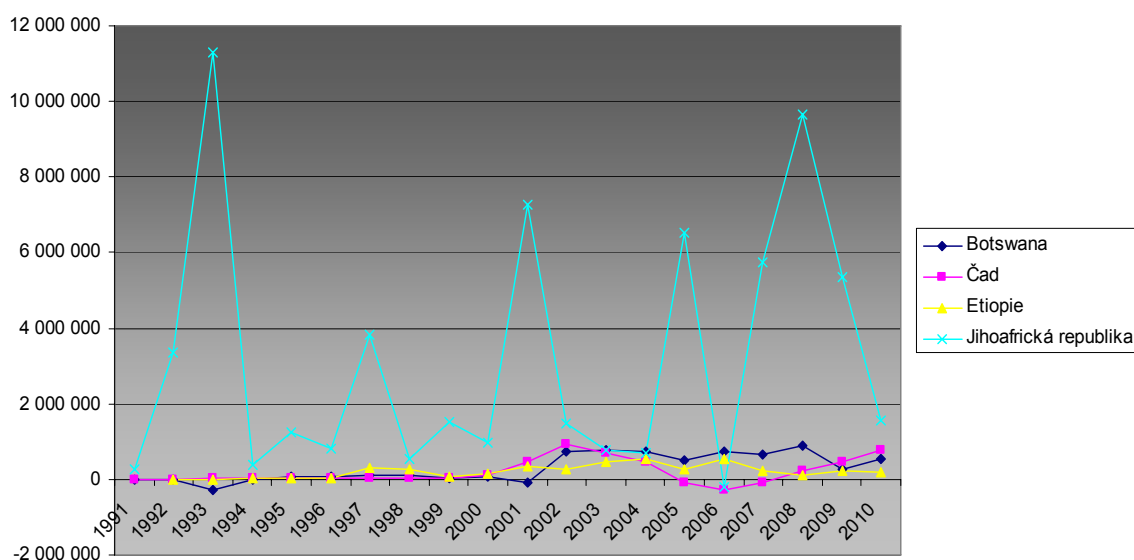
4.8.2 Přímé zahraniční investice AU

Příliv přímých zahraničních investic na africký kontinent dosáhl hodnoty 97 mld. USD, což je o 30 mld. méně oproti roku 2009. Investice klesly hlavně kvůli propadu v Jihoafrické republice a Nigérii. Nejvýznamnějšími příjemci FDI v rámci AU v roce 2010 byly Angola (20% z celkových přímých zahraničních investic v Africe), pak Egypt, Nigérie a Libye. V nejméně rozvinutých zemích AU v poslední dekádě zaznamenaly přímé zahraniční investice prudký nárůst, avšak většina z nich měla jen malý dopad na tvorbu pracovních míst a transfer technologií a znalostí zejména proto, že proudila do ekonomik bohatých na zdroje. Negativem převahy FDI je zvýšení zranitelnosti a závislosti některých méně rozvinutých zemí. Jako pozitivum lze brát přilákání diverzifikovanějších forem investic do činností s vyšší přidanou hodnotou jako bankovní služby, turistika, telekomunikace, potravinářství, maloobchodní prodej a zemědělství. [65, 66]

Co se týká čísel a tvorby kapitálu v nejméně rozvinutých zemích, i přes náhlé přerušení z roku 2009 způsobeného ekonomickou krizí jsou povzbuzující. V porovnání s úrovní FDI sedmi miliardami USD v roce 2001, lze spatřit, o jaký nárůst se jedná. FDI totiž za poslední desetiletí vzrostly průměrně o patnáct procent na úroveň 24 miliard USD v roce 2010. Příliv FDI do nejméně rozvinutých zemí tvoří téměř 25% z investic v regionu. Zájem investorů je především o nové zdroje přírodního bohatství (ropa). FDI do nejméně rozvinutých ekonomik jako Súdán, Rovnicková Guinea nebo Čad proudily z rozvinutých zemí EU, ale také z prudce se rozvíjejících se ekonomik (Čína, Indie, Brazílie a Jihoafrická republika). [67]

AU má v podstatě jediného výraznějšího investora FDI a tím je Jihoafrická republika, která je také nejdůležitějším „vnitřním“ investorem Afriky. V roce 2009 Jihoafrická republika investovala do afrických zemí 1,6 miliard USD. [68]

Následující graf zachycuje vývoj přílivu FDI ve čtyřech sledovaných zemích AU.

Obrázek 5 Příliv FDI (v tis. USD) do vybraných zemí AU

zdroj: [2], vlastní

Při pozorování grafu si nelze nevšimnout několika momentů ostrých skoků v FDI do Jihoafrické republiky – roku 1994, 2002, 2005 a 2008. Od roku 1994 do roku 2002 se

odehrály dvě důležité operace: prodej vládního podílu v telekomunikační společnosti Telkom a akvizice skupiny De Beers od společnosti Anglo-American v roce 2001.

Později, v roce 2005, se uskutečnily další dvě transakce s podílem zahraničního kapitálu. Britská Barclays Bank získala majoritní podíl v bance Jihoafrické republiky a britská telekomunikační společnost Vodafone koupila podíl v investiční společnosti VenFin. Na konci roku 2007 největší čínské banky souhlasily se získáním 20% podílu v bankách Jihoafrické republiky. Tato transakce byla dokončena v únoru 2008, a to vysvětluje poslední výkyv ve vývoj přílivu FDI. [69 s. 10-14]

Pokud porovnáme dva zde zkoumané největší příjemce FDI z Mercosuru i AU, tedy Brazílii a Jihoafrickou republiku, zvítězí Brazílie, která se od roku 2007 pohybuje nad hranicí 20 mld. USD. Jihoafrická republika i v jednom z nejúspěšnějších roků na FDI, roku 2008, nepřekročila 10 mld. USD.

4.9 Magický čtyřúhelník

Tato závěrečná podkapitola uzavře celý oddíl týkající se srovnání ekonomického prostředí v jednotlivých komparovaných ekonomikách jakož i regionálních celcích, k nimž ekonomiky patří.

Rozdíly v úspěšnosti aplikace ekonomické teorie v hospodářství se projeví prostřednictvím tzv. magického čtyřúhelníku, resp. porovnáním jeho plochy. Ta odráží celkové výsledky daného hospodářství. Na čtyřech poloosách čtyřúhelníku se vyznačuje:

1. tempo růstu reálného GDP
2. saldo platební bilance zahraničního obchodu (v % GDP)
3. průměrná roční míra inflace (v %)
4. průměrná roční míra nezaměstnanosti (v %).

Daná ekonomika je tím úspěšnější, čím větší je plocha čtyřúhelníku, s ohledem na rozvoj a stabilitu. Podmínkou úspěšnosti ekonomiky je také vyváženost vztahu mezi mikro- a

makro-sférou, neboť např. pouze daňová sazba stanovená v optimální výši umožňuje rozvoj podnikatelských aktivit a ziskovosti a zároveň přináší dost prostředků potřebných k použití v podobě výdajů státního rozpočtu. [43 s. 85-86]

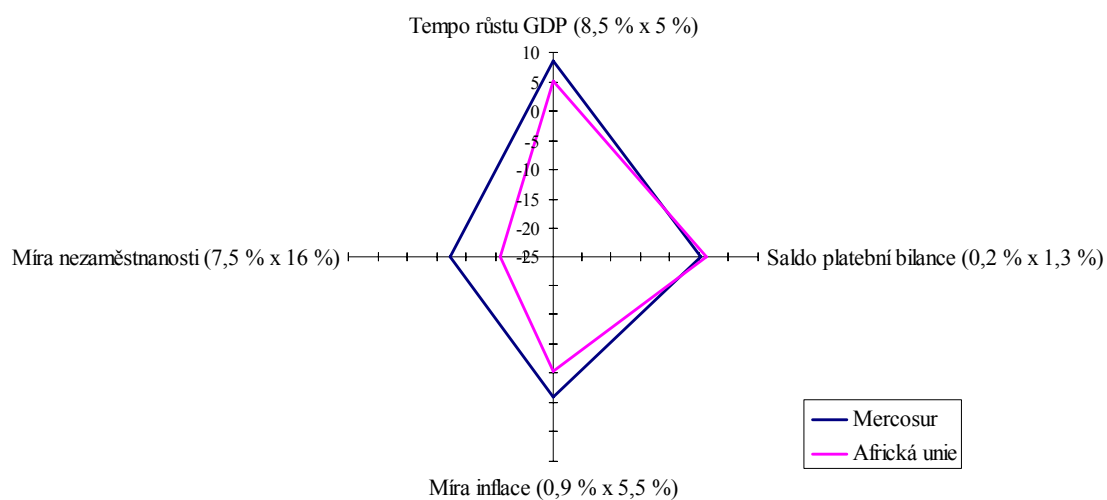
V rámci porovnání úspěšnosti Africké unie a Mercosuru jsou použity dva grafy. První graf zachycuje srovnání lépe postavených ekonomik (stanoveno pomocí hodnoty GNI na obyvatele) tím způsobem, že jsou vytvořeny průměrné hodnoty všech potřebných makroekonomických ukazatelů. Stejným způsobem je vytvořen i druhý graf s rozdílem, že se jedná o méně rozvinuté ekonomiky obou společenství.

Tabulka 34 komparace makroekonomických ukazatelů, v %

	Tempo růstu GDP	Saldo platební bilance	Míra inflace	Míra nezaměstnanosti
Argentina	9	0,8	11	8
Uruguay	8	-0,4	7	7
průměr	8,5	0,2	0,9	7,5
Botswana	7	0,3	7	n/a
RSA	3	-2,8	4	25
průměr	5	1,3	5,5	25
Brazílie	7	-2,5	5	7
Paraguay	15	-3,5	5	8
průměr	11	-3	5	7,5
Čad	4	n/a	-2	n/a
Etiopie	10	-1,4	8	21
průměr	7	-1,4	3	21

Zdroj: [2], vlastní

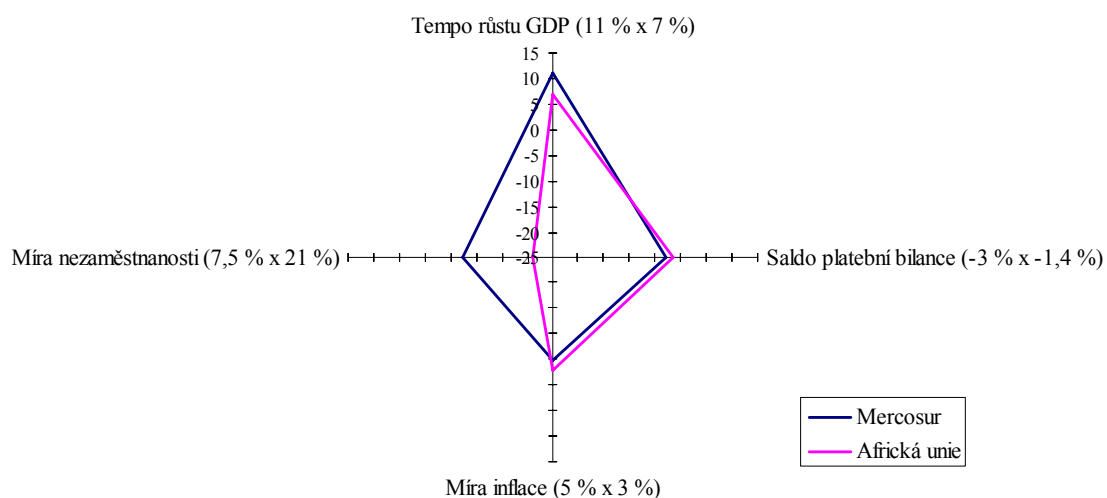
Míra nezaměstnanosti Čadu není k dispozici. S největší pravděpodobností ji čadská vláda nezveřejnila z důvodu nedostatku informací díky špatné komunikaci a kontrolovatelnosti místních samospráv. Nejsou k dispozici ani údaje o běžném účtu platební bilance, poslední zveřejněná salda jsou z let 1977 - 1994. Většina z nich jsou deficity. Míra nezaměstnanosti uvedená u Botswany je z roku 2007, aktuálnější data také nejsou k dispozici.

Obrázek 6 Magický čtyřúhelník Mercosur, AU pro ekonomicky vyspělejší země

Zdroj: [2], vlastní

Celková vypočtená plocha reprezentující AU činí 873,675; plocha Mercosuru je o přibližně 356 větší, tzn. 1229,76. Ačkoliv tři ukazatele mají podobnou hodnotu, jeden zcela vyčnívá – míra nezaměstnanosti, která je v jižní Africe jedna z nejvyšších v celé AU. Hlavní příčinou menší plochy afrického čtyřúhelníku je velmi vysoká míra nezaměstnanosti, tudíž státy reprezentující Mercosur dopadly v hodnocení úspěšněji.

Obrázek 7 Magický čtyřúhelník Mercosur, AU pro méně vyspělé země

Zdroj: [2], vlastní

Co se týká srovnání méně výkonných ekonomik, opět vyšla větší plocha pro Mercosur. Celkově méně vyspělé státy Africké unie lze ohodnotit číslem 745,2; což je přibližně o 365 méně, než získaly státy Mercosuru, tzn. 1106. Ačkoliv Čad s Etiopií mají lepší výsledky míry inflace nebo menší deficit běžného účtu platební bilance, míra nezaměstnanosti patří k vyšším, přičemž státy Mercosuru mají nejnižší míru nezaměstnanosti za posledních dvacet let.

5. Srovnání sociálního prostředí

Měření potenciální sociální prosperity lze provést pomocí indexu lidského rozvoje, kterým se zpracovávají a porovnávají údaje o chudobě, gramotnosti, vzdělání, střední délky života, porodnosti a dalších faktorů, vše pod záštitou OSN. V rámci porovnání sociálního prostředí v zemích Mercosuru v roce 2011 Argentina a Uruguay stále patří ke státům s nejvyšším hodnocením, ačkoliv Argentina si za posledních osm let pohoršila o 10 míst (z 35. na 45.), stejně patří k nejvýše oceněné skupině. Uruguay je na pozici číslo 48 (na prvním místě v rámci celé Latinské Ameriky se umístilo Chile na 44. místě). Brazílie a Paraguay jsou na tom o porovnání hůře. Obsadily až 84. místo, respektive 107. místo ze 187 porovnávaných zemí. Nejvýše umístěným státem v rámci AU se staly Seychely (52). Z komparovaných afrických zemí dopadla nejlépe Botswana, která se umístila na 118. pozici a Jihoafrická republika, jež si vysloužila 123. místo. Naopak Etiopie a Čad patří k zemím s nejnižším ohodnocením HDI, Etiopie získala umístění číslo 174 a Čad skončil 5. od zadu (183. místo). [70 s. 1-4]

5.1 Sociálně-ekonomický vývoj Mercosuru

Zavádění nových modelů hospodářské politiky během 90. let v zemích Mercosuru bohužel znamenalo zhoršení životních podmínek mnoha obyvatel těchto zemí. Většina systémových, strukturálních a institucionálních změn vyústila ve snížení životní úrovně a založila podmínky pro prohlubování nerovnosti mezi příjmy jednotlivých skupin obyvatelstva. V boji proti krizi na přelomu tisíciletí provedly vlády další rozpočtové škrty v sociální oblasti, a ačkoliv zde probíhaly programy Hospodářské komise pro Latinskou Ameriku a Karibik (ECLAC) na snížení chudoby a bída, krize způsobila dramatický pokles zaměstnanosti, propad životní úrovně a nárůst chudoby.

Konkrétně v Argentině a Uruguayi je možno nalézt souvislosti s vývojem trhu práce a chudoby. V Argentině se míra chudoby během ekonomické krize zvýšila z 32,8 % v roce 2000 na více než 50 % v roce 2002. V důsledku toho je patrné, že snížení chudoby bude nutně záviset na dynamice ekonomického vývoje, zlepšení politiky zaměstnanosti a

pracovních vztahů. V Brazílii a Paraguayi, chudoba a především extrémní chudoba mají často jiné příčiny, které nejsou spojeny s ekonomickou situací na trhu práce, ale jsou spíše strukturálního a historického charakteru. Velká část bohatství je držena v rukou několika lidí v zemi. Na začátku tisíciletí v Paraguayi nejbohatších 20 % lidí drželo téměř 60 % z celkových příjmů, zatímco nejchudších 20 % obyvatelstva mělo přístup pouze k 3 % národního důchodu. V Brazílii v roce 2002 20 % nejchudších získalo 4,2 % z národního příjmu, zatímco nejbohatších 20 % obyvatelstva držely 56,8 % národního důchodu. Kromě toho jsou v Brazílii také významné regionální rozdíly.

Od roku 2003 nastalo oživení ekonomik Mercosuru, došlo k růstu GDP a zároveň se mírně začaly zmenšovat rozdíly v nerovnostech příjmů a docházelo i ke snižování chudoby. Míra chudoby je dnes nejnižší za 20 let, za což podle ECLACu může hlavně nárůst příjmů domácností. Úspěšnějšími zeměmi v potírání chudoby se staly Argentina a Uruguay. [71]

V Argentině míra chudoby klesla v roce 2009 asi k 10 %. (pouze 1 % populace žije s méně než 1,25 USD na den, 2 % mají 2 USD/den). Tito lidé na hranici chudoby se nacházejí hlavně v předměstských částech země. V Uruguayi v roce 2010 žilo 19 % obyvatel na hranici chudoby, opět většina z nich žije na předměstí. V extrémní chudobě nežije nikdo. [17]

V Paraguayi nízké přírůstky GDP nekompenzují demografický růst (2,2 % ročně) a tak roste míra chudoby, hlavně ve venkovských oblastech (50 % venkovské populace žije na hranici chudoby). Celkem žije 35 % obyvatelstva v bídě. Alarmující je, že 7 % obyvatelstva žije v podmínkách extrémní chudoby a 13 % populace žije s méně než dvěma dolary za den. V Brazílii jsou tato čísla o něco příznivější. „Pouze“ 21 % obyvatel žije v chudobě, z toho 6 % v extrémní. [2]

Co se týče sociálního systému, státy se snaží o nastavení lepšího systému sociálního a důchodového pojištění a připojištění. Ale díky liberálnímu pojetí hospodářské politiky jsou

[17] Světová banka definuje extrémní chudobu jako živobytí za méně než 1,25 USD na den (PPP).

vlády limitovány opatřeními, která neumožňují příliš velké zásahy do ekonomiky. Nevýhodou je i relativně nízká kontrola státu v soukromém sektoru (dodržování pravidel u např. zákoníku práce, bezpečnostních norem, placení sociálního, zdravotního a důchodového pojištění včetně placení dani z příjmu zaměstnanců), což předznamenává zhoršování pracovních podmínek a snižování reálných příjmů vlády (daňové úniky, šedá ekonomika,...). [44 s. 18-19]

Kromě snahy o potírání chudoby a sociálních rozdílů je nutné zmínit i další sociální ukazatele, v nichž všichni členové Mercosuru udělaly pokrok. Např. úmrtnost dětí do pěti let se snížila od roku 1980 do roku 1990 a do 2010 v Argentině z 43/1000 na 27/1000 na 14/1000, v Brazílii z 92/1000 na 59/1000 na 19/1000, v Paraguayi z 65/1000 na 50/1000 na 25/1000 a v Uruguayi z 40/1000 na 23/1000 a následně na 11/1000, to a mnohé další ukazují na postupné zlepšování ukazatelů zdraví. Je ale vidět, že mezi státy stále existují jisté rozdíly. Např. procento populace s přístupem k pitné vodě. Pořadí je následující: v Uruguayi mají přístup k vodě všichni obyvatelé, v Argentině a v Brazílii nemají přístup k vodě 3 % obyvatel, ale v Paraguayi je to 14 % (v roce 1990 to bylo 48 %). Míra gramotnosti je obecně vysoká, vyšší než 95 % ve všech zemích (Argentina a Uruguay dokonce 98 %) s výjimkou Brazílie, kde je to 90 %. [2]

5.2 Sociálně-ekonomický vývoj v AU

Země AU stojí před mnoha znepokojivými problémy. Makroekonomika regionu je stále zranitelná a region zatěžují nestabilní země s opakujícími se konflikty, trvale vysokou mírou chudoby, rizikem živelných nebezpečí a zranitelností v oblasti změny klimatu, a to i přestože kontinent má velký lidský a ekonomický potenciál, správa i makroekonomické řízení se v posledních letech zlepšila, rostou zahraniční investice a dokonce se začíná v některých zemích snižovat i chudoba.

Africkým občanům není poskytována dostatečná ochrana před otřesy spojenými s hospodářskými poklesy, měnícím se klimatem a závažnými zdravotními problémy. Nedostatek sociální ochrany nutí rodiny snižovat příjem potravy, prodávat majetek nebo

třeba brát děti ze školy, což opětovně vede k prohlubování jejich chudoby. Zásadní pro rozvoj je snižování těchto rizik, popř. zmírňování jejich dopadu. [72 s. 5]

Africký hospodářský růst nepřinesl odpovídající přínosy v omezování chudoby. Ačkoliv podíl lidí ve střední, východní, jižní a západní Africe žijící za méně než 1,25 dolaru během let 1990-2005 denně klesal, celkový pokles byl o pouhých 7 %, z 58 % na 51 %. Z nedávných prognóz a růstových trendů vyplývá, že zvýšení rychlosti snižování extrémní chudoby je nepravděpodobné až do roku 2015.

Chudoba je problém, se kterým se potýká většina africké populace. Botswanu obývá 31 % chudé populace ^[18], přičemž téměř polovina z nich žije ve venkovních oblastech. Oproti minulému měření z roku 1994 však procento chudých kleslo o 16 %. O něco lépe je na tom Jihoafrická republika, kde po měření z roku 2006 zjistili, že 17 % populace žije v extrémní chudobě a 36 % obyvatel vychází se dvěma dolary (PPP) na den. Tento stát čelí podobným, ba co větším problémům s rozdělením příjmu jak v jihoamerických zemích – 72 % příjmů si rozděluje horní vrstva – 20 % lidí, na nejchudších 20 % zbývají pouhé 2 %.

S enormní chudobou bojují především v Etiopii a Čadu. Hodnoty míry chudoby jsou nadmíru alarmující. Země musejí vymyslet strategii sociální ochrany, která by omezila počet chudých lidí a ochránila tolik důležitý lidský kapitál. Pokud zajistí přístup většiny obyvatel k běžným službám, umožní dětem získat lepší zdravotní péči, výživu a lepší životní vyhlídky, prolomí se začarovaný kruh a vybuduje se stabilní základna pro rozvoj lidského kapitálu umožňující ekonomický růst.

Více jak čtyři pětiny obyvatel, tedy necelých devět milionů lidí, žije v chudobě a neuvěřitelných 62 % v extrémní chudobě. Čad by měl finance, které získává z prodeje ropy, použít na vybudování a zabezpečení zdravotnického a školského systému. Má potenciál pro další rozvoj, ale pokud se tak nestane, bída se v zemi ještě zhorší a naopak politická nestabilita zvýší.

^[18] Údaj z roku 2003.

V téměř totožné situaci se v roce 1995 nacházela i Etiopie, avšak statistiky ukazují, že během 10 let se jí podařilo počet lidí žijících v extrémní chudobě redukovat z 61 % na 39 %, tedy o více než jednu třetinu. I přes tento pokrok, 79 % Etiopanů stále žije na hranici dvou dolarů denně.

S chudobou úzce souvisí i další ukazatele sociální úrovně: přístup k pitné vodě, přístup k základní zdravotní péči, vzdělání, potravinám, gramotnost, aj. Důsledkem chudoby je podvýživa, hlad, negramotnost, vysoká dětská úmrtnost, nízká délka života a mnoho dalších stavů neslučitelných se základními lidskými právy. Podle nejnovějších statistik z roku 2008 jsou na tom s přístupem k pitné vodě nejlépe v Botswaně, kde celkem 95 % obyvatel má přístup k pitné vodě, a v Jihoafrické republice, kde toto procento činí 91. Ve srovnání s 50 % v Čadu a pouhými 38 % v Etiopii je to opravdu hodně.

Co se týče gramotnosti, nejvíce gramotných žije v Jihoafrické republice. Statistiky z roku 2007 udávají 89 %, ale vzhledem k rostoucí tendenci lze předpokládat, že k současnosti se toto procento ještě zvýšilo. O něco hůře jsou na tom v Botswaně, kde míra negramotnosti dosahuje 16 %. V Čadu lze vyzorovat velký pokrok, co se vzdělanosti týče, od roku 1993, kdy míra gramotnosti dosahovala pouhých 11 %, do roku 2009 se vzdělanost zvýšila o 23 %. I přes tento pokrok počet nevzdělaných je stále dvakrát vyšší než počet gramotných. Zvláštní vývoj v gramotnosti probíhal v Etiopii. V roce 2004 činila míra gramotnosti 36 %, o čtyři roky později to však bylo pouhých 30 %.

Afrika má jedny z nejvyšších hodnot dětských úmrtností na světě, v posledních letech však AU zaregistrovala mírný pokles. Pouze dvě země, Egypt a Tunisko, dosáhly větších pokroků od roku 1990 – snížení dětské úmrtnosti o dvě třetiny. Mezi lety 1990 a 2009 v celé subsaharské Africe dětská úmrtnost klesla ze 174 na 1000 živě narozených dětí na 121. Vysoká je v afrických zemích také úmrtnost matek. V reakci na tento problém AU v roce 2009 zahájila kampaň na urychlené snížení úmrtnosti matek v Africe, jež probíhá ve více než 34 zemích. Její úspěch bude mít zásadní vliv na zlepšení zdraví a délka života těhotných žen v Africe. [57 s. 49]

Od roku 2000 v Botswaně klesá dětská úmrtnost na dnešní hodnotu 36/1000. V Jihoafrické republice začala hodnota tohoto ukazatele klesat až v roce 2003 a to až do roku 2010 na 41 úmrtí z tisíce dětí. V Čadu se hodnota dětské úmrtnosti dostala pod 100/1000 teprve v roce 2010. Největšího pokroku dosáhla Etiopie, celkový počet 111 úmrtí na 1000 narozených dětí z roku 1990 (pro porovnání v Čadu to bylo 113/1000) snížila do roku 2010 na 68. Každý rok se jí podařilo úmrtnost snížit zhruba o 2 na jeden tisíc.

Afrika se musí potýkat ještě s jednou hrozbou – počet lidí nakažených virem HIV. I přes snahy mnohých institucí jsou čísla stále závažná. Nemoc se poprvé objevila na začátku 80. let, od té doby se jí nakazily desítky milionů lidí, z nichž největší část postihla právě africký kontinent. Nejvíce postiženou touto pandemií je jižní Afrika. V roce 1990 podíl nakažených dospělých (mezi lety 25-49) v Jihoafrické republice byl 1 %, v Botswaně to bylo 3-4 %. Dnes podíl vyrostl na 17-18 % v Jihoafrické republice a na 24-26 % v Botswaně. [2]

Tabulka 35 Přehledné srovnání vybraných sociálních ukazatelů

		Chudoba (% populace)		Přístup k vodě (% populace)	Negramotnost (% populace)	Dětská úmrtnost (na 1000 dětí)
		1,25 USD (PPP)/den	2 USD (PPP)/den			
MERCOSUR (údaje z roku 2010)	Argentina	1	2	97	2	14
	Brazílie	6	11	97	10	19
	Paraguay	7	13	86	5	25
	Uruguay	0	1	100	2	11
Africká unie (nejnovější dostupné údaje)	Botswana	n/a	n/a	95	16	36
	Čad	62	83	50	66	41
	Etiopie	39	79	38	70	99
	Jihoafrická republika	17	36	91	11	68

Zdroj: [2], vlastní

Tabulka umístěná nad tímto odstavcem slouží k celkovému porovnání sociálního vývoje pomocí vybraných ukazatelů mezi oběma uniemi. Celkově lépe dopadl MERCOSUR – konkrétně Uruguay a to nejlépe ve všech kritériích. V rámci chudoby, míry negramotnosti nebo míry dětské úmrtnosti je jeho prvenství nepopíratelné, avšak rozvinutější země AU se hodně přibližují horšímu průměru Mercosuru. Co se ale týče přístupu obyvatel k pitné

vodě, Botswana s Jihoafrickou republikou jsou na tom lépe než nejhůře umístěná země z Mercosuru – Paraguay.

6. Srovnání podnikatelského prostředí

Podnikatelské prostředí obou společenství diplomová práce porovnává pomocí dvou ekonomik, jež podle názoru Světové banky mají příznivěji nastavené prostředí pro podnikatele, podnikat je zde výhodnější a jednodušší než v ostatních unijních zemích. Ačkoliv Světová banka neměří všechny aspekty podnikatelského prostředí, jež mají na firmy, investory nebo konkurenceschopnost ekonomiky vliv (kvalita infrastruktury, zabezpečení majetku proti krádežím, vzdálenost velkých trhů, makroekonomické prostředí země), díky jejímu obsáhlému ohodnocení a měření lze vytvořit poměrně pokročilou analýzu týkající se fungování podniku. Následující tabulka zachycuje umístění komparovaných zemí v žebříčku 183 zemí světa vytvořeného podle Světové banky podle celkové atmosféry podnikatelského prostředí.

Tabulka 36 Celosvětové umístění srovnávaných zemí v jejich přístupu k podnikání

MERCOSUR	2011	2012	Africká unie	2011	2012
Argentina	114.	113.	Botswana	52.	54.
Brazílie	120.	126.	Čad	182.	183.
Paraguay	102.	100.	Etiopie	104.	111.
Uruguay	107.	90.	Jihoafrická republika	36.	35.

Zdroj: [73], vlastní

Světová banka hodnotí 183 zemí. Pro jednoduchost se porovnává jeden typ podniku, malá až středně velké firma – společnost s ručením omezeným, která je umístěna do obchodního centra země a vykonává běžnou obchodní nebo průmyslovou činnost. Dále u každé měřené oblasti Světová banka předpokládá splnění určitých předpokladů. Např. základní kapitál se předpokládá 10krát vyšší než GNI na obyvatele dané země. S obratem se počítá v hodnotě 100krát vyšší než GNI na obyvatele. Dále se předpokládá 100% tuzemské vlastnictví, společnost bez nemovitostí a výhod, atd. V každé ekonomice se zkoumá 10 oblastí:

- Jako první se zaznamenávají všechny oficiálně požadované nebo v praxi běžně prováděné postupy vedoucí k **založení podniku**, čas a náklady potřebné k dokončení procesu a hodnotu minimálního kapitálu, jenž musí být splacen před zápisem do rejstříku.

- I v sekci **stavebního povolení** se měří počet procesů potřebných ke stavbě skladu, čas a náklady nutné k jejich dokončení.
- V kategorii **připojení k elektřině** Světová banka sleduje všechny postupy nezbytné pro místní firmy pro získání trvalého připojení a dodávek elektřiny pro standardizované sklady, stejně jako čas a náklady na jejich vytvoření.
- Dále se zaznamenávají postupy potřebné k nákupu majetku a k převedení vlastnického práva k nemovitosti. Transakce je považována za kompletní, pokud kupující může majetek užívat, použít jako zajištění bankovní půjčky nebo ho prodávat.
- Světová banka hodnotí i možnost **získávání úvěrů** a to podle dostupnosti informací (např. o platební historii dlužníka) a podle zákonných práv dlužníků a věřitelů s ohledem na zabezpečených transakcí.
- **Ochrana investorů** se měří podle stupně ochrany minoritních akcionářů proti zneužívání podnikových aktiv obchodním vedením k jejich osobním účelům.
- Dále se porovnávají **daně a povinné příspěvky**, jež středně velká firma musí v daném roce zaplatit a časová administrativní zátěž placení daní a příspěvků.
- Světová banka se věnuje i sledování **možností exportu a importu**, konkrétně se zabývá procesními požadavky na dokumentaci, logistickými činnostmi, včetně času a nákladů nutných k přepravení zásilky zboží.
- V rámci **vymáhání smluvního plnění** se měří účinnost soudního systému při řešení obchodního sporu před místními soudy. Nashromazďují se údaje týkající se času, nákladů a procesní složitosti řešení obchodních sporů.
- Poslední kategorie se věnuje analýze času, nákladů a výsledků **insolvenčního řízení** pro tuzemské subjekty.

Následující tabulka zachycuje umístění Jihoafrické republiky jako reprezentanta AU a Uruguaye jako reprezentanta Mercosuru v jednotlivých hodnoceních charakterizovaných výše. Uruguay „zvítězila“ ve čtyřech kategoriích – založení podniku, připojení k elektřině, možnostech zahraničního obchodování a řešení úpadku. V ostatních oblastech dopadla lépe RSA.

Obě země shodně požadují pět procedur k založení podniku, ale v Uruguayi by to podnikatel byl schopen vyřídit do 7 dní, zatímco v RSA by to bylo dní 19. Je nutné

podotknout, že ještě minulý rok se Uruguay v této kategorii umístila až na 139. místě. Místní správa udělala veliký pokrok. V kategorii insolvence byla díky nižším nákladům na řízení Uruguay také hodnocena lépe. Podmínky exportu a importu mají země nastavené podobně, Uruguay o něco lépe, nicméně obě mají co zlepšovat. Velmi vysoké jsou zejména exportní náklady. Co se týče připojení k elektřině, Uruguay vyhrála hodnocení drtivým způsobem. Hlavním vinu nese jihoafrický poskytovatel elektřiny společnost Eskom, která jenom k vyřízení žádosti o připojení a vypočítání poplatků potřebuje minimálně 60 dní. Dalších 165 jí zabere dokončení vnějších elektro-připojovacích akcí. Navíc náklady na připojení k elektřině jsou více než 100krát vyšší než v Uruguayi.

Největší rozdíl v pořadí lze vyzorovat u vyřizování stavebního povolení. Důvod? Dvakrát více procesů, které zaberou téměř dvakrát tolik času. I cena za všechna nutná povolení a vyřizování je 3,5x vyšší. Velice špatně se umístila Uruguay i v oblasti registrace majetku a to i přes fakt, že se nachází jen lehce pod průměrem zemí Latinské Ameriky a Karibiku. RSA dopadla nejlépe ze všech 183 srovnávaných zemí v kategorii úvěrů. Získala plný počet v obou bodovaných hodnoceních (obsáhlý informační systém, snadno vymahatelná práva věřitelů i dlužníků).

Oproti předchozímu roku si RSA v oblasti placení daní pohoršila o 16 míst, nicméně nadále zůstává v horní polovině žebříčku. Může se pyšnit pouze devíti ročními platbami, jejich zpracování sice zabere o 14 hodin víc než průměrně ve státech OECD (celkem 200 hodin), avšak celkové zdanění zisku je o téměř 12 % nižší – 31,1 %. Pro porovnání v Uruguayi, která se díky relativně vysoké daňové zátěži umístila ve spodnější části žebříčku, firmy musí ročně odvádět 53 plateb, jejich zpracování trvá 336 dní, výše celkového odvodu ze zisku činí 42 %.

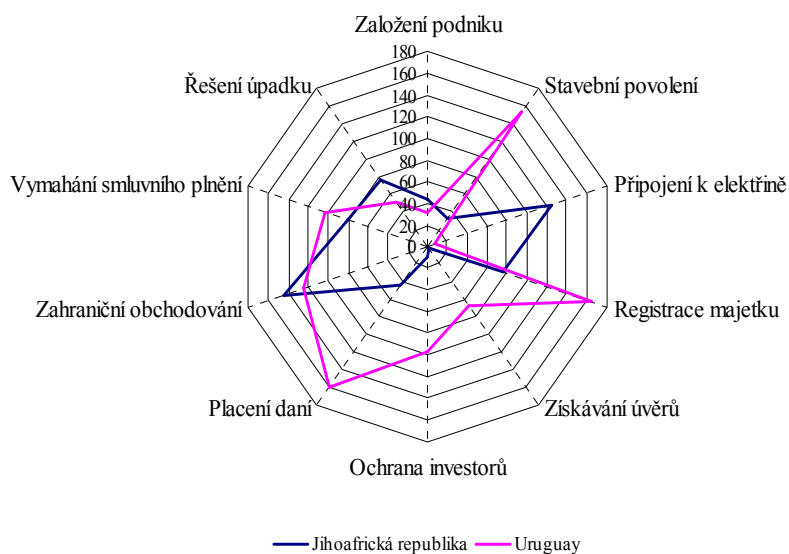
Úroveň vymahatelnosti práva je v obou srovnávaných zemích dost podobná. Obě se nachází přibližně ve středu hodnocení – RSA o něco výše díky rychlejšímu vyřízení věci soudním řízením. [74, 75]

Tabulka 37 Komparace podnikatelského prostředí RSA vs. Uruguay

Kategorie:	Umístění	
	Jihoafrická republika	Uruguay
Založení podniku	44.	32.
Stavební povolení	31.	153.
Připojení k elektřině	124.	7.
Registrace majetku	76.	165.
Získávání úvěrů	1.	67.
Ochrana investorů	10.	97.
Placení daní	44.	160.
Zahraniční obchodování	144.	125.
Vymáhání smluvního plnění	81.	103.
Řešení úpadku	77.	50.

Zdroj: [73], vlastní

Pod tabulkou je umístěn obrázek, který porovnává postavení obou zemí v rámci místního nastavení podnikatelského prostředí graficky. Snadněji lze spatřit čtyři prvenství Uruguaye a šest prvenství RSA v jednotlivých deseti kategoriích.

Obrázek 8 Komparace podnikatelského prostředí RSA vs. Uruguay

Zdroj: [73], vlastní

Závěr

Diplomová práce si kladla za cíl analýzu rozdílů a podobností mezi vybranými státy Africké unie a Mercosuru v období před vstupem i po vstupu, aby se na závěr každé kapitoly mohlo zhodnotit, které integrační seskupení se stalo úspěšnějším v ekonomickém, politickém, sociálním a podnikatelském vývoji.

Ve čtvrtém oddílu diplomové práce byly podrobně zkoumány historické motivy současné politické situace v obou společenstvích. Na závěr kapitola shrnovala jednotlivé poznatky a umožnila tak odpovědět na několik otázek. Pomohla existence obou bloků ke zlepšení vztahů mezi státy? Znamenal vstup do unií zlepšení vyjednávací pozice ve světě? Zasloužily se seskupení o upevnění stability demokratického režimu v členských státech? Byla potvrzena hypotéza, že díky vzniku, fungování a účasti na integračním uskupení se stabilizovala situace a zakotvily se principy demokratického systému v jednotlivých členských zemích. Obě integrace určitě udělaly pokroky kupředu ve všech kategoriích, ale Mercosur se v současné době zdá být v plnění jednotlivých cílů o krok vpřed.

Další kapitola porovnávala jednotlivé ekonomiky pomocí základních makroekonomických ukazatelů a na konec porovnáním plochy magického čtyřúhelníku potvrdila předpoklad, že země Mercosuru jsou ekonomicky výkonnější než země Africké unie, a to jak země s vyšším GNI na obyvatele tak s nižším GNI na obyvatele.

Další dvě části práce měly vyřešit, které společenství dosáhlo většího stupně sociálního vývoje a které má lépe nastavené podmínky pro podnikání. Z šesté kapitoly plyne, že lepší sociální poměry vládou v Mercosuru, což potvrzuje i poslední předpoklad, avšak pouze jen jeho polovinu. Naopak následující kapitola vyvrátila druhou část hypotézy, protože podle výzkumů Světové banky je všeobecná atmosféra více nakloněná podnikatelům v Africké unii – konkrétně v jejím jižním území, Jihoafrické republice.

Do budoucna by bylo dobré, kdyby se Mercosur vrátil ke své původní dynamice z 90. let. Pokud by se tak stalo, mohl by se stát vzorovým příkladem pro další podobné integrační záměry. V případě AU se do mysli vkrádá myšlenka, že jestliže došlo k vytvoření AU bez

předchozího naplnění vytyčených cílů, vytvoření AU by mohlo být pouhým symbolickým gestem a její vliv by se na kontinentě nikterak neprohloubil. Hlavním úkolem pro AU by se měla stát důsledná kontrola členských států zaměřená na sledování úspěšnosti implementace schválených rozhodnutí týkajících se integrace v Africe. Tímto způsobem by AU mohla dosáhnout všech svých ambiciózních cílů a neskončit jako její předchůdce.

Seznam použité literatury

- [1] Eurostat. *Obecná databáze Eurostatu (česká verze)* [online]. 2011 [vid. 2012-04-20]. Dostupné z: <http://apl.czso.cz/ode/tab/teina080.htm>.
- [2] World bank databank. [online]. 2012 [vid. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/ddp/home.do>.
- [3] CIHELKOVÁ, E. aj. *Světová ekonomika*. 2. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 258 s. ISBN 80-245-0687-4.
- [4] UNCTAD. Trade and deveplopment report 2011 [online]. 2012 [vid. 2011-12-11]. Dostupné z: unctad.org/en/docs/tdr2011_en.pdf.
- [5] *Latinská Amerika dnes* [online]. 2012 [vid. 2011-11-23]. Dostupné z: <http://latinskaamerikadnes.cz/2010/05/mercosur-spolecny-trh-jihu/>.
- [6] ADAMCOVÁ, L. a I. GOMBALA. *Regionální ekonomická integrace v Asii, Africe a Latinské Americe*. 1. vyd. Praha Vysoká škola ekonomická, 2001. 118s. ISBN 80-245-0152-X.
- [7] *Studentský summit* [online]. 2012 [vid. 2011-11-23]. Dostupné z: http://www.studentsummit.cz/data/1258395647217BGR_WTO_Info.pdf.
- [8] BOUZAS, R. Mercosur ten years after: learning process or deja-vu? Buenos Aires 2000 [online]. 2001, s. 17 [vid. 2011-12-18]. Dostupné z: <http://www.netamericas.net/Researchpapers/Documents/Bouzas/Bouzas2.pdf>.
- [9] BUCAR, Eliane, B. Mercosur – an Evaluation. A Brazilian Point of View [online]. 1997, Washington DC: The George Washington University, 1997. [vid. 2011-12-19] Dostupné z: <http://www.gwu.edu/~ibi/minerva/Fall1997/Eliane.Bucar.html>.
- [10] *Úřední věstník Evropské unie 2011* [online]. 2011 [vid. 2011-12-18]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:248:0055:01:CS:HTML>.

- [11] *Mercosur. Regional Strategy Paper 2007-2013* [online]. European Commission, 2007. [vid. 2011-12-18]. Dostupné z: http://www.eeas.europa.eu/mercosur/rsp/07_13_en.pdf.
- [12] *Protocilo de Adhésion de la República Bolivariana de Venezuela al Mercosur* [online]. 2006 [vid. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.mercosur.int/innovaportal/file/1105/1/2006_protocolo_es_adhesionvenezuela.pdf.
- [13] Protocol of Ouro Preto 1994 [online]. Mercosur: foreign trade information system, 1994 [vid. 2011-12-17]. Dostupné z: http://www.sice.oas.org/trade/mrcsr/ourop/ourop_e.asp.
- [14] BAPTISTA, L. Mercosur its institutions and juridical structure [online]. Mercosur: foreign trade information system, 1994 [vid. 2011-12-17]. Dostupné z: http://ctrc.sice.oas.org/geograph/south/mstit2_e.pdf.
- [15] *BBC news 2012* [online]. Britský televizní kanál, 2012 [vid. 2012-03-30]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/country_profiles/3870303.stm.
- [16] LANG, V. Africká unie. *Novinky.cz* [online]. 2010 [vid. 2012-03-30]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/afrika-unie>.
- [17] FINKOVÁ, K. Africká unie a její role při zajišťování bezpečnosti a stability v Africe [Diplomová práce]. Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze – Fakulta mezinárodních vztahů, 2008.
- [18] *Encyklopedie Cojeco 2012* [online]. Encyklopedie Cojeco, 2012 [vid. 2012-03-31]. Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&s_lang=2&id_desc=70052&title=panafrikanismus.
- [19] EXNEROVÁ, V., M. KAPLAN a A. VOLFOVÁ. Ostatní mezinárodní a regionální organizace *Rozvojovka* [online]. 2008 [vid. 2012-04-01]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/ostatni-mezinarodni-a-regionalniorganizace_227_10.htm.

- [20] STREJČKOVÁ, K. Afrika na cestě k jednotě . *CEVRO* [online]. 2008, roč. 12, č. 12, [vid. 2012-04-01]. Dostupné z: <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-online/2008/12/210254-afrika-cestje-jednote.html>.
- [21] *Oficiální dokument Africké unie 1993* [online]. Africká unie: Assembly of heads of state and government. 1993 [vid. 2012-04-02]. Dostupné z: http://www.africanunion.org/official_documents/Heads%20of%20State%20Summits/hog/3HoGAssembly1993.pdf.
- [22] Constitutive act of African union 2000 [online]. Africká unie 2000 [vid. 2012-04-03]. Dostupné z: http://au.int/en/sites/default/files/ConstitutiveAct_EN.pdf.
- [23] Protocol to the treaty establishing African economic community 2000 [online]. Africká unie 2000 [vid. 2012-04-03]. Dostupné z: http://www.au.int/en/sites/default/files/PROTOCOL_TREATY_ESTABLISHING_THE_AFRICAN_ECONOMIC_COMMUNITY_RELATING_PAN_AFRICAN_PARLIAMENT.pdf.
- [24] Komise Africké unie 2012 [online]. Africká unie [vid. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.au.int/en/commission>.
- [25] Orgány Africké unie 2012 [online]. Africká unie [vid. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.au.int/en/organs/ecosoc>.
- [26] Wikipedia 2012 [online]. Wikipedia [vid. 2012-04-04]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ji%C5%BEn%C3%AD_Amerika.
- [27] History king [online]. History king [vid. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.historyking.com/World-History/history-of-south-america/Political-History-South-America.html>.
- [28] KLUCAR, W. Válka Peru – Ekvádor 1941 [online]. *Válka* [vid. 2012-04-04]. Dostupné z: http://www.valka.cz/clanek_13245.html.
- [29] *Latinská Amerika dnes* [online]. 2012 [vid. 2011-11-23]. Dostupné z: <http://latinskaamerikadnes.cz/jizni-amerika/>.

- [30] MEREDITH, M. The fate of Africa. *Washington post* [online]. 2006 [vid. 2012-04-04]. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/discussion/2006/01/11/DI2006011101372.html>.
- [31] POTŮČEK, Jan. Konflikty Subsaharské Afriky [online]. *E-polis.cz*, 2004. [vid. 2012-04-15]. ISSN 1801-1438. Dostupné z: <http://www.e-polis.cz/mezinarodni-vztahy/34-konflikty-subsaharske-afriky.html>.
- [32] Historie Afriky [online]. 2012 [vid. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.imrahil.prodejce.cz/afrika/historie.html>.
- [33] *Česká televize 2011* [online]. Česká televize [vid. 2012-04-03]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/155489-kvuli-darfuru-zatykac-uz-i-na-sudanskeho-ministra-obrany/>.
- [34] MARZO, F. Stromy jsou stále spadlé...ale les začíná růst: Nové politické tendence v Africe [online]. *Politické poznatky*, 2008. [vid. 2012-04-05]. Dostupné z: www.oecd.org/dataoecd/44/10/40985105.pdf.
- [35] *Kriege und bewaffnete konflikte in Afrika 2011* [online]. Universität Hamburg [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: http://www.sozialwiss.uni-hamburg.de/publish/Ipw/Akuf/kriege_afrika.htm.
- [36] *Strategy plan 2009 – 2012* [online]. African union [vid. 2012-04-06]. Dostupné z: http://au.int/en/sites/default/files/Strategic_Plan2009-2012.pdf.
- [37] JELÍNEK, P. Africká unie – integrace reálná nebo deklarativní? [online]. *Mezinárodní vztahy*, 2003, č. 1. [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.mezinarodnivztahy.com/article/view/65>.
- [38] *African union partnership* [online]. African union [vid. 2012-04-06]. Dostupné: <http://www.au.int/en/partnerships>.
- [39] *Business info regionální seskupení v mezinárodním obchodě* [online]. 2011 [vid. 2011-12-06]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/pravni-prostredi-celni-problematika/regionalni-seskupeni-v-mezinarodnim/1000487/4827/>.

- [40] GUILHON, José A. Integration democratization and external influence [online]. Los Angeles 2000 [vid. 2012-04-08]. Dostupné z: <http://www.cap.lmu.de/transatlantic/download/Guilhon.PDF>.
- [41] MEYER, P. Uruguay: Political and Economic Conditions and U.S. Relations influence [online]. Congressional research 2010 [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: <http://fpc.state.gov/documents/organization/137274.pdf>.
- [42] WHEELER, K. Uruguay Signs a TIFA with the U.S.: Will this Mean an Unraveling of Mercosur or is Montevideo Maneuvering to be Left Out in the Cold? [online]. Council on hemispheric affairs 2007 [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: <http://www.coha.org/uruguay-signs-a-tifa-with-the-us-will-this-mean-an-unraveling-of-mercotur-or-is-montevideo-maneuvering-to-be-left-out-in-the-cold/>.
- [43] KRAFT, J. a P. BEDNÁŘOVÁ. *Ekonomie* 1. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 188 s. ISBN 978-80-7372-261-6
- [44] GOMBALA, I. *Aktuální otázky světové ekonomiky: Latinská ekonomika ve světové ekonomice: postavení a regionální ekonomická integrace v 90. letech*. 1.vyd. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2001. 101s. ISBN 80-245-0087-6.
- [45] *African statistical yearbook 2011* [online]. 2011 [vid. 2012-04-10]. Dostupné z: http://au.int/en/dp/ea/sites/default/files/Yearbook%202011_web.pdf. ISSN 1561-2805.
- [46] MACH, M. *Makroekonomie II. pro magisterské (inženýrské) studium*. 3. vyd. Praha: Melandrium, 2001. 367 s. ISBN 80-86175-18-9
- [47] ALESINA, A. Nekonečný příběh Latinské Ameriky. *Project syndicate* [online]. 2002 [vid. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://www.project-syndicate.org/commentary/ag6/Czech>.
- [48] PASLER, J. Paraguay hat die geringste Inflation im Mercosur Bereich. *Das Wochenblatt* [online]. 2011 [vid. 2011-12-10]. Dostupné z: <http://wochenblatt.cc/nachrichten/paraguay-hat-die-geringste-inflation-im-mercotur-bereich/7104>.

- [49] *Report OECD o Botswaně* [online]. 2009 [vid. 2012-04-10]. Dostupné z:
<http://www.oecd.org/dataoecd/14/36/40573959.pdf>.
- [50] *Ministerstvo zahraničních věcí ekonomika Čadu* [online]. 2012 [vid. 2012-04-10].
Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/cad/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.
- [51] *Ministerstvo zahraničních věcí ekonomika Etiopie* [online]. 2012 [vid. 2012-04-10].
Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/etiopie/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.
- [52] *Business info Jihoafrická republika* [online]. 2012 [vid. 2012-04-06]. Dostupné z:
<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/jihoafricka-republika-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001053/>.
- [53] *Global poverty reaserche group* [online]. 2012 [vid. 2012-04-11]. Dostupné z:
<http://www.gprg.org/themes/t2-inc-ineq-poor/unem/unem-pov.htm>.
- [54] *Ministerstvo zahraničních věcí ekonomika Paraguaye* [online]. 2012 [vid. 2012-04-10]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/paraguay/ekonomika/ekonomicka_charakteristika_zeme.html.
- [55] *IOL business report about Argentina unemployment* [online]. 2012 [vid. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://www.iol.co.za/business/international/argentina-unemployment-below-7-1.1221139>.
- [56] *African union report from second kongres* [online]. 2011 [vid. 2012-04-10].
Dostupné z: http://au.int/pages/sites/default/files/PR%20EN%20-%20CLOSING_SECOND_CONGRESS_AFRICAN_ECONOMISTS%20rev2.pdf.
- [57] *Economic Commission for Africa* [online]. 2012 [vid. 2012-04-10]. Dostupné z:
<http://www.uneca.org/era2012/>.

- [58] NUMA, M. The Feasibility of Monetary Union in Mercosur [online]. Babson College, 2010. [vid. 2011-12-12]. Dostupné z: <http://michiganjb.org/issues/42/text42a.pdf>.
- [59] EZEKWESILI, O. Can Africa trade with Africa? [online]. *World bank*, 2010. [vid. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://blogs.worldbank.org/meetings/es/node/889>.
- [60] *Business info Botswana* [online]. zahraniční obchod Botswany 2012 [vid. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/botswana-zahranicni-obchod-zeme/6/1001418/>.
- [61] *Business info Čad* [online]. zahraniční obchod Čadu 2012 [vid. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cad-zahranicni-obchod-zeme/6/1001422/>.
- [62] *Evropská komise – bilaterální vztahy* [online]. Evropská komise, 2010. [vid. 2012-04-11]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/bilateral-relations/regions/mercosur/>.
- [63] *Česká národní banka 2009* [online]. 2009 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2009_CZ.pdf.
- [64] *Ministerstvo zahraničních věcí ekonomika Brazílie* [online]. 2012 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/jizni_amerika/brazilie/ekonomika/investicni_klima.html.
- [65] Finanční zprávy 2011 [online]. Finanční noviny 2011 [vid. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/295027-unctad-priliv-fdi-ve-svete-loni-mirne-klesl-na-1-12-bilionu-usd/>.
- [66] ROBERT, J. Foreign direct investment in SA drops by 70 %. *Mail and guardian online* [online]. 2011 [vid. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://mg.co.za/article/2011-07-26-sa-foreign-direct-investment-inflows-down-70>.

- [67] AGGAZI, I. Růst investic prospívá pouze některým chudým zemím *IPS* [online]. 2011 [vid. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.ipsinternational.org/cz/news.asp?idnews=72>.
- [68] *African economic Outlook Sources of FDI* [online]. 2011 [vid. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/outlook/external-financial-flows/direct-investment-flows/sources-of-fdi/>.
- [69] SIDOROV, V. South Africa & International Capital Flows. *Institute of African Studies, Moscow* [online]. 2009 [vid. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.nai.uu.se/ecas-4/panels/61-80/panel-67/Vasily-Sidorov-Full-paper.pdf>.
- [70] *Human development index 1980-2011* [online]. 2011 [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Table2.pdf.
- [71] *ČTK Míra chudoby je nejnižší za posledních dvacet let.* [online]. 2011 [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/mira-chudoby-v-latinske-amer20111130.html.
- [72] *Evropská zpráva o rozvoji sociální ochrana pro růst podporující začlenění.* [online]. 2010 [vid. 2012-04-14]. Dostupné z: http://erd.eui.eu/media/2010/OVERVIEW_ERD_Report_CS.pdf.
- [73] Doing business. Explore economic data [online]. World bank: International Finance Corporation, 2012 [vid. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/>.
- [74] Doing business. Ease of Doing Business in South Africa [online]. World bank: International Finance Corporation, 2012 [vid. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/>.
- [75] Doing business. Ease of Doing Business in Uruguay [online]. World bank: International Finance Corporation, 2012 [vid. 2012-04-13]. Dostupné z: <http://www.doingbusiness.org/>.

Seznam příloh

Příloha A	Nejdůležitější momenty v dějinách Mercosuru chronologicky	109
Příloha B	Nejdůležitější momenty v dějinách Africké unie chronologicky	111

Příloha A Nejdůležitější momenty v dějinách Mercosuru chronologicky

1991 - smlouva z Asunciónu

Založení Mercosuru

1994 - Protokol z Ouro Preto

Vytvoření institucionální struktury Mercosuru

1998 - Protokol z Ushuaia

Závazek demokracie ve státech Mercosuru, Bolívii a Chile

2002 - Protokol o Olivos

Vytvoření stálého soudu pro řešení sporů v Mercosuru

2004 - Fond pro strukturální konvergenci Mercosuru

2005 - protokol, kterým byl založen parlament Mercosuru

Tvorba parlamentu

2006 - Protokol o přistoupení Venezuely

Přilnavost Bolívarovské republiky Venezuela, aby Mercosur

2011 - Protokol Ushuaia II

Závazek demokracie v Montevideu

Příloha B Nejdůležitější momenty v dějinách Africké unie chronologicky

2000 – Zakládající akt Africké unie z Lome v Togu

vstup v platnost 26. 5. 2001

2001 – Protokol ze Sirte ke smlouvě o založení Afrického hospodářského společenství

vytvoření panafrického parlamentu

2002 – Protokol o založení Rady míru a bezpečnosti Africké unie, Durban

vstup v platnost 26. 12. 2003

2003 - Protokol k Africké chartě lidských práv a práv národů, Maputo

změny v právech afrických žen v Africe

2003 - Úmluva Africké unie o prevenci a boji proti korupci, Maputo

stanovení pravidel pro státy AU k vymýcení korupce

2007 - Africká charta o demokracii, volbách a správě z Addis Abeby

snaha o upevnění principů demokracie

2008 - Protokol o statutu Afrického soudního dvora a lidská práva, Sharm El-Sheikh

sloučení Soudního dvora AU a Afrického soudu pro lidská práva, který byl zřízen Protokolem
k Africké chartě lidských práv a národů